Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

24/3 2

BREVE

FRA OG TIL

GREGERS WAD

1790—1812

UDGIVNE

AF

AD. CLÉMENT

KØBENHAVN

H. H. THIELES BOGTRYKKERI

1928

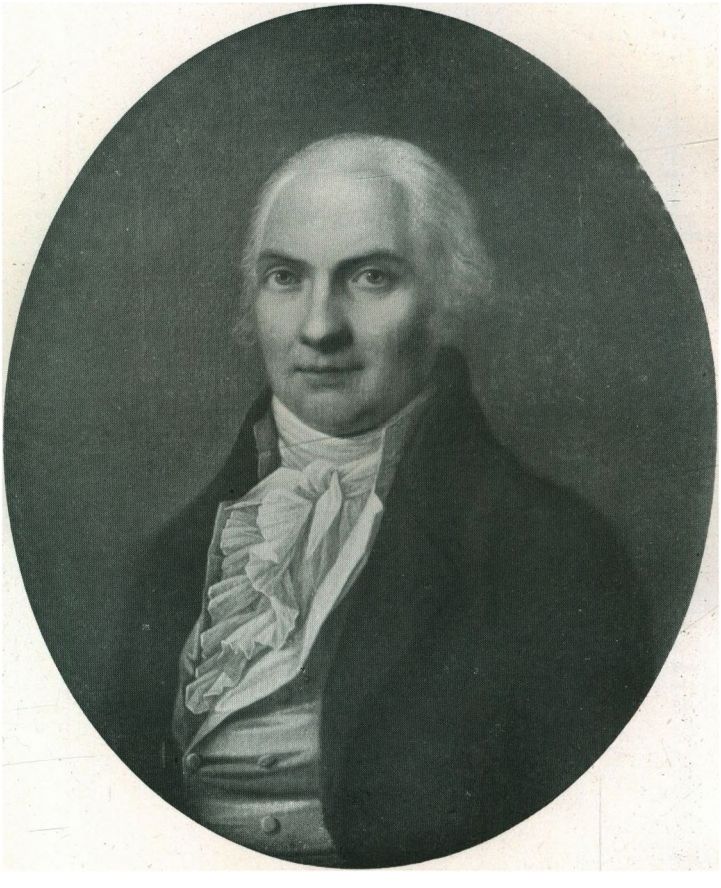

GREGERS WAD

BREVE

FRA OG TIL

GREGERS WAD

BREVE

FRA OG TIL

GREGERS WAD

1790—1812

UDGIVNE

AF

AD. CLÉMENT

KØBENHAVN

H. H. THIELES BOGTRYKKERI

1928

Gregers Wad var født i Viborg 1755 blev Student 1773 og studerede først Theologi saa Filologi, men søgte saa Huslærerpladser og havnede hos den filosofiske Professor Børge Riisbrigh, der, skønt ugift, havde studerende i Huset. Der vaktes hans Interesse for Naturhistorien, hvori M. T. Brünnich var Professor.

Med en af sine Elever, Kammerjunker Hoppe, rejste han 1792—93 først til Norge og Sverige, senere til Gøttingen, hvorfra nogle Breve til den astronomiske Professor Thomas Bugge heri meddeles, og videre over Wien gennem Sveitz til Italien.

I 1795 blev Wad extraordinær Professor i Naturhistorien ved Universitetet undtagen Botaniken, der hørte under Lægevidenskaben, og i 1803 blev Professuret ordinært. Han afgav Zoologien i 1810, men bevarede Mineralogien til sin Død i 1832.

Hans Virksomhed som Lærer var sikkert paaskønnet, derom vidner de mange Breve, hans Elever har sendt ham og som meddeles heri, de indeholder meget af Interesse for Mineralogien, men ogsaa mange andre Bidrag til Tidens Historie.

Fra Wads egen Haand foreligger kun ovennævnte Breve til Prof. Th. Bugge og et Brev til Abildgaard paa Kongl. Bibliothek, medens et Brev til H. C. Ørsted og Brevene til Wad findes paa Universitetets mineralogiske Musæum.

LANDSARKIVET FOR SJÆLLAND

BREVE FRA G. WAD

TIL

IUSTITSRAAD PROF. BUGGE

GÖTTINGEN. D. 18 — 3 — 1792
— - 30 — 8 — 1792
BERLIN - 3 — 11 — 1793

TIL PROF. P. C. ABILDGAARD [?]

12 — 2 — 1800

TIL PROF. H. C. ØRSTED

5 — 5 — 1812

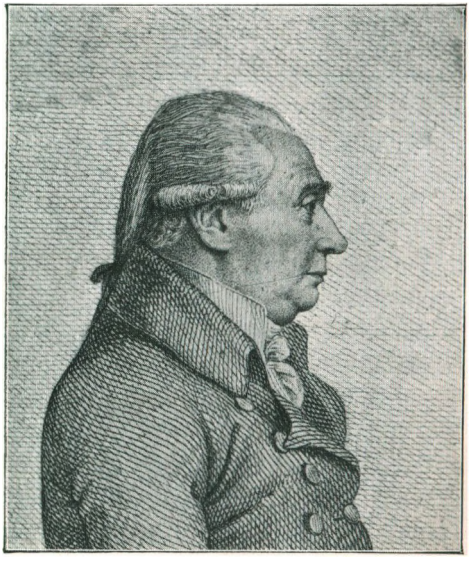

THOMAS BUGGE

I.

18—3—1792.[1])

Velbaarne Hr Justitsraad

Tilgiv, at jeg for et Øjeblik hindrer Dem fra Deres vigtigere Forretninger og modtag med samme Bevaagenhed mit Brev, hvormed Deres Velbaarenhed saa ofte har modtaget mig selv. Jeg veed, at Consistorium har været saa gunstig at bestemme mig det Thottiske Stipendium, jeg har af den Aarsag, for at opfylde dets Hensigt, her ganske opoffret mig til Naturhistorien og for at giøre mig saa meget bekiendt som muligt med disse Videnskaber anskaffet mig adskillige Bøger og Mineralier, af hvilke sidste adskillige endnu ere ikke seete i Dannemark, og som nogle af mine Lærer Gmelin, Beckmann etc. endnu ikke have i deres Cabinetter. Men disse Ting saavelsom Collegierne over Physik, og de forskjællige Dele af Chemien og Naturhistorien koste Penge, og dem behøver jeg daglig. Torde jeg derfor udbede ærbødigst af Deres Velbaarenhed, at De vilde underrette Hr. Professor Riisbrigh, hvor han paa mine Vegne kunde modtage dette Stipendium. Jeg ønskede det jo før jo bedre, da jeg agter i Paaske Ferien at befare Hartz og besee dets forskjællige Brug og Indretninger.

Hvor gaaer det med det Naturforskende Selskab? Jeg har hørt, at een af disse Naturens Atlasser frygter for, at deres System skal falde sammen, og derfor søger at understøtte det paa Universitetets faste Axe, men skulde der ikke opstaae et Chaos ved disse tvende Legemers Nær-

[1]) Breve i Ny kgl. S. Fol.: 1304—V.

melse, og er det ikke at befrygte, at Publikum vil unddrage det sin Næring, naar det mærkes, at det kan faae Saft nok af Universitetets saa kaldte fede corpora?

Hvorledes denne Blanding af det offentlige og private kan have Sted, maa andre dømme om, men dette veed jeg, at Selskabet skulde have blevet en Hæder og Lendrel for vort Fædreneland, naar det var blevet sin Plan troe, og havde arbejdet for Borgeren i Almindelighed, ligesom Universitetet for den lærde. Sed manum de tabula.

Af mine Lærer her ynder jeg bedst Lichtenberg og Beckmann, hvoraf den sidste er overmaade skikket for Begyndere og har et meget tydeligt Foredrag. Men Lichtenberg, som er i alle Henseender den fortræffelige Mand, god, umisundelig med sit Videnskab, overmaade tjenstvillig, og derfor med Ret elsket af sine mange Tilhørere, saa derfor al den Gift Kotzebuer og Mouarder udgyde af deres eisernen Stirne, ikke skader ham det mindste. Han har et fortreffeligt Apparat, som han alle Søndage lader staae aaben for sine Tilhørere.

Den danske Nation er her overmaade æret og elsket og fra de fleste Cathedre roses snart vores milde Regjering, snart vores herlige Indretninger, nu vores Frihed og vores Lærde. Lichtenberg taler og med tilbørlig Agt ikke alleneste om de afdøde Tycho, Oluf Rømer etc. men og om de levende lærde, en Bugge, Kratzenstein, Tetens m. fl.

Af Nyheder veed jeg næsten ingen, thi at Hofraad Møckert er i disse Dage død og at Blumenbach har i Vinter været i Engelland er Dem ligegyldigt, at Seyffer har i Vinter rejst i Tydskland, Frankrig og Engelland for at besee Observatorierne og derefter indrette eet her i Göttingen, er Dem bekjendt.

De veed og af de Göttingske lærde Tidende Schrøters nyeste Opdagelser i Maane og Venus, dog er det Dem endnu ubekjendt, at Herschel har opdaget 2 Ringe om Saturnus, hvis Dimencioner ere følgende, den indre

Diameter af den smalleste Ring har 5900 Dele, den ydre af samme Ring 7510; den indre Diameter af den bredeste Ring 7740 og den ydre af samme 8900, altsaa Bredden af den indre Ring 805 og af den ydre 580? Bredden af Mellemrummet 115 Dele.

Ligeledes har han fundet, at Rotationen for Saturni 5te Drabant er liig dens Revolution eller 79 Dage 7 Timer 47 minut.

Af vore Landsmænd bede Hoppe, Berger, Qvistgaard og Müller deres Respect formældt for Deres Velbaarenhed. Den sidste studerer af alle Krafter Physik, da han smigrer sig med grundet Haab om Befordring.

Men jeg bliver for vidtløftig. Jeg vil derfor udbede mig Deres Velbaarenheds Bevaagenhed, og ønsker intet hellere, end at kunde have Anledning til at vise Dem min Erkjendtlighed.

Lev bestandig vel.

Jeg forbliver altid med den største Hengivenhed

Deres Velbaarenheds

ærbødigste Tjener

Göttingen d. 18 Marts 1792. WAD.

P. S. Engellænderen Thomson, som jeg traf i Sverrig, og har her været i Vinter, beder sin Compliment formælde

(Udskrift)

Høyædle og Velbaarne Hr Justitsraad BUCGE

ord. Prof. i Astronomi

til Kjøbenhavn

pr. Couvert.

2.

(30—8—1792.)

Velbaarne Hr Justitsraad

Jeg haster med at bekjendtgjøre Dem en Opdagelse, der for nærværende Tid beskjæftiger Naturforskerne ligesaa meget, som Frankerige Politikere.

Denne er vigtig for Physiologien, maaske for hele Medicinen, og den lærer Antiphlogistikerne hvor vigtig en Rolle den allestedsnærværende Elektricitet spiller i Legemernes Sammensætning og Dekomposition.

Hr de Luc i London og Sömmering i Maintz, som sidste Postdag underrettede Hofraad Blumenbach om dette Særsyn, berette at Professor Galvani i Bologna har sidste Martii hændelsesvis opdaget dette besynderlige, hvorved, at jeg skal bruge Hr. Blumenbachs Ord, den menneskelige Forstand staaer stille. Forestil Dem, at naar man armerer en Nerve paa et dødt Legeme af et Pattedyr, Fugl, Amphibium eller Fisk med hvilken Metal, man end vil, og man da med et ander Metal berører denne Armatur og en blottet Muskel tillige, da bringes Legemet, som ellers var ubevægelig ved Stikken med Naale, med Syrer og uden Armatur, i en stærk convulsivisk Bevægelse. Jeg saae Forsøgene i gaar med en Frøe hos Hr. Blumenbach, og har siden efter hjemme hos mig selv giort lige Forsøg med Hæld. Jeg skar Hovedet og Kroppen bort af Frøerne, saa intet blev tilbage uden en Deel af Rygraden, paa hvis underste Side sees tydelig de store Nerver, som løbe langs med den; jeg blottede Musklerne paa Laaren ved at tage Huden bort; jeg lagde derpaa et lidet Stykke Staniol paa Nerven, og ved paa engang at berøre Musklen med en Gylden eller en Louisd'or eller en Sølv Tubulus af et anatomisk Bestik, bevægede Laarene sig overmaade stærk. Jeg har igjentaget ofte disse Forsøg, ja 3 Timer efter at Dyret var dræbt, bemærket samme Convulsion.

Jeg er forsikkret om, at denne Efterretning vil behage

LUIGI GALVANI

Deres Velbaarenhed og alle vores ivrige Physiker ligesaameget som de lærde her i Göttingen, der næsten ødelægge Frøerne her i Egnen. Trykte Efterretninger har vi endnu ikke faaet om denne Opdagelse, dog veed jeg de findes i Biblioteqve de Turin Mars 1792 og i Journal de Physiqve for Julius 1972, som udgives i Paris.

Da jeg maa nu i Universitets Museum, for at rangere adskillige Ting der, beder jeg De undskylder mig, at jeg ikke vidtløftigere skriver om dette fluidum nerveum, og at jeg forbigaar at tale om Hr. Westrumbs Opdagelse, som i et mineralskt Vand, der har staaet flere Aar i en Flaske har fundet en Masse, som i alt ligner Opalen.

Jeg anbefaler mig paa det ærbødigste, og forbliver med størst Højagtelse

Deres Velbaarenheds
underdanige Tjener

Göttingen 30 August 1792. WAD.

Til S. T. Hr Justitraad BUGGE.

3.

Berlin d. 3die November 1793.

Velbaarne
Allerhøjstærede Hr. Justitsraad.

For Deres overmaade kjærkomne Brev af 23 Septbr., er jeg Dem uendelig forbunden, da jeg deraf underrettes om saa mange lærde Nyheder fra vort kjære Fædreland.

Vigtig er Deres Opdagelse med Barometrets Middelhøjde endog for dem, som maale Bjergenes Højde med Barometret; og ikke mindre mærkværdig Regnens Difference paa Observatorium og ved Vandspeilet.

Hvad er Aarsagen hertil? kommer det deraf, at Varmen efter de Luc's Theorie præcipiterer sig ved Luftens Zersetzung, samler sig ved Jordens Overflade, opløser Vandet

i Dunster, hvilke igjen ved Regnens Tilkomst lade Deres fluide deferent fare og blive til Vand, som det var tilforn, førend Ildstoffet havde forenet sig dermed.

Adskillige af Kammerherre Hauchs Forsøg med at lade Vanddamp gaae igjennem forskjælig Metalrøre, fortjene vist Opmærksomhed, men nogle synes mig og at bevise lidet eller intet for eller imod det antiphlogistiske System; thi naar saa megen brændbar Luft vel gaz hydrogène gaae igjennem Guld eller Sølvrør, da sige Antiphlogistikerne, at Gulv og Sølv er ingen base acidifiable, der modtager oxygène og følgelig kan ingen decomposition af Dampen her have Sted, den upartiske Phlogistiger vil og sige, det ikke let kunde have Sted, da disse ædle Metaller ikke let lade deres Phlogiston fare, og naar dette var, strax vilde igjen af den atmosphæriske Luft skaffe sig Phlogiston, som man seer deraf at disse Metallers Kalk uden Tilsætning af Phlogiston lade sig reducere i sin metalliske Tilstand. Vigtigere synes mig derimod Forsøgene ere med Dampen igjennem Kobber, thi om Porselin lader sig oxygene veed jeg ikke, snarere vil vel en fix Luft fremkomme, da alle Jordarter skal indeholde nogen Carbone.

De troer, at jeg er en Antiphlogistiker, men langt fra, jeg er for lidt initieret i disse Mysterier, at jeg torde vælge et Partie, hvor saa vigtige Mænd staae i Spidsen paa begge Parter. I den Göttingske Skole bliver man ganske phlogistisk, og virkelig synes det at de Luc's Mening, at der i alle Luftarter er Vand, være rimelig, da den saa godt forklarer mange meteorologiske Phænomena og chemiske Processer, dog bør tydske Lærde ikke saa ganske foragte de franske, thi uden Tvivl vil det franske System ligesom de franske Tropper snart oversvømme Tydskland til dens egen Skam. Gren og Westrumb have gjort vigtige Forsøg derimod, men Klaproth forsikkrer at han og i disse Dage oftere have faaet gaz oxygene, selve dephlogisteret Luft af ☿ præcipitatus per se. Hvad skal man sige om denne hele Sag. Utilgivelig ere de mange nye Navne paa

gamle bekjendte Ting, som Antiphlogistikerne bruge, og Ufuldkommenhed troer jeg det er, at de ikke med et eneste Ord nævne Electriciteten, som dog spiller saa vigtig en Rolle overalt. Fortreffelig er den Tanke, som Videnskabernes Akademie her i Berlin her fattet, som efter Klaproths Plan lader en Maskine komme fra Frankerige til at forsøge Luftarternes Forbrænding og alle de andre Forsøg som Lavoisier, Brisson, la Place og de andre Antiphlogistikere have gjort. Maaske faae vi da noget Lys i denne Sag.

Jeg er gandske af Deres Mening at dette Phænomen med døde Dyrs Bevægelse ved Hjælp af metallisk Armatur ikke, som Blumenbach mener, har sin Aarsag i Electrisiteten, thi jeg har siden ved et Par af mine lærde Venner i Göttingen gjort Forsøg med det Bennetske Electrometer, uden at den gav mindste Spor af Electricitet; som et Tillæg til denne mærkværdige Opdagelse kan jeg endnu mælde Dem, at naar man under Tungen lægger en tynd Blyeplade, uden dog at komme i Berørelse med Tænderne og man da med Sølv. e. g. en Penge eller Theskee berører Tungen oven paa tillige med Blyet, mærker man en brændende Surhed i Munden. Jeg har ofte med Forundring gjort dette.

Megen Opsigt gjør Prof. Schraders Opdagelse her i Tydskland; dog i Brunswig stod han ikke i det bedste Rygte; her har han været ansat ved Carolinum, og i de 2 Aar Hofraad Zimmermann rejste i Italien paa Hertugens Bekostning, læst over Physiken; men da Z. kom tilbage, vare de fleste physiske Instrumenter bortstaalen, og nogle havde han selv solgt til Lichtenberg og andre; Følgen blev, at han for at undgaae større Ulejligheder maatte liste sig fra Byen; dette skriver jeg ingenlunde af Fornøjelse for at sværte saa fortræffelig en Borger, som Schröter, saa rigtig en Dommer, anbefaler, men fordi jeg har seet af Schraders eget Brev til een af sine Bekjendtere i Brunswig, at De staaer i umiddelbar Handel med ham om hans

nye Teleskop, hvorved altsaa maa nok bruges Forsigtighed, om endog Instrumentet har sit fuldkomne Værd.

Jeg troede det var min Pligt at underrette Dem om denne Sag, men jeg er og overbeviist om, at De af Højagtelse for ham og Venskab for mig ikke vil underrette tredje Mand derom, da det var ubilligt, at maaskee Trang tilforn skulde nu have ubehagelige Følger for ham.

Hvad det Göttingske Observatorium angaar, da er der endnu ingen endelig Beslutning taget med dets Forandring; adskillige sige, at det, som var godt nok for Tobias Meier, er og godt nok for Seyffer; den arme Seyffer har just ingen éloge faaet i Allgem. Teutsche Bibliothek; man siger med temmelig Rimelighed, at Kæstner der har været ham ond. Underlig forekommer mig vore Naturforskeres Tænkemaade; det er dog en Jammer at vore Lærde ikke vil arbejde med forenede Kræfter til Landets Gavn og Hæder, men at eet Parti vil støde mod et andet, hvorved man maatte befrygte en fuldkommen Hvile.

Efter Prof. Abildgaards Plan studerer den unge Müller af alle Kræfter Physik og Mathematique hos Kæstner og Lichtenberg, thi hiin har givet denne Haab om det physiske Professorat i Kbhavn og tillige at blive ansat som Lærer i samme ved det naturforskende Selskab.

Store Løfter af Abildgaard og et Herkulisk Arbeide af Müller, som tænker i eet Aar at blive færdig med et Videnskab, som er saa grændseløs, og hvori vi har saa dulige Mænd hos os.

Men Müller er virkelig særdeles flittig; af mit Hjerte vil jeg ønske ham bestandig godt Helbred, som er meget blevet knækket ved de farlige Blodstyrtninger han et Par Gange har havt.

Göttingen, som er skabt for Studering og mine fortræffelige Lærere forlod jeg med Bekymring; dog haaber jeg, at jeg og skal profitere paa mine Reyser. Brunswig, dens Cabinetter og Lærde behagede mig meget og har jeg ikke rejst derfra uden Nytte, her i Berlin har jeg ved

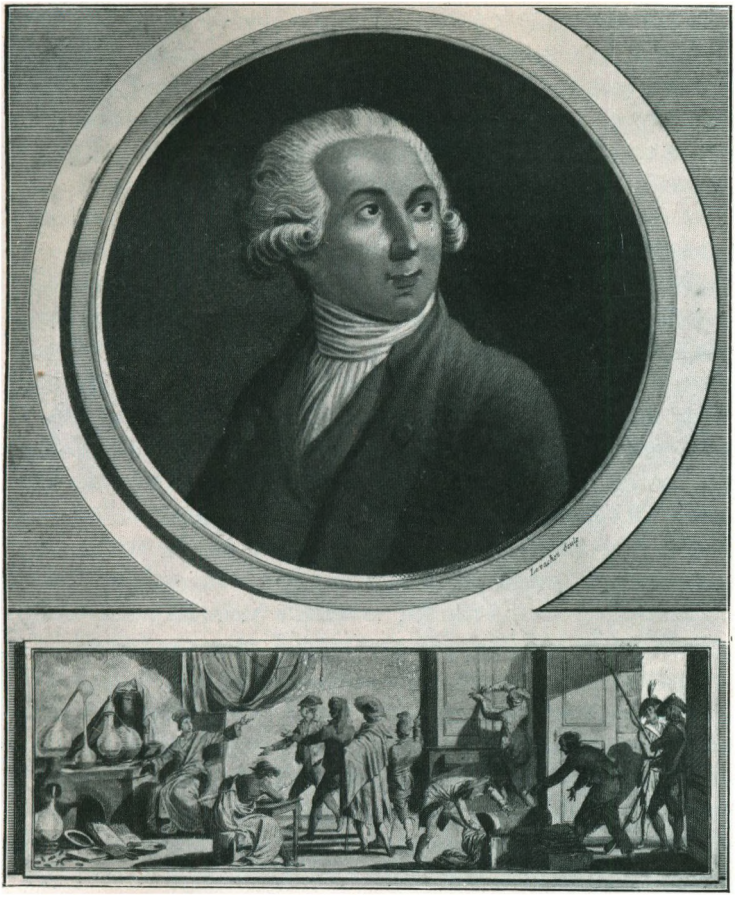

ANTOINE LAURENT LAVOISIER

Klaproth seet meget Nyt baade i hans og andres Cabinetter; dog haaber jeg endnu at lære mere af Bergværkets Museum, det Naturforskende, Blocks, Herbsts og fleres. Det kongelige betyder ikke noget, men Klaproths var fortræffelig. Han har været saa god at giøre mig bekjendt med en heel Deel Mænd, som ere mig vigtige; jeg har med ham været nærværende i Videnskabernes Academies ugentlige Forelæsninger, hvor jeg saa de vigtigste lærde her e. g. Exministeren Hertzberg, Achard, Bode, Gerhard og Gud kjender Dem alle.

Hvor vilde jeg ønske, at Universitets Naturaltheater havde en fond Leower af Penge for at kjøbe Naturalier her, hvoraf det savner saa mange de nyeste, som endnu ere ikke bekjendt af Navnet i Danmark; jeg har selv kjøbt mangfoldige, men mine Penge slaae ikke til; her i Byen kunde jeg faae en prægtig Samling for 50 Gylden deriblandt Bitterspat og Lepidolith, som jeg aldrig har hørt tale om, førend jeg kom til Klaproth, men han har og selv i disse Dage døbt det sidste Mineral, som er fra Tyrolen. Hvor gierne ønskede jeg ikke at blive hos denne Mand $^1/_2$ Aar, naar jeg var min egen Herre, dog de chemiske Læreanstalter affecterer jeg ikke.

Hvilke ere mine Pligter som Stipendiarius af det Thottiske Legat? Jeg har anskaffet mig Attester fra Göttingen; skal jeg sende dem hjem? Skal jeg indlevere en Journal om min Reyse? Hvo betaler Porto? For at rejse med mere Nytte (NB: om de Franske hindre os ikke i vor Plan,) ønskede jeg, at De eller flere af Consistorium ville agte give mig noget, som jeg især burde lægge Mærke til; da jeg med Glæde vilde bestræbe mig for at efterkomme deres Ordrer, saavidt det stod i min Magt, og saaledes med mere Nytte kunde rejse.

Om 14 Dage eller 3 Uger, inden hvilken Tid jeg maaske kan vente Prof. Abildgaard her, tænker jeg at rejse med Hr Hoppe herfra over Potsdam, Dessau til Leipzig, derfra til Dresden, hvor jeg haaber at gjøre et

Sidespring til Neptunisten Werner i Freyberg; fra Dresden over Prag til Wien, hvor vi tænke at opholde os, indtil Aarets Tid tillader at tage ind i Sveitz.

Turde jeg udbede mig nogle Adressebreve derfra, saavelsom til Italien af Dem og ved Hjelp af Deres Venner, blev jeg Dem uendelig forbunden.

Naar De engang faar Lejlighed til at skrive, behage De at addressere Breve til Cancelliraad Albrecht i Hamburg, som veed, naar og hvor vi ere til alle Tider paa vores Rejse, om den gaaer lykkelig for sig.

Hr Hoppe beder sin Compliment formælt. For mine Velyndere, om nogen ellers tænker paa min Existence, beder jeg min Respekt formældet. Jeg vil ønske at min Rejse var vel tilendebragt, og om jeg da kunde gjøre mig noget Haab om at blive ansat paa taalelige Vilkaar ved Universitetet. Vidste jeg dette nu, hvor skulde jeg da med formeret Lyst og Flid legge mig efter de Videnskaber, jeg saa meget elsker. Imidlertid er det mig behageligt at høre, at jeg haver Consistorii Bifald. Lev bestandig vel.

Med den største Højagtelse og oprigtigste Hengivenhed forbliver jeg bestandig

Deres Velbaarenheds
ærbødigste Tjener
WAD.

P. S. Hofraad Zimmermann i Brunswig, som talte med Rette saameget om den Ære, De havde indlagt Dem ved Videnskaben, har en fortræffelig Samling af Landkarter, over 7000. Han havde og nogle af de nyeste Dannemarkskort; men hvis de ikke vare complette, som jeg ikke troer, vilde De vinde megen Tak af denne ædle Mand, naar De kunde completere dem.

4.

Brev fra GR. WAD [til Prof. ABILDGAARD, Vidensk. Selskabs Sekretær?].

Overmaade kjær var den Efterretning, som Deres Velbyrdighed meddelte mig i Deres ærede af 8' dennes, da jeg ikke anseer noget for mere smigrende, end at have de første Lærdes udeelte Bifald, og har altid troet, at dette, at antages som Medlem i et overalt saa agtet Selskab, var den største Hæder, som kunde skjænkes en Videnskabsmand af sine Medborgere.

Med største Erkjendtlighed modtager jeg derfor denne Ære, der skal være mig en nye Opmuntring til at gaae saa vidt frem som mueligt i mine Videnskaber, og skal jeg altid stræbe at bidrage til at angaaes Selskabets Hensigt.

Blot dette udbeder jeg mig, ifald Lovene tillade det, at jeg i Vinter maatte frietages for at indsende Afhandlinger, da andre videnskabelige Arbeider gandske borttage min Tid.

Jeg anbefaler mig bestandig til Deres Velbyrdigheds Yndest og Venskab.

ærbødigst

Kjøbenhavn d 12te Febr 1800 GREGERS WAD.

5.

S. T. Herr Professor Ørsted.

Højstærede kjære Herr Collega.

Med Deres Tilladelse anmoder jeg Dem om at forskaffe mig eller Museet følgende Fossilier, hvorfor jeg gjerne skal sende til Vederlag norske Fossilier, eller hvis ikke da for Penge.

i Paris
Corindon harmophane translucide et opaque.
i tydelige Krystaller.
Dichroite i tydelige Krystaller.
Euclase, det sjældneste Fossil
[le dernier vendu coute 700 francs].
Analcime tilspidset paa alle Hjørner med 3 Flader.
Dipyre, djerv og i Krystaller.
Laumonite, som man overtrækker med en Fernisz, for ikke at forvittre.
Cuivre arseniaté lamelliforme i ligevinklede 6 sidede Tavler.
Pyroxène diopside.
Pleonaste i Oktaedre eller Granatdodekaedre
maaske vil Haüy og Neergaard og Jacobsen bidrage sit til at skaffe disse.
i Tydskland
Blattriger Augit, fra Soualpe.
Diopsid fra Italien.
Zoisit i Krystaller.
Bergseife, den ægte.
Gelberde, den ægte.
Weisz-Kupferertz, den ægte.
Linsenkorniger } Thoneisenstein.
Iaspisartiger }
Zinnkies, Etain sulfuré, maaske bedst i Frankrig.
Sismartzer Braunsteinertz.

Disse ere mig især vigtige af dem, som ere optagne i Systemet; de ubestemte og ganske nye sørge De mig for.

Sig Baron Moll, at Aarsagen, hvorfor jeg ikke har skrevet ham til, er fordi alle Breve bleve aabnede, og at det altsaa ikke var nogen Fornöjelse at skrive.

Hils og tak ham meget, Vær lykkelig paa Deres Rejse og hav mig og min Videnskab i alvorlig Erindring

Khavn d 5te Maj. 1812 Deres hengivne

WAD.

BREVE

TIL

GREGERS WAD

I.

CHRISTIAN RAMUS

født 1765, tog baade filologisk og theologisk Examen og rejste 1789 til Göttingen, for at studere hos Filologen Heyne og derfra videre sydpaa. Efter Hjemkomsten blev han Doktor paa en Afhandling om atheniensiske Ligtaler, som vel var bedre end den Afhandling af Køppen, han nævner i Brevet. Han blev Direktør for Møntsamlingen og døde 1832.

Gött. d 1 Aug 1790.

Høystærede Ven.

Jeg havde besvaret Deres sidste Brev før, for at beskikke Dem de forlangte Haandskrifter fra mig, og for igien at faae den Præmie, som jeg for en Deel skylder Deres Venskab, at jeg kan erhverve mig ved disse; men jeg er bleven 2 Gange efter hinanden forhindret i mit Forsæt. Jeg havde i Mandags 2 Breve at skrive, som endnu var mig vigtigere end dette, og jeg kunde da ikke overkomme mere. I Torsdag nødte en anden Hindring mig fra mere Skrivning, da jeg alt havde Pennen i Haanden for at skrive til Dem.

Det første som jeg dog har at giøre efter denne nødvendige Indledning, er min Ven! at sige dem min forbindtligste Taksigelse for alle de Besværligheder, som De underkaster Dem for min Skyld; Jeg føeler efterhaanden, hvor meget de Forbindtligheder stiger, som jeg haver til Dem, og er jeg næsten undseelig ved at tænke herpaa, fordi jeg aldeles ingen Udveje seer, til at befrie mig fra nogle af disse. I Sandhed ikke mange vilde jeg indrømme den Raadighed over mig, som De derved har forskaffet Dem, thi jeg maatte frygte, at mange saa vilde misbruge den,

og falde mig besværlig; men med Dem, min Ven! er jeg nær ved at være misfornøyet, fordi De aldeeles ingen Brug giør heraf. Jeg maae imidlerlid ikke undlade ofte at minde Dem om hvad Pretensioner De har til mig, at De dog engang maatte lade Dem det falde, at forsøge, om jeg virklig er den megen Godhed værd, som De viser mig.

Indtil De af Erfarenhed faaer Lejlighed til at overbevise dem om dette, maae jeg bede at tiltroe mig det paa mine Ord og Forsikkringer.

Med mit Brev følger i Dag det underlige Beviis, som Hornemann fordrer af mig. Vil man nogentid exequere de Forpligtelser, som jeg deri paalægger mig, frygter Jeg i Tiden at komme til at pønitere for den Glæde som denne Understøttelse nu skaffer mig; men jeg trøster mig ved, at man ved vores Akademie ikke pleyer at være saa samvittigsfulde. Fuldmagten til Hornemann sendes og, om hvilken Jeg alt har givet Assessor Thostrup Efterretning, som da vil være beredt at modtage disse Penge, naar Hornemann tilskikker dem.

Det skulde være underligt, om de omsøgte Stykker af Fabricii Haandskrifter skulde være forkommede ved Bibliotekarernes Skødesløshed, thi saavidt man her veed, og efter de Noticer som Heyne giver derom, ere de ikke mellem nogle af de Stykker, som de beretter mig at have fundet.

De skal imidlertid ikke giøre Dem meere Uleilighed med denne Sag, da min Ven her som ønskede disse, for nærværende har forandret sine Planer derhen, at han til næste Michaelis reyser til Italien; og det altsaa efterhaanden bliver for sildig at begynde herpaa inden hans Afreyse. Angaaende det rette Opholdssted for disse lærde Saker var Heyne i samme Vildfarelse som jeg, hvilket maatte tiene til nogen Værge imod den Skose som min Ven derfor giver mig. Det var her en vis Lillin en Holstensk Præstesøn, et meget duelig og velstuderet Menneske, som i 5 Aar har lagt her, at jeg bebyrdede Dem med denne Com-

mission; Hr Pfankuchen (ikke Magister) er ikke mere her, men pr. t. Hofmester hos Stiftamtmand v. Orser i Oldenburg.

Deres Forslag om at ansøge Magister Værdigheden fra Kiøbenhavns Universitet ved Solenniteten til Formælingen gefaller mig overmaade vel, men ikke at De derom vil at jeg skulde skrive til Rector. Hvorledes Frue Baden selv kan have ladet sig det indfalde at proponere Dem dette begriber jeg ikke. Er der noget herved at giøre, vil de min Ven! ikke nægte at tale for mig herom saavel til Baden som til andre af Professorerne, der hertil kunde medvirke noget, og til at skrive en Ansøgning for mig vil De være villigere end Prof. Baden. Jeg maatte snart frygte, at dette heele Anlæg nu vil komme bag efter, da en Disputats dog maatte skrives, hvorpaa jeg endnu ey har betænkt mig det ringeste, men imidlertid kan de vente at sætte denne Sag igiennem for mig, og vil De tillige have den Godhed saasnart de dertil haver Haab at mælde mig det, vilde jeg være overmaade fornøyet, og skulde see at finde en Disputats frem saa hastig som mueligt. Det vilde rigtignok blive et Leyligheds-Arbeyde, men Herre Gud! den indskrænkte Tiid vilde ogsaa give grundet Ret til Overbærelse. Jeg veed ikke selv hvad jeg i dette Tilfælde skulde vælge. Synes De at det kunde gaae an at bearbeyde t. Ex. Lysiases λογος επιτάφιος[1]) saaledes som Morus har bearbeidet Isocratis panegyr. Dette Arbeide kunde jeg hastig expedere, om man dermed vilde tage til Takke. Dog om dette sidste ønsker jeg nu at vide Deres Mening.

Køppen har saaledes nylig commenteret Plato's Menexenus[2]), skønt ikke just efter mit Hoved.

I Stæden for alle andre Nyeheder vil De i Dag tage til takke med en Beskrivelse over et akademisk Optog her, som er ligesaa synderligt i en dansk Students Øye,

[1]) F. C. Petersen: Haandbog i den græske Litteraturhist. 1830. S. 150.

[2]) Menexen eller en Ligtale til Grækenlands og dets for Fædrelandet faldne Sønners Berømmelse.

som det ogsaa virkeligt er enkelt i sit Slags ved et Universitet som Göttingen. Her har de denne interresante Begivenhed ab ovo — ad pomum[1]) tør jeg ikke sige, thi vi ere endnu ikke komne hertil, da jeg skriver dette. Sidste Søndag Eftermiddag d 25 Jul. kommer nogle fremmede Haandværkssvende til Byen spadserende, træffer paa en Student og spørger ham, hvor Snedkerkroen var. Den uartige Herre svarer grovt, og faaer igien grovt Svar, som betales med et Hug af en Stok. Denne samme Student passerer strax derpaa den samme Kroe, og bliver nu derfra af nogle Snedkersvende overfaldet med Slag, trukket ind og ilde tilredet. Dette gav Anledning til at endeel Studenter strax samlede sig, hvilke dog ikke begyndte nogle Thätligkeiten førend imod Natten efter 10. En temmelig stor Trup af omtrent 150 trak da i en Klynge igiennem nogle Gader, raabte stormende deres Kammerater ud og under den Formodning, at der var Purscher, hvor der var Lys, sloege endeel Vinduer ind, alt efter denne brugelige akadem. Krigs Opfordring: Fenster aus! Purschen aus! Disse Helte trak nu op for Kroen, hvor Deres Kammerat saa skammelig var mishandlet, stødte imidlertid paa Prorectoren (Dr Lost) som Allarmen havde kaldet ud; men uden at lade sig stille af denne, endog efter 1½ Times Underhandling og Harangering, brøde de med Brandhager, som de havde medtaget, et nyt Skild ned som nyelig var ophængt for Kroen, og ruinerte det ganske. Det ventileredes nu, om at ophænge det sønderslagne Stykke i Galgen, men Veyen var for lang hertil, og man lodt det ligge, og gik bort.

Dagen derpaa samledes fra Formiddagen alle saavel Snedker-, som de fleeste øvrige Haandværkssvende til deres Kroer, og Hævn truedes Purscherne.

Man gik imidlertid roelig paa Collegier indtil Kl 11. Ved denne Tid stormede nu alle Haandværkssvende paa Gaderne, overfaldt Studenterne hvor de traf paa disse,

[1]) Fra Forretten til Dessertenl i alm. siges ad mala. (Horats).

pryglede en deel af, endog i det de kom ud fra Collegierne, og joge dem alle af Gaderne. Disse Folk vare nu fuldkomne Herrer, trodsede al Politie og Vagt indtil Kl 4 a 5, da deres Raserie efterhaanden satte sig. Til Aftenen kommer Dragoner til Byen, som maatte patroullere i alle Gader, ogsaa heele Natten igiennem, og saaledes bringe Roelighed tilbage. Men imidlertid var Purschernes Ære paa det haardeste læderet, og mesures vare nødvendige for at erholde den fuldkomneste Satisfaction. En 50—100 Styk valgte den Vey, at trække samme Aften ud af Byen, samle sig ved et Værtshuus i en Skov 1/4 Mil fra Byen, og der overlægge om de fornuftigste Forholdsregler. Den følgende Dag samlede en stor Mængde til disse Misfornøyede, og nu skeedte en almindelig secessio af Purscher liig den i Roms ældste Tider. Indtil Onsdag Eftermiddag steeg Antallet af denne Forsamling til over 600, da imidlertid en heel Deel Pursche andetsteds fra drog ud af Byen, thi det blev en almindelig Lov for Studenterne ikke at opholde sig i Byen, indtil nogen Reparation, og de helligste Forsikkringer om fuldkommen Satisfaction var erholdet. De i Skoven forsamlede Herrer etableret strax fra Tirsdag Formiddag af, da deres Antal var noget tiltaget, en militairisk Staat, valgte sig en Hovedanfører, oprettede efterhaanden indtil 20 Compagnier, som hver havde sin Chef og 4 Officerer, camperte om Dagen under aaben Himmel og fordeelt sig om Natten i Landsbyerne, hvor de toge til takke med at ligge paa Rad i Laderne. De besatte alle Tilgange nøyagtig med ordentlige Vagte, som ikke tillod nogen at gaae bort uden skreven Beviis eller at komme til uden nøjagtig Visitation, og høytidelig Forsikkring, hvis det var en nye Pursch, ikke at vende tilbage for at sove i Byen førend man havde erholdt hvad man søgte. Nu begyndte ordentlige Mellemhandlinger imellem denne nye Comune og det akademiske Senat, som gemenlig fortsattes skriftlig og overbragtes af adskillige Purscher, som til det Brug holdte deres Rideheste ved

Haanden. Disse vexelsidige Tractationer fortsattes nu, først til Onsdag Eftermiddag, da man var temmelig nærved at have taget den Beslutning, at drage ind, hvorved Prorectoren selv tilbød at modtage Skaren uden for Porten. Imidlertid stoed endnu en Punkt tilbage, som man vilde have sat igiennem, en Purschs Løsladelse fra Carcer, som ikke kunde bevilges, og nu toges Resolutionen at blive. Torsdag Formiddag gik nye Courerer fra og til, og nye Freds-Propositioner anbødes.

Imidlertid begyndtes i Leyren at deliberes om, til hvilket Universitet man en corps skulde begive sig, til Marburg, Giessen eller Rinteln. Der taltes om at oprette en almindelig Kasse hvortil enhver skulde tilskyde, hvad han havde, for at bestride Toget, hvorved dog enhver som havde giort større Tilskud end pro quota igien siden skulde have Erstatning. Imidlertid var dog Pluraliteten ikke tilbøyelig at drive dette ridderlige Optog saa vidt, og nogle faa Anførere og Hovedmænd underholdt endnu kun svagt den efterhaanden sagtnende Flamme, da uformodentlig Solmstirn heraf Byen, en almindelig af Purscherne vel lidt Mand tilligemed en Deputeret fra Borgerstanden kommer i Leyren; strax holdes concil, og Solmstirn, en anden Men: Agrippa, antænder med en kort Tale igien den gandske Forsamlings Begierlighed efter de forladte lares, og nu var i Øyeblikket et solent Indtog besluttet. Akademiets Fane havde Solmstirn medtaget og denne blev nu ført herud, og Toget gik geleydet af Musik, som ogsaa var skikket ud at modtage dem, meget høytidelig, 4 Mand høy, Kl. 6 Torsdag Eftermiddag til Byen.

Ved Spioner var det bleven bekiendt, hvilke Professorer især havde været ivrige for Studenternes Sag, og disse bleve nu alle af den heele Skare regalert med et høytidelig: es lebe hoch.

En af disse Profess.: Schløsser illumineret om denne Aften sine Vindver og adskillige fulgte ham; imidlertid var dette kun lidet imod de følgende Aftener, Fredag,

Løverdag, og Søndag, thi nu, da jeg skriver dette Søndag Aften Kl. 10, sidder jeg inden for 8 Lys som zirer mine Vinduer og næsten heele Byen er ligesaadan igien i Aften oplyst.

Alle Aftener siden Indtoget have Compagnierne, det ene efter det andet havt deres Schmaus hos en Tracteur, som boer i den største Gade i Byen. Herved har været bestandig Musik af Pauker og Trompeter, og omkring dette Huus den almindeligste Illumination alle Aftener. For at giøre Byens Borgere en Compliment havde man i Aftes anbragt en Illumination i et Vindve i den Sahl, hvori Professorerne vare, med følgende Indskrift: »Es leben alle Bürger hoch, die Freundschaft für uns nähren. Wir wollen juchzend auf ihr Wohl, die vollen Becher leehren.

Decorationerne have været hos adskillige ret smukke, og mangfoldige høyst naragtige Inscriptioner, som f. Ex. Ich arme Philister, zünde an meine Lichter, die Purschen zu ehren, wer wil mir das wehren?

Hos en Slagter: Wer die Purschen will verachten, werde ich wie einen Ochsen schlachten.

Hos en Bager: Wer die Purschen thut betrüben, will ich an den Backöfen schieben. item: dann wurde David mit vielen Frohlocken nach Jerusalem wieder geholt etc. Med egen smukke Orthographie: l'etudian merite cet honneur publique; & c.

Mange af Professorerne have viist offentlig deres Deeltagelse i den almindelige Glæde, og illuminerert deres Huse som den øvrige Mængde, hvoriblant endog den gamle Michaelis; andre derimod have holdt sig tilbage, ja nogle ere endog saa forbittrede over dette Galanterie og disse Æresbeviisninger imod Studenterne, at de ikke have kunnet afholde sig fra at skrive derimod, og have derved for en Deel giort sig latterlige for Byen og ikkun udvirket det, at man, for at trodse disse, har giort meer, end man ellers havde i Sinde. De skulde neppe troe hvilke Mænd der paa denne Maade have givet sig blot.

Endnu, formoder Jeg, vil de være nysgierrig at vide, hvorledes og hvoraf levede den under aaben Himmel camperende Hær i de Dage, deres Udlændighed varede; Ja! dette Liv var virkelig meget maadelig og tarvelig, der var intet at tænke paa varm Mad eller virkelige Maaltider, thi hvorfra skulde dette have kommet for saa mange? Man maatte derfor lade sig nøye med bestandig koldt Køkken: Brød, Smør, Mælk, Viin, Brændeviin, Kaffe, Chokolade, Hvedebrød og Frugter vare de almindeligste Consumtions-Artikler, og da disse Vahrer deels fra omliggende Værtshuse, deels fra Bønderbyerne overflødig tilførtes, brugte man den Forsigtighed, for ikke at lade sig ruinere ved overdrevne Priser, at sætte visse bestemte Priser paa alle Vahrer, hvis Antagelse var det Vilkaar, under hvilket man indloed de sælgende med deres Producter i Leyren. Kuns naar en eller anden i noget Ærende kom her til Byen, havde de Lejlighed at forsyne sig med en Ret varm Mad til Styrkning.

Til at straffe Haandværksfolkenes Forgribelser imod Studenterne har man giort alvorlige Foranstaltninger, og meer end 30 af disse sidder arresterte, medens at daglig ventes en egen Commission fra Hannover, som skal undersøge og dømme i denne Sag.

Ogsaa venter man stærkt, at den heele Garnison heraf Byen skal blive omvexlet, hvilket var en af Purschernes Kapitulations Artikler, fordi de havde roelig seet paa, at Studenterne afprygledes, hvilken Artikel dog naturligvis ikke kunde opfyldes inden indhentet Ordre fra høyere Steder. Endelig maae Jeg underrette Dem om, hvorvidt og hvilken Deel Jeg selv har taget i al denne Tumult, og da maae Jeg sige Dem, at denne har været meget lidt eller ingen. Indtil Onsdagen holdt Jeg mig gandske roelig i Byen, og gik endnu paa de Collegier, som vedbleve at læses, og [traf] dog bestandig en Deel Kammerater her, hvormeget endog deres Antal formindskedes. Da imidlertid det paa den Dag ventede Indtog udsattes,

og man den følgende Morgen fortalte, at der endnu ikke var Haab hertil saa hastig, og at de indtil den Dag tilbageblevne Studenter nu efterhaanden alle bortdroge, besluttede Jeg ogsaa om Torsdagen i Selskab med en god Ven at forlade Byen, for ikke at udsætte os for slet Omtale af vores Broderskab.

Jeg sad og vilde begynde et Brev til Dem, da een Ven kom at føre mig bort med sig, imidlertid var vores Forsigtighed unødvendig, og vores Føyelighed efter vores andre lærde Medborgeres Capricer for sildig, thi da vi stoede opgyrtede til at tiltræde vores Vandringskab, fik vi sikker Efterretning at heele Hæren var i Anmarsch.

Alle Ting ere her saa vidt endnu uroelige. Kun har den forenede Armee forbeholdt sig og ved bestemt Aftale afgiordt, at retirere sig bort strax igien, hvis man ikke holder, hvad der er lovt den. Da bliver det sidste værre end det første. Anderledes forholder det sig med mit Brev, hvis sidste Ord rimelig vil være langt kiærere end de første

D. hengivenste Ven

RAMUS

Det forstaar sig selv, om jeg enten glemmer, eller af Mangel paa Rum overgaar at formælde min Hilsen til vore Venner maa De ikke derfor ikke undlade at erstatte denne Mangel. Dette skal Jeg bede maatte giælde for alle de følgende Breve. Jeg beder Dem endnu i Dag at lade mig vide i næste Brev om Müller og Rotbøll ere i Byen eller paa Landet. Jeg skylder dem begge Breve, men Jeg veed ikke, hvor de ere at treffe. Jeg behøver ikke at minde Dem om at henlægge dette Brev om Jeg i Tiden vilde bruge det

Lev vel

2.

Grev CHR. C. S. DANNESKIOLD-SAMSØE

født 11 Juni 1774, var tidlig blevet faderløs og maatte i 18 Aars Alderen overtage Grevskabet. Han var i 20 Aars Alderen paa Reise med en Hovmester: Edv. S. Hammer og hørte Forelæsninger over Mineralogi i Leipzig, hvad der bevirkede, at han blev ivrig Mineralsamler og dette giver ham Anledning til Brevene til Wad. Han døde 1823.

1.

Leipzig d 2 Marts 1794

Kiere Ven

Var Rummet større som jeg har at skrive paa, da vilde jeg sikker begynde mit Brev med en Mængde Complimenter og Undskyldninger fordi jeg foruleyliger Dem, men da dette nu ikke er, saa vil jeg gaae lige til Sagen, og jeg haaber min Ven vil nok selv undskylde mig.

Jeg hører i denne Vinter et Colegium over Mineralogien, som meget interreserer mig, og for at have nogen Nøtte af dette Colegium har jeg begyndt at samle mig Mineralier, en liden Samling har jeg hiemme som jeg for $1^1/_2$ Aar kiøbte af Bradt (han er nu død) for 50 Rdl, men De indseer let at denne Samling maae være meget ufuldstændig, især hvad Fossilier fra sydlige Egne angaaer, disse søger jeg nu at skrabe sammen medens jeg er udenlands, men da alt ey kan saa let faaes her i Leipzig, saa beder jeg Dem, kiære Herr Vad, (her har De Knuden til mit Brev) at De vilde bevise mig det Vendskab, hvor De kan faa godt Kiøb, at kiøbe mig de Fossilier, som De let kan faae i de Egne som De nu er, at De da vil sænde

dem hjem; naar jeg selv kommer hjem vil jeg med den største Fornøyelse godt giøre Dem det udlagte. Dog maae jeg bede Dem kun at kiøbe gode og lærerige Stuffer, men ey kostbare eller Pragtstuffer, thi disse tillader mine Omstændigheder mig ey at kiøbe.

Selv har jeg tilforhandlet mig de fleste af de sachsiske Producter, nyeligen kiøbte jeg af Schütz alt det af Mineralier som han ey vilde sende til Amerika, og som han altsaa ey kunde bruge, han lod mig faae det for godt Kiøb, da han trænkte til Penge, deri blant var en Mængde Dubletter, som jeg dog godt kan bruge, thi jeg sænder det, som jeg ey behøver og som dog er godt til den unge Grev Reventlau, som igien derfor sender mig Calzedoner, Zeolither, Petrificater fra Stevens Klindt &c, disse nordiske Producter bruger jeg til at tilbytte mig Sachsiske.

Schütze taler ofte med mig om Dem, han siger og at De havde lovet ham Brev, dersom De skriver ham, da tal ey om at De veed at jeg af ham haver kiøbt Mineralier.

Med megen Længsel venter jeg Paaske, for da at kunde gaae til Freyberg, hvor jeg haaber at faae et nøttigt og fornøyeligt Ophold; der skal jeg da lære den berømte Verner at kiænde saavel som Gellert, Charpentier og fleere berømte Mænd der, jeg bliver ey alleeneste forsynet med gode Addresser, men jeg har her lært en Bierg Student at kiænde hvis Fader boer i Freyberg og er ansat ved Biergværkerne. Denne unge Freyesleben kiender alle disse Mænd og kan føre Hammer og mig an hos dem.

Den unge Freyesleben, er efter fleere Mænds Sigende (som forstode at bedømme det) den bedste af Verners Elever, han er overmaade høffelig mod os.

De Mineralier som jeg haver hiælper han mig at ordne, forærer mig noget af det, som jeg mangler, og vil i Freyberg giøre Excurtioner omkring med os i Egnen, han vil ogsaa fare med os i Gruberne, og overalt tiene os med sine Kundskaber, der vil være os til stor Nøtte. Den

Freyesleben er den samme som i Emmerling ey alleeneste selv men og hans Samling saa meget roeses.

Nu haaber jeg snart et Brev fra Dem og Efterretninger at De vil bevise mig den Godhed at paatage sig, at kiøbe de omtalte Mineralier for mig.

Alt Nyt fra Dannemark kan De af Hoppes Brev faae at vide. Har noget som jeg kunde udrette for Dem enten her eller i Freyberg, da lad mig det kun vide og at forrette det saa godt som mueligt vil være Pligt og Fornøyelse for Deres hengivne

DANNESKIOLD SAMSØE.

For nogen Tid siden befalte det danske Hof Geh.R. Brandt at indskrænke Skrivefrieheden, denne befalte Colbiørnsen det, som da han fik Orden skriftlig, svarte raskt og kiækt derpaa, hans Svar kom i Statsraadet, dets Lemmer gav deres Votum skriftlig, Augustenborg, Bernstorff og Schimmelmann voterede for uindskrænket Skrivefriehed, og Folken blev, at alt blev i sin forrige gode Tilstand. Tak være de 3 brave Mænd: A. B. og S.

2.

Leipzig d. 7. Decbr. 1794.

Min Ven

. . . . . .

. . . . . .

I Løverdags kom vi her tilbage til Leipzig efter at have besøgt Harz, Göttingen, (derom haver ieg fra Göttingen d 13 Octbr skrevet), Cassel, Frankfurt a/M, her kom jeg formedelst mange Forhindringer ey i Steenbruddene, Würzburg, hvor vores Ophold var os meget interresant; med en kiend Professor Blaud indgik ieg Tudskhandel, som sender mig Sveitzer og Würzburger Sager, af mig skal

han have Søe Moes[?] og Søe Planter, og Mineralier fra Norden; Erlangen, her lærte ieg den fortreffelige Schreber at kiænde, paa en heel Dag førte han os om i sit og det offentlige Cabinet, skiønne Ting saae ieg der, ogsaa han vil tudske med mig og vil give mig Fichtelberger- o. s. v. Mineralier, han forærede mig tre skiønne Cirkone, en rød, brun og grøn.

Professor i Chymien Hildebrands Cabinet saa ieg ogsaa i Erlangen.

Nürnberg. Bamberg hvor Professor Frey viste mig Accademiets Kabinet som endnu ey er ordnet og gav mig forsteenede Been, fra Muchendorffer Höhlen ved Streitberg.

Kloster Boneg, her nød vi to Dag Benedictiner Munkenes Omgang.

Coburg, ved Professor Hornschuch Hjælp saae vi Universitetets Samlinger, der indeholdt nogle sjældne Sager, blandt andet krystalliseret Sandsten i Seuler enten 5kantede eller 6kantede og en Smule bøyede i Enden, han lovede at sende mig en Samling af Coburger Forsteninger. Jeg kiøbte forsteenet Træe af det grønne.

I Gotha, giorde der gode Bekiendskaber.

Erfurth, nød megen Høffelighed af Coadjutoren, giorde nogle Bekiendskaber og saa det kaiserlige Accademies Samling som var slet, men som dog havde noget interresant.

Weymar: Wieland, Gøthe, Herder, Bøtcker, Schultz fra Methau og fleeres Omgang nøde vi der, den førstes en heel Dag, de andres 1 Time eller to.

Jena, her tilbragte vi to Eftermiddage i den fyrstelige Samling, fik forærende skiønne Sager (blandt andet Krysopras) af Professor Lenz og kiøbte ogsaa meget. Professor Batsch beviste os den Ære at optage os til Medlemmer af det naturforskende Selskab i Jena. Og endelig ankom vi nu i Leipzig. Med denne korte og ufuldstændige Opregnelse af de Steder, hvor vi var maae De lade Dem nøye indtil ieg mundtlig kan sige Dem

meere. Herfra afgaae vi til Berlin, Braunschweig, Hannover, Zelle o. s. v.

Vi leve fornøyede og friske. Hammer hilser Dem paa det venskabeligste.

Hils meget fra os Riisbrig, begge Hopperne og Abildgaard. Sig denne sidste at han vel kan beviise mig det Venskab at dersom han haver Dupletter af hans spanske og portugisiske Sager, da at holde mig nogle til gode, ieg vil gierne derfor give ham Sachsiske og andre Sager, som han maaske ey haver. Ogsaa Dem min Ven vil ieg gierne give af det som ieg haver og som De skulde mangle aff. De haver den bedste Ret hertil.

Levvel og skriv snart til Deres

hengivne

C. DANNESKIOLD SAMSØE.

Inderlig længes Hammer og ieg efter Brev.

3.

Hamborg d 3 April 1795

Min Ven! Sikkert forundrer det Dem endnu at vide mig i Hamborg, men hvem er Herre over Skiæbnen, — naar man er aller lykkeligst, er man allernærmest til at blive ulykkelig! Saaledes gik det Deres Venner i Hamborg, vi ankom hertil, saa glade, som man kan tænke sig to Mennesker, der igien efter to Aars Fraværelse vende tilbage til Fædrenelandet, hvor man haver det der os er kiærest i Verden, og nu netop ere færdige at skulde igien gaae ind i dette Fædreneland! Den 6te Marz vilde vi have forladt dette Sted for at gaae til Kiel, men d 4de blev vor gode Hammer syg, og er det endnu, hans Sygdom er en stor Grad af Svaghed i Nærverne, det vilde først være blevet Nærvefeber, men dette forhindrede Lægen.

Sikkert veed De hvad for en ulykkelig Sygdom en aff denne Art er, som haver sin Grund i Nærverne, den Syge veed ey hvor han haver ondt, og dog kan han ey gaae to Gange op og ned af Gulvet, han kan ikke spise, dog kan han nu siden nogle Dage begynde at faae Søvn. Jeg har kaldet to Læger Mumsen og Reimarus, de komme her hver Dag og give det bedste Haab. O min Ven, troe mig det er en tung Skiæbne som haver truffet os, men med Guds Hjælp kan alt endnu blive godt.

Da jeg til min Moder haver maattet lade Sygdommen være Koldfeber, for at hun ey skulde troe mig i Fare for at blive smittet, derfor vær forsigtig med det jeg haver skrevet.

Deres Brev, bedste Wad, af 28de f. M haver ieg modtaget i Gaar, og tusinde Tak for Deres Vendskab. Med den største Glæde af Verden tager ieg imod Deres gode Tilbud at flytte til Dem men ej førend til Michelsdag, thi indtil den Tid haver ieg leyet mig et Par Værelser.

Deres Venskab for mig er mig usigelig kiært, bestandig vil ieg søge at fortiæne det, men gode Ven De giør mig nogle Complimenter om de mineralogiske Kundskaber som De formoder hos mig, hvilket naar det ey kom fra Dem ieg maatte ansee for Spot; Lyst til at erværve mig disse Kundskaber haver ieg, og nu haver ieg knap en overfladelig Indsigt i sligt, kuns ved ieg saa meget, at det haver givet mig Lyst til at viide noget om denne Videnskab. Jeg mangler desuden alt det som man først bør at vide af andre Ting, føren man deri kan erværve sig Kundskab, ald Læsning mangler ieg ogsaa, kortsagt vendt aldeles intet, det kunde ellers være en slet Anbefalelse for mig, naar De fandt Dem saa aldeles bedraget.

Den gode Riisbriggs Brev haver ieg i Dag modtaget, tak ham meget og undskyld at ieg ey svarer i Dag med næste Post skal han faae Brev. Jeg er ham uendelig forbunden fordi han vilde tillade os at fløtte for det første

til sig, men nu haver ieg som ieg skrev Dem allerede leyet Logis.

Det er en fortreffelig gammel Mand, og gid ieg kun kunde giængielde ham den Godhed han haver for mig, men kun ved en uindskrænket Kiærlighed og Agtelse kan ieg belønne ham.

Hvor gierne vilde ieg ikke skrive Dem meere om min tilbagelagte Reise o. s. v. — Men i denne Formiddag blev ieg forhindret, thi da ieg just sad og skrev paa Deres Brev, saa traadte Tetens fra Göttingen ind i Stuen, han var her med Bastholm og er allerede afgaaet i Eftermiddag Kl. 4 til Kiel, for at blive der i Sommer. Siden haver ieg haft andre Forhindringer og nu maae ieg skynde mig, da ieg endnu haver 4 Breve at skrive, min Hast vil De alt for meget spore i mit Brev, men ieg turde ey opsætte at skrive Dem til med næste Post. Hammer hilser 1000 Gange, Gud give han var frisk! Hils Prof. Riisbrigg, begge Hopperne paa det venskabeligte. Skriv snart til Deres bedrøvede og mig [Dem] hengivne Ven

DANNESKIOLD SAMSØE.

Min Adresse à Hambourg log. in St. Petersburg.
Tetens bad at hilse.

4.

Søndag Aften.

Min gode Ven Vad! Deres Brev modtog ieg i denne Eftermiddag, og ieg skynder mig med denne Bonde, som i Morgen tidlig reiser til Byen at besvare Dem.

Tusinde Tak for Deres megen Umage med at indpakke mine Mineralier. Den røde Zeolith er De saa god at beholde, de Spørgsmaal som De i den Andledning giør mig er ieg ey i Stand til at besvare efter Ønske.

Jeg kiøbte dette Fossil af Geyszler i Leipzig som havde faaet det med en Mængde andre Sager fra Tyrolen, han havde en Opskrift hvorfra et hvert Fossil var, men denne var meget ulæselig og efter denne meere tegnede end skrev ieg Ordet Fassa, som ieg ey veed hvor ligger. Beskreven troer ieg ey dette Fossil er, thi Freiesleben kiændte det ikke, troede ey heller det var Zeolith, men snarere Glimmer.

Om Bergarten kan ieg intet sige men ved Leylighed skal ieg af Freiesleben erfare meere i denne Andledning.

Lad endelig disse Bønder faae mine Mineralier ud med sig, thi nu ieg begynder at nyde Roelighed, haver ieg foresat mig ret med Iver at ordne mine Mineralier, mag ogsaa at de andre Sager som staaer paa mine Værelser bliver sendte med disse to Bønder. Er ogsaa de Mineralier indpakkede som laae i Mineralie Skabet? Hav den Godhed at lade dette Skab indsye i Maatter, at det ved en anden Leylighed kunde komme ud.

En stor Tieneste giorde De mig om De ved denne Leylighed sændte mig Freieslebens Harz Berkrivelse, som De haver lovet at laane mig, thi nu ieg haver Tiid og Roe begynder stærkt min forrige Videlyst (hvad Jorden og did henhørende angaaer) igien at opvogne hos mig.

Jeg sænder Dem heri indlagt 25 Rd som ieg vilde bede De, naar De skrev til Brynnike vilde sende ham, og bede at han vilde kiøbe mig Sølv Stuffer for dem; et Par af disse Stuffer vilde ieg beholde for min egen Samling, de andre som ieg erholdt vilde ieg bruge til at sende til de Herrer udenlands, som allerede ved deres Gavmildhed have forbunden mig.

Kiære gode Vad hvor De seer Leylighed i Kiøbh. at kiøbe mig nogle Svenske, norske og især grønlandske Fossilier da giør det endelig og send mig Dem da strax, ieg vilde gierne begynde igien at samle og for at kunde dette maatte ieg have noget hvormed ieg kunde kiøbe mig udenlandske Fossilier, thi mange Penge kan ieg ey

anvende, dertil have ieg ey endnu Formue nok, omtrent 50 Rd aarlig haver ieg for det første bestemt til min Samling og herved giør ieg Begyndelsen ved indlagte 25 Rd.

Undseelig er ieg næsten over ald den Uleylighed ieg giør Dem, men undskyld, De er den eeneste til hvem ieg kan og vil henvende mig.

Evig Deres Ven

DANNESKIOLD.

Min Kone hilser meget.

Dette Brev haver Baron Holsten ført med sig til Byen, og ikke de to Bønder da ieg frygtet for at de ey skulde finde Dem. Bønderne mælde sig paa Tirsdag hos Gyldendahl og der beder ieg at De vil giøre de Anstalter angaaende Kassernes Afsendelse, som jeg ovenfor haver skrevet.

3.

EDVARD SNEDORF HAMMER

var af en Præsteslægt fra Helsinge, født 1768, rejste som Hovmester med Grev Danneskiold Samsø, blev Dr. theol. i Göttingen 1794 og Præst i Herlufmagle ved Hjemkomsten 1795. Død 1829.

(Følgende Brev er paa samme Stykke Papir som Danneskiolds af 2/3 1794).

Bedste Wad, Begge mine Landsmænd staae derude og skrive til Rom, ogsaa jeg mindes derved om min Ven i hiine Egne, som jo dog gierne seer nogle Linier fra sine Venner, om han endog ey saa nøyagtig kan skrive igien. Kiære Wad, dette skal ingen Bebreydelse betyde, jeg miskiender ikke Deres Venskab, jeg erkiender detes fulde Værd, og jeg undskylder Dem fuldkommen, at De ikke

skriver saa jævnlig eller ordentlig som Deres Venner ønsker og af en mindre beskjæftiget kunde fordre.

Mit første Brev til Dem var af 1ste Jun: jeg haaber at De har faaet det, og at De nu tillader mig at fortælle Dem noget Lidet om os siden hiin Tiid. Vi ere nemlig endnu i Leipzig og blive efter vor Plan endnu det 3die Halvaar her, for naar det er ovre, da at besee i det 4de Halvaar nogle af Tydsklands mærkværdigste Steder og saa hiem.

Denne Plan er grundet paa modent Overlæg og den viiste [sig] udførlig. Imidlertid var vi sidste Ferier i Dresden og agte os i disse til Freiberg og overalt til hiine Biergegne, dog derom har min gode Greve forbeholdet sig at skrive, jeg vil altsaa kun i den Andledning, skiønt det vil vel og han, tilbyde Dem min Tieneste om De i den Anledning vil betroe mig nogen Comision. Jeg tør i Øvrigt med Tillid foreslaa Dem det jeg veed der interesserer Dem, at hidtil var med alle Leipzigs Mangler dem jeg baade føler og tilstaaer og uagtet mit Ophold her var mig intet mindre end angenemt saa vil dog Farten hidtil og skal med Forsynets fremdeles Bistand ogsaa herefter vorde ret nyttig og hensigtsmæssig for Den, for hvis Skyld jeg er her, og som jeg skylder utroelig meget.

At fortælle Dem den heele Plan af vore Studeeringer vilde blive for vidtløftig, De vil jo og troe mig uden det. Fra vor retskafne Børre Riisbrig har jeg imellem Brev, i det sidste skriver han mig at han søgte et Professur for min Ven, gid det lykkes og gid De da vorde saa lykkelig dermed som jeg under Dem.

Wad skulde da have sig en Kone, som min dyrebare Christiane, thi det er jo dog sandt at kun ved Kiærlighed og Venskab nydes Livet ret angenemt, selv Naturen kiære Herr Professor Hist. natur. studeres i ingen ædlere og Naturens Herre værdigere Gienstand end en kiøn og god Kone.

Veed De ellers kiære Wad at Deres Korrespondent alt er Præst? Et got Kald i en skiøn Egn, Herlufmagle, der hvor vi engang med Hoppe skulde været hen at

spiise, blev ledigt og Grevinden søgte for sin Broderdatters Forlovede om dette Kald og Tilladelse at forrette det ved Vicar indtil jeg kom selv, og det gik an. Gode Gud hvad er foranderligere end Mennesket, især naar dette Menneske tillige er Grevinde? Hvo havde for 2 Aar siden troet at Grevinden selv skulde have søgt Præstekald for sin Huuslærer, spørg Hoppe om han kan huske Tuurene til Lyngbye, da han reyste til Norge og Samtalen i Vognen. Gudskelov at Væsen er foranderligt. Gode Ven hvor vil jeg kunde blive lykkelig i min Afkrog erindret af faae Venner og glemt af alle andre. Vær De kiære Wad blant de faae der erindre Deres hengivne

HAMMER.

E. S. Jeg maatte afbryde i en Hast for jeg har lovet Greven den anden Siide. Veed De at Horneman nl Filosofen, Friis ved latinsk Skole er død, at Abildgaard skal være i Madrit for at anlægge en Veterinær-Skole o. s. v. Bernstorf kiæmper kiækt for Skrivefrieheden derhiemme, Colbiørnsen og Reventlov spiller Ruller, Bülow faldt da? Augustenborgerne staae vi os got hos. Ramus er blevet Mag. med Hæder.

I Hoppes Brev sidst til Kaas omtales en Kasse, som skulde være kommet til mig fra hvem kunde han ikke læse, jeg har ingen seet. Pilo befinder sig vel. Hils Hoppe. God Nat lev stedse vel. Om Schütz skriver Greven.

4.

BØRGE RIISBRIGH

var Præstesøn fra Fyn, født 1731. Studerede Theologi, reiste udenlands 1762—65 og blev 1767 Prof. i Filosofi. Hans Forelæsninger samlede talrige Tilhørere og han tog sig meget af de studerende. Han døde 1809, Det var, som forud nævnt, hos ham Wad en Tid var Huslærer for hans Alumner.

7.

Kbhavn d 31 Mars 1794.

Allerhøjstærede bedste Hr WAD

D 20 Jan havde jeg den Glæde at imodtage Deres kjære Skriv. af f. Aars 25 og 28 Dec:, og derved at underrettes om Deres Velbefindende etc. Mit Helbred har i denne Vinter, formodentlig formedelst Veirligets idelige Afvexlinger og næsten bestandige Fugtighed, været meget maadeligt især min Hørelse. Dette har forhindret mig at tale med Prindsen af Augustenborg. I Gaar først kunde jeg det. I Følge Deres Yttrelse i kjære Skrivelse bragte jeg Dem paa Tale, og erindrende, at Chemien ej var Deres Hoved-Sag, men at De dog deri havde arbejdet baade her og i Göttingen saa meget, som behøvedes for Naturhistoriens Skyld. Han udlod sig slet ikke om hans egentlige Tanker deri; Men han sagde mig, at al hans Correspondance var opbrændt i den ulykkelige Ildebrandt hvorom jeg i min Skriv. til Kammerjunkeren[1]) har mældet og at deriblandt baade Deres Brev og Memorial til Kongen, hvilken han havde imodtaget, for til sin Tid at indlevere den. Da jeg derpaa spurgte om en ny Ansøgning skulde indgives? svarede han Nej, og at alting skulde hvile indtil Deres Hjemkomst. Jeg syntes at mærke, at Prindsen ej

[1]) Hoppe.

var for at tale meget om den Sag, enten det skeete af Hastfærdighed (thi der var mange tilstede i Forgemakket, som efter mig skulde have Audience, og der havde været 3 à 4 før mig) eller fordi denne Sag ej vil dependere af ham allene, og at han altsaa intet derom kunde sige. Paa ingen Maade kunde jeg faae Lejlighed til at erfare hans Tanker om Concours[1]) eller andre Prøver. Jeg erindrer ikke rettere, end at jeg i min Skrivelse af 23 Nov f. A. mældte, at jeg overleverede Deres Ansøgning til Prindsen selv, som sagde, at han vilde imodtage den og indlevere den. Dette har min Ven nok ikke erindret, eller maaske ej d 28 Dec faaet mit Brev af ovenanførte Dato, naar De ønsker, at underrettes om 1) Cancelliets Resolution i denne Sag, denne kan ikke ventes før Deres Hjemkomst. 2) (NB: Heri har jeg taget fejl, thi jeg seer nu, at De har faaet dette Brev). 3) Ved at læse i Deres Skrivelse hvad De har seet og lært paa Reisen igjennem Italien og i Rom, ønsker jeg mig Ungdom og Leilighed til at gjøre saadan en Reise. De Nyheder jeg kan berette, ere langt fra ei saa behagelige.

I Scheen i Norge var d. 1 Jan. et Jordskælv Kl 5 om Morgenen, da 2 temmelig haarde Stød mærkedes, dog uden synderlig Skade paa Husene. D 6 Febr gjorde Holmens Tømmermænd et Opløb, da Kongen etc skulde kjøre til Comoedie Huset. I 100de tal havde de samlet sig paa Vejen fra Holmens Broe til Comoediehuset et Par Timer før Comoediens Begyndelse; da de ved gjorte Paamindelser ej vilde gaae bort, bleve de af Garden til Hest bortjagede, uden at de gjorde Modstand. Et Par af dem skal være blevne saarede. Siden har alting været roeligt. Aarsagen til Opløbet var, at de vilde have 2 af deres Camerader, som vare arresterede, løsladte. De samme have siden viist ved et Tilbud, hvorom jeg i Brevet til Kammerjunkeren mælder, at de ej har villet gjøre Regjeringen nogen Bryderi. I Bergen var og i Ian. et Opløb

[1]) Concurrence.

af Almuen imod Kjøbmændene; som ikke vilde sælge 1 ℔ Smør ringere end for 24 ß, eftersom de sendte det udenlands. Magistraten fik Almuen stillet til freds ved at lade sælge Smør for taalelig Priis.

Adskillige bekjendte Personer ere døde: JustitsRd. og Professor Chirurgiæ Hennings. Han blev baaren til Iorde af Regiments Chirurger, og fulgt af meer end 100de Personer, som ubudne indfandt sig. Apotheker Møllers Søn døde d 26 Febr., efter at faae Uger havde været hjemme. For et Par Uger siden døde ogsaa Doctor og Prof: Lars Smidt af en Wattersot i Hjernen. Han havde i Vinter været ligesom tosset, begyndte dog at komme sig noget, da han pludselig fik en Rørelse og døde.

Siden ny Aar udgives Maanedsskriftet Minerva af Prof. Rahbek. Den egentlige Aarsag, hvorfor Praem nedlagte Pennen, vides ikke. I disse Dage er Rahbek kommen i et Slags Ulempe, som man fortæller saaledes: I hans Tilskuer skal han have indført et ham tilsendt Stykke, hvori i Anledning af Slottets Ildebrand siges, at en Person havde, da han saae Slottet staae i uslykkelig lue, sagt, at Kongen af Danmark kunde have ført en Krig mod de franske for de Penge som ved Slottets Ødelæggelse gik forloren. Denne Person siges der om, at han yttrede en Djævelsk Glæde derover, og Skribenten kalder ham derfor en Skurk. Dette havde nogle ildesindede udtydet paa den Engelske Minister, som derom blev underrettet, og derfor begjerte Rahbek straffet. Rahbek har derfor efter Kgl. Ordre været for Hof- og Stads Retten i nogle Dage i Forhør. Han skal sige, at han ej selv har skrevet dette, at han ej kan eller vil nævne Auctor og at han ej har derved tænkt paa den Engelske Minister. Naar Forhøret var endt, skulde Acterne indgives i Cancelliet eller i Staatsraadet. Man siger, at af Forhøret skal intet være udbragt, som kan gravere Rahbek, og nu venter man Udfaldet. For et Par Maaneder siden har Bohn, som rejste paa en Portion af det Thottiske Stipendium, frasagt sig samme og refunderet

det allerede erholdte. Han var i Kiel, og er kommen derfra hertil, for at studere Theologien, som han i en Paroxysme af Melancholie fik en uimodstaaelig lyst til.

Prof. og General Auditeur Nørregaard havde i Jan: Bryllup med et Fruentimmer, hvormed han i mange Aar skal have været forlovet. Prof Schow, Prinds Christians Informator, har i Midten af Febr. giftet sig med en Datter af EtatsRd. Rothe. I Odense er Prof. Bützow pludseligen døed; at Rector Kraft for nogle Maaneder siden døde, veed vel min Ven allerede. I Skole Commissionen er siden forrige Aar intet Skrit gjort. Deres Papirerer vare reddede fra Ilden, ved det at de vare hos Secretairen EtatsRd Trant. Prindsen talte dog i Gaar om, at en Samling skulde holdes før April Maaneds Udgang, og før hans Sommer-Rejse til Augustenborg. Prindsen boer nu paa Reventlows Palais, som han har kjøbt. Kongen har foruden Moltkes Palais, hvor han og Kronprindsen nu boer, kjøbt et andet Palais næst ved.

De kgl. Personer holde nu hver sin separate Huusholdning. Dronningen og Arveprindsen paa Fredensborg. Ilden er endnu, efter saa lang tid i Grunden ikke slugt paa Christiansborg. Jeg seer Røg, og Vand tilføres, for 2 Dage siden.

Mit Huus og alle mine Slægtninge hilse Dem ærbødigen. Levvel, min bedste Ven, og elsk Deres altid hengivne Ven og Tjener

B. RIISBRIGH.

2.

Kbhavn d 8 Jul. 1794.

Elskeligste, bedste Ven

Med stor Fornøjelse har jeg læs Deres kjære Skrivelse af 27 Maj fra Venedig, som jeg erholdt d 20 Jun. Jeg undres ikke over, at De, min Ven, modtages vel af alle

fornuftige og gode, og altsaa ogsaa af en saa god og lærd Prinds, som Cardinal Borgias. At De ogsaa vil blive vel modtaget af en anden god Prinds, derom har jeg grundet Formodning. Tænk paa, om det paa nogen Maade er gjørligt, at tale med ham i Augustenborg paa Deres Hjemrejse. Af Hr Kammerj. Hoppes Brev fra Nürnberg af 20 Jun: seer jeg, at De nu allerede kan være i Göttingen, og haaber altsaa, at mit Brev bragtes Dem der. I Gaar fik jeg Kammerjunkerens Brev, og talte strax med EtatsRd Holtermann om Foranstaltningen af et Creditiv paa Schleswig, og dets Adresse til Canc: Albrecht. EtatsRd. Holtermann rejser om faae Dage ud paa Landet at besøge hans Broder. Han bad mig derfor udtrykkeligen, at jeg vilde underrette Kammerj. Hoppe om, at Holtermann ikke før sidst i August kommer tilbage, og at Kammerjunkeren betids vilde mælde ham, om han før den Tid kom til Kbhavn. Dette er i Anledning af det tilbudne interims logis i Etatsraadens Hus. Hvad det logis angaar, som min Ven forlanger af mig, at jeg skal opspørge; saa skal jeg vel være opmærksom, om noget ret beqvemt forekommer, men slutte Accord derom vilde jeg ikke gjerne, før De selv havde seet det.

Vil De drage ind til mig ved Deres Ankomst, og være tilfreds med min Leilighed, indtil De kan opspørre et beqvemmere Sted, skal det være mig meget kjært. Beholde Dem hos mig, kan jeg ikke af følgende Aarsag: til Grevinde Danneschiold har jeg for mere end eet Aar siden overladt Deres forrige Sovekammer, hvilket staaer fuldt pakket med hendes bedste Meubler. Den røde Stue blev jeg for $^1/_2$ Aar siden overtalt, nolens volens, til at love en ung Thygeson fra Mattrup Gaard i Jydland, naar han kommer her til Byen for at fortsætte sine Studeringer. Han havde allerede i Maj Maaned villet komme, men hans Faders paakommende Svaghed foraarsagede Reisens Opsættelse. Kommer han ikke, inden min Vens Ankomst, saa er denne Stue imidlertid til Deres Tjeneste.

Jeg beder takke Kammerjunkeren for hans mig særdeles kjærkomne Skrivelse, og for de mig i samme meddelte Oplysninger, som jeg har læst med stor Fornøjelse. Nu til noget Nyt, som i denne Hast vil falde i Hukommelsen: Schousboe er for nogen Tid siden hjemkommen; men jeg har ikke selv seet ham endnu. Prof. Olsen i Sorøe skal i Sommer rejse som Consul til Tunis eller Tripolis. Rahbecks Sag med den Engelske Minister faldt saaledes ud ved Hof- og Stads Retten, at han blev fri for Tiltale, og alt det mortiferet, som i nogen Maade krænke Ministerens Ære. Man siger, at Rahbecks ej kunde overbevises om at have ment Ministeren med de Ord, han havde indført i sit Skrift: Tilskueren. Men nu ere igjen Rahbeck og Heiberg under Fiskalens Tiltale, fordi den første har i Tilskueren indført en Vise af den anden, hvori siges: At en Satan har indgydet i — — at forbyde Klubberne. Sindige Danske misbillige saadant unyttigt Skriveri.

Vort Universitet har faaet en Professor Anatomiæ i den unge Doctor Horrebow. Frøken Bolten siges at være forlovet med en Kammerjunker Bülow; men jeg veed ikke med Vished, hvilken det er. GeheimeRd Guldberg var i Majo paa Sorgenfri for at besøge Arve Prindsen.

Paa Amalienborg Plads bygges imellem Kongens og Kronprindsen Palaier een Colonnade, hvorpaa skal anlægges en Gang fra det eene Palais til det andet, og under hvilken der skal være fri Passage for Vogne.

Vi have her siden Midten af Junio haft temmelig stærk Heede. Skulde den vare længer uden Regn, vilde det nok gjøre Høsten Skade, hvorom man dog hidtil har det bedste Haab. Mit Helbred, især min Hørelse, er kun maadeligt. I April og Maj saae det ej ud til, at jeg skulde ende mit climacteriske (63te) Aar. Nu haaber jeg i det mindste at see Dem og Kammerjunkeren endnu een Gang. Var det ej til for stor Ulejlighed, og om min Ven ellers sender nogen Kasse eller Pakke fra Göttingen hertil, vilde jeg bede, at De ville have den Godhed at sende mig alle

mindre Skrifter af Heyne e: gr: programmata etc, som ej kan formodes her letteligen at kunde faaes. Pengene haaber jeg De uden Besværing vil, enten selv eller ved Hr Kammerjunkeren, udlægge for mig. Ligeledes beder jeg, at De i Hamburg bey Hrn I. P. Wettchen in der grossen Johannes Strasse No 54 ville kjøbe mig et Skrift, som er udgiven af F. H. Ziegenhagen, hvis Titel begynder saaledes: Iede Kirche, jede Schule muszte ein Hørsaal der Lehre vom wahren Glücke. ... Det koster paa Post-Papir med 8 Kaabere 2R.

Naar Gud vil, vi samles, skal jeg fortelle Dem Aarsagen, hvorfor jeg bebyrder Dem med denne Commission. Hils den gode Hoppe og andre Bekjendtere paa Stedet, om findes. Gud ledsage Dem fremdeles, at vi kan samles med Glæde

B. RIISBRIGH.

5.

BORGIA, STEPHAN

var kendt som en lærd Prælat med mange Interesser. Wad havde under sit Ophold i Rom skrevet en Afhandling om de ægyptiske Forsteninger i Borgia's Samling, og om nye Fund handler disse Breve. Borgia var født 1731 og døde 1804.

1.

Roma 10. Aprile 1795.

Mio carissimo Signor WAD,

Mi prevalgo del ritorno del sig. Engelbreth per mandarle alquanti esemplari dei fossili egiziani, ed il Foglietto Letterario di Mantova, che ne ha parlato con onore, e siccome in questo foglietto sono pure rammentate le opere de' signori Münter e Schou, così pregola di mostrargliele.

Per lo stesso mezzo del sig. Engelbreth le rimetto i saggi de' monumenti di nuovo acquisto, ed alcuni de' precedenti per averne una miglior descrizione. È qui capitato il sig. Camara Brasiliano discepolo del sig. Werner, il quale ha esaminati i fossili egiziani, e mi ha pur descritto alcuni di essi nuovamente acquistati, ed ha fatto qualche osservazione anche in quelli da Lei già stampati. Le rimetto queste descrizioni, ed osservazioni, giacchè il mio Museo è consacrato a Lei solo, onde da Lei attenderò e la descrizione dei nuovi acquisti, e se crederà di dovere fare qualche aggiunta a quelli su de' quali il sig. Camara ha rilevato alcuna cosa di nuovo.

Quando poi Lei mi favorirà la descrizione pregola d'indicarmi i luoghi precisi dove dovranno nel libro stampato collocarsi per non errare nel metodo. Il sig. Camara ha anche descritto il bellissimo giacinto, che ebbi di Egitto, ma non ho ancora ricevuto gli schiarimenti sul Lincurio, che al dire di Strabone era frequente nella Ligura, che in oggi costituisce parte del Genovesato.

Credo di aver messo tutto con chiarezza nei quattro fogli annessi, onde Lei mi possa favorire le descrizioni e indicare il loro preciso collocamento nel libro fossiliæ, in questo modo si andrà accrescendolo di mano in mano, e si potrà un giorno ristamparlo con nuove osservazioni e senza più me Le raffermo Suo

S. Cardinale BORGIA.

2.

Roma 10 Giugno 1795.

Mio carissimo Signor WAD

Egli è gran tempo che io non ho sue nuove, eppure io a Lei penso, e lo vedrà nella stampa sul Lincurio, che indirizzo al gentilissimo signor Hoppe, onde corra subito a farsela dare, che spero Le piacerà.

Il signor Engelbreth mi scrisse che era di pronta partenza da Venezia, onde mi lusingo che presto giungerà, e Le recherà alquanti esemplari dei fossili egiziani, ed alcuni saggi di altri fossili egiziani, che attendono di essere da Lei descritti, come ne La pregai con le carte, che diedi allo stesso signor Engelbreth. Anche per la via di Amburgo Le ho spedito altro pacchetto dei predetti fossili egiziani. Tanto mi sta a cuore la propagazione della di Lei fama e stima presso il pubblico; e le nostre Gazzette letterarie gliene faranno prova, e d'altronde so che in Jena, e Zurigo si è pure parlato de' succennati fossili, avendo io trovato modo di spedirveli, e così pur fece la Gazzetta di Gottinga, e Lei l'avrà a quest'ora veduta. Ma io sospiro i Suoi caratteri, e mi fa pena l'esserne privo da Gennaro a questa parte, giacchè l'ultima Sua portava la data de' 31 Genn. Dopo questa io Le ho scritto più volte, ma non veggo comparire alcuna risposta, onde si scuota e mi dia le Sue nuove che tanto bramo e desidero. Mi saluti il garbato Sig. Ramus Suo contubernale, e gli amici tutti amicabili e resto Suo

Il Cardinale BORGIA.

Sig. GREGORIO WAD (Copenaghen)

Oversættelse.

Roma 10. April 1795.

Min meget kære Hr. WAD.

Jeg benytter mig af Hr. Engelbreths Hjemrejse til at sende Dem nogle Exemplarer af de ægyptiske Forsteninger og Foglietto Lettario di Mantove, som har omtalt dem med Ære, og da ogsaa de Herrer Münters og Schous Arbejder er omtalte i dette Blad, beder jeg Dem om at vise dem det.

Ved Hjælp af Hr. Engelbreth sender jeg Dem ogsaa Prøverne af de nyerhvervede Monumenter og nogle af de foregaaende for at faa en bedre Beskrivelse af dem. Hertil er ankommen Hr. Camara Brasiliano, Elev af Hr. Werner; han har undersøgt de ægyptiske Forsteninger, og endog beskrevet for mig nogle af de nyerhvervede, og han har gjort nogle Bemærkninger til dem, der allerede er trykt af Dem. Jeg sender Dem disse Beskrivelser og Bemærkninger, da mit Museum er anbefalet alene til Dem, hvorfor jeg venter fra Dem baade Beskrivelsen af de nylig erhvervede, og hvis De tror at burde gøre nogle Tilføjelser til dem, ved hvilke Hr. Camara har fundet noget nyt.

Naar De saa sender mig Beskrivelsen, beder jeg Dem angive mig de nøjagtige Steder, hvor de bør anbringes i den trykte Bog for ikke at gøre Fejl i Ordenen. Hr. Camara har ogsaa beskrevet den meget smukke Hyacinth, som jeg fik fra Ægypten, men jeg har endnu ikke faaet Oplysningerne om Lincurio'et[1]), der, efter hvad Strabo[2]) siger, var almindeligt i Ligurien, som nu udgør en Del af det Genovesiske.

Jeg tror at have fremsat alt klart paa de fire vedlagte Blade, hvad De behøver for at forfatte mig Beskrivelserne og angive deres nøjagtige Plads i Bogen om Forsteningerne, paa denne Maade vil det efterhaanden gaa hurtigere og hurtigere, og man vil en Dag kunne trykke den igen med nye Bemærkninger. Mere har jeg ikke at meddele, og jeg forbliver Deres

S. Card. BORGIA.

---

[1]) Clément: Geol. Hist. i Danmark. S 15. No 37.

[2]) Strabo: (50 f. C.—c. 30 e. C.) Geografi. IV. Kap. 6. »I Ligurernes Land findes store Mængder Lingurium, som nogle kalde Rav«. Overs. Paris 1809. Forbiger angiver i sin Oversættelse, 1911, at *Λυγγούριον* er enten mørkt Rav eller rødlig Hyacint.

Roma. 10. Juni 1795.

Min meget kære Hr. WAD.

I lang Tid har jeg ikke hørt fra Dem, skønt jeg tænker paa Dem, og det vil De se af Afhandlingen om Lincurio'et, som jeg sender til Hr. Hoppe, hos hvem De strax kan faa den. Jeg haaber, at De vil have Glæde af den.

Hr. Engelbreth skrev til mig, at han snart skulde rejse til Venezia, hvor jeg smigrer mig med snart af træffe ham, og han vil overbringe Dem nogle Exemplarer af de ægyptiske Forsteninger, som venter paa at blive beskrevne af Dem, saaledes som jeg bad Dem om i de Breve, jeg gav til Hr. Engelbreth. Ogsaa over Hamburg har jeg sendt Dem en Pakke med de omtalte ægyptiske Forsteninger. Meget ligger det mig paa Hjærte at udbrede Deres Ry og Anseelse blandt Folk; og vore litterære Blade vil give Dem Beviser paa det, og desuden ved jeg, at i Jena og i Zürich har man talt om disse Forsteninger, idet jeg har fundet Udveje til at sende dem dertil, og det gør ogsaa Göttinger-Bladet, og De vil have set det nu. Men jeg sukker efter et Brev fra Dem, og jeg er ked af at have maattet undvære det fra Januar til nu, skønt Deres Brev var dateret d. 31. Januar. Efter dette har jeg skrevet til Dem flere Gange, men intet Svar ser jeg komme, derfor, tag Dem sammen og skriv mig et Brev, jeg længes meget efter det og ønsker det inderligt. Hils den elskværdige Hr. Ramus, Deres Contubernal, og alle Vennerne venligt og jeg forbliver Deres

Card. BORGIA.

6.

OTTO DITLEV KAAS-LEHN

var født 1772, studerede Jura i København, og Bjergvidenskaber i Freyberg og Leipzig. Blev 1802 Kommiteret for Bjergværksager. Skrev om Brunkul i Bibl. for Physik. Død 1811. Hans Hustru eiede Baroniet Guldborg Land paa Lolland.

1.

Høystærede Hr. Professor

Deres Brev af 12 d. M. har fornøyet mig saameget at jeg havde vist ikke ladet nogen Postdag gaae forbi inden jeg havde takket Dem for samme og for det meget meget Venskab, De yttrer deri for mig og som jeg setter saamegen Priis paa dersom de Kommissioners Natur, som De beærede mig med havde ikke negtet mig den Fornøyelse at svare Dem saa snart som jeg havde i Sinde.

Strax da jeg havde modtaget Deres Brev opstod det Ønske hos mig at det maatte lykkes mig at besørge med den mueligste Nøyagtighed og Hurtighed de Sager, som De bad mig at sende Dem for at jeg kunde give Dem et Beviis paa at det har ikke feylet mig paa den bedste Villie til at indrette alt saaledes som De ønskede det. De slutter altsaa let hvor ubehageligt det var mig at erfare at dette kunde ikke skee saa hurtig som De har giort Regning paa. Loescher er vel en flittig Arbeyder men hans Omstændigheder ere dog ikke af den Beskaffenhed at han vover at begynde noget vigtigt Arbeyde uden at det er bestilt hos ham; han kan ikke taale at lidet det Tab, som det vilde være for ham om han anvendte megen Tid og Penge paa Sager, som han kunde ikke siden afsette. Da altsaa Loescher har ikke nogen Samling af Modeller som hører til

Biergbygningen som er færdig saa har jeg ikke kundet giøre andet end formaae ham til at forfærdige omtalte Samling saasnart det er ham mueligt og dog er han ikke i Stand til at fuldende dette Arbeyde førend om 8 Uger. Aarsagen hvorfor dette kan ikke skee hurtiger er at disse Modeller blive giorte af Pap og tørres altsaa langsom om Efteraaret. Denne Samling, han har nu i Arbeyde, kommer til at bestaae af 28 (han veed ikke at forøge den med flere) og blandt disse er en Model, som skal have til Hensigt at oplyse Gang-Theorien.

Diamantens Krystallisationer ere heller ikke ferdige men disse saavel som Overgangs Modellerne skal følge med Biergbygnings Modellerne; tillige følger derhos hans Beskrivelse over alle disse Ting.

Da Loescher har ofte sendt slige Sager bort saa paatager han sig at indpakke alt saaledes at det ikke lider Skade paa Reysen, i øvrigt tvivler jeg ikke paa at De jo bliver tilfreds med hans Arbeyde naar De kun ikke synes at det gaaer for langsom, jeg skal imidlertid skynde paa ham saa meget som mueligt.

Hos Mechanicus Stutter har jeg bestilt Nicholsons hydrostatiske Vægt, den bliver i alle Henseender saaledes som De ønsker det, men Stutter har uheldigviis saameget Arbeyde i denne Tid at han kan ikke skaffe den ferdig førend om 5 til 6 Uger.

Hvad de Fossilier angaaer, som De taler om i Deres Brev saa vidste jeg ikke at faae dem rigtigere nogensteds end hos Hoffmann, som er Inspector over Mineralie Oplaget i Freyberg, men ogsaa heri var jeg ikke heldig at udrette Deres Commisioner. Hoffmann kan kun forskaffe 4re af de Fossilier, som De ønsker at have, imidlertid haaber jeg at opdage andre Kilder, hvor jeg kan faae flere af de Mineralier, som De ønsker at have, og da skal de blive Dem tilsendt tillige med de øvrige Sager.

Jeg troer det er det rigtigste at jeg adresserer alt dette

til Justitsraad Iselin i Kiel, som da besørger det sendt med Pakketbaaden til Kiøbenhavn.

Han var Danneskiolds Commissionair medens han studerede i Leipzig, jeg har ikke selv benyttet mig af ham paa denne Maade, siden jeg forlod Hamborg har jeg blot sendt Smaating hiem, og det har truffet sig saaledes at Reysende har taget dem med sig, men jeg skal skrive til Iselin og bede ham besørge Deres Sager sendte til Kiøbenhavn.

Endnu kan jeg ikke sige ganske bestemt hvad disse Ting koster og hvad de beløber dem omtrent til har Esmark formodentlig sagt Dem.

Da den hydrostatiske Vægt bliver af Sølv kommer den til at koste 18 eller 20 Rdl. og for Modellerne, som hører til Biergbygningen forlanger Loescher 65 Rdl, men jeg troer nok han lader sig nøje med 60 Rdl. Saasnart jeg har modtaget og betalt alle disse Sager skal jeg sende Dem Quitteringerne derfor; i øvrigt er jeg ganske enig med Dem at den bedste Maade at tilsende mig disse Penge er ved Ryberg, naar jeg har betalt dette og De bliver underrettet om hvormeget alt beløber sig til.

Intet kunde let have glædet mig mere end om jeg havde kundet sige Dem i dette Brev at Deres Kasser med det forlangte vare afsendte fra Freyberg, jeg har ikke været heldig heri men jeg haaber at De er overbeviist om at Skylden er ikke paa min Side.

Jeg beder Dem at beære mig fremdeles med Deres Commissioner maaskee er jeg ikke immer saa uheldig i at udrette dem som denne Gang.

Jeg opholder mig ikke ganske kort i Freyberg og siden besøger jeg adskillige Egne, som ere interessante for Deres Fag. Skulde jeg enten ved mit nærværende Ophold eller siden paa mine Reyser faae Leylighed til at være Dem til nogen Tieneste saa giør jeg det vist med den største Fornøyelse naar De underetter mig derom.

Werner, Hoffmann og Lampadius har paalagt

mig at hilse Dem meget. Esmark beder jeg at hilse, jeg har med forrige Post skrevet et Brev til ham og adresseret det til Dem.

Jeg er med megen Høyagtelse

Deres hengivne Ven

Freyberg d. 29 August 1797. O D KAAS.

7.

NIC. JAC. MØLLER

født i Norge 1777, Søn af en Læge Hans M. Blev juridisk Kandidat og rejste 1797 til Berlin og Freiberg for at studere Geologi og Mineralogi. Skrev om Stenkul i Bibl. for Physik. Blev Katholik. Professor i Filosofi i Løwen, hvor han døde 1862.

1.

Freyberg 26 Junii 1799.

Høystærede Hr Professor!

Jeg har været her i fiorten Dage, og i dette Øyeblik ieg nedskriver dette forekommer det mig, som om ieg først i Gaar var kommen hertil; saaledes svinder Tiden her under afvexlends Arbeyder. Med Steffens boer ieg her, vi leve sammen og arbeyde sammen. I Selskab med hverandre stige vi snart ned i Jordens Indvolde, snart bestige vi dens Høyheder, strøyfe om i Hytter, Cochwærker og alle de Værkstæder hvor den stille Natur og den menneskelige Virksomhed utrættelig gaaer deres jevne faste Gang; men deres Baner ere ikke paralelle, de krydse hinanden, og vi have Leylighed til at giøre os fortroelige med de mangehaande Opfindelser, som den menneskelige Forstand vidste at bruge for at betvinge Naturen i det den sadte

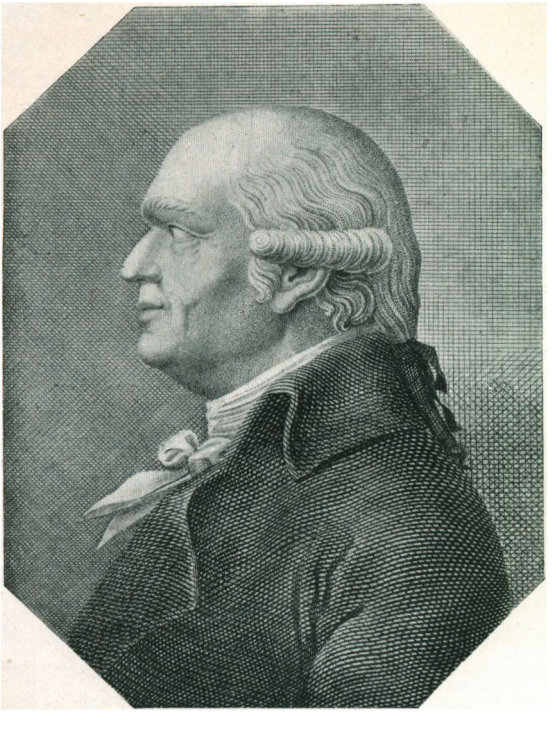

ABRAHAM GOTTLOB WERNER

den i Kamp med sig selv. Vi lade intet ubemærket og uden at tænke paa vor Fattigdom, holde vi vor Pung aaben, for udlokke villige Svar paa vore mangehaande Spørgsmaale. »Fire Oyne seer mere en to« siger et godt gammelt Ordsprog; og i Sandhed ieg anseer det en af Skiebnens største Gunstbeviisninger mod mig at den førte mig sammen med denne min Ven, hvis Hoved og Hierte ere i saa høy Grad agtværdige. Jeg haaber at beholde ham her i to Aar. Til mine naturforskende Omvandringer kan ieg nu saa meget mere opoffre mig, da her kun læses faae Collegia. Af disse hører ieg Lempe over Bergmaskinelære og Markscheidekunsten.

Werner reyste et Par Dage efter min Ankomst til Carlsbad for sin Helbreds Skyld, og bliver efter Sædvane flere Maaneder borte. Jeg talte med ham før han reiste, og efter hans Anbefaling har ieg valgt Himmelfart-Gruben til at indvie mig i disse underjordiske Labyrinther. Han arbeyder for nærværende Tid paa en geognostisk Beskrivelse og Rids, som er ham overdraget at forfatte over de Chursachsiske Lande. Det vil naar det engang bliver færdigt, hvortil der uden Tvivl vil medgaae nogen Tid, blive et saare lærerigt Bidrag for Geognosten; ønskeligt var det, at det paa flere Steder maatte finde Efterligning.

Jeg hilste ham fra Dem, og det fornøyede ham, at De erindrede ham; det var ham hellerikke ubekjendt, hvor meget det mineralogiske Studium hos os, og vort Naturalcabinett skylder Dem Jeg besøgte i Gaar Charpentier paa Churprindsen, De vil maaske endnu kunde erindre Dem hvor den Grube ligger i den skiønne Mulde-Dal. Han har lovet mig alle mulige Underretninger om alt, hvad der angaaer Amalgamationen, som ieg her har den bedste Anledning til at giøre mig bekiendt med. Lampadius er fraværende og ventes først hiem om nogle Uger.

Inden De faaer dette Brev har De formodentlig allerede talt med Jacob Aall, jeg blev paa den ubehageligste Maade skuffet i min Forventning at treffe ham her.

Hans Broder er endnu ikke gandske blevet Herre over sin Koldfeber, dog er han i Bedring, han reiser nok herfra, saa snart hans Heldbred tillader ham det.

Jeg længes meget efter et Par Linier fra Dem kiære Hr Professor! og at høre hvorledes det gaaer Dem; De behager at addressere Brevet »im Mayerschen Hause«. Kan jeg maaske i nogen Tid være Dem til Tieneste? De erindrer min Beredvillighed og den Forbindtlighed jeg altid bliver Dem skyldig.

MØLLER.

2.

Freyberg den 15 Februarii 1800.

Høystærede Hr Professor

Deres Brev fra forrige Aarhundrede, eller som andre ville, fra forrige Aar har ieg modtaget. Det Venskab, som De saa smigrende forsikkrer mig om, vil ieg bestandig stræbe at fortiene, ligesom ieg altid med Erkiendtlighed skal bekiende, hvormeget ieg er dette skyldig; intet er mig kiærere end at kunne udføre Deres Commissioner; men at De endnu ingen Biergarter har faaet, deri er ieg i Sandhed ligesaa uskyldig som Vinteren. De vil af mine forrige Breve have seet at en Samling af Biergarter ikke var at faae her, og den er det ikke endnu; naar og om nogen bliver færdig, veed ieg ikke. Hoffmann mener til næste Sommer, dog inden ieg forlader Freyberg til Foraaret vil ieg med Hoffmann giøre den Aftale at den første færdige vorder Dem tilsendt. Med den Geognostiske Model har det ogsaa sine Vanskeligheder; Løscher er den eneste, som man i den Henseende her kan henvende sig til; men dette Slags Arbeyde er Terra incognita for ham, og efter en blot Beskrivelse tør han ikke paatage sig Arbeydet. Jeg har talt med Werner derom, og han har lovet

mig at ville corrigere en Tegning, som ieg til den Ende er ifærd med at udkaste. Skulde De maaske selv, kiære Hr Professor have dannet Dem en Idee om hvorledes De omtrænt ville den skulde see ud, og De ville lade udkaste en Skizze deraf og sende hertil, da kunde den lægges til Grund. Førend næste Høst vil De i alle Tilfælde ikke kunde faae denne Model, da Løscher har paataget sig for Iac. Aall en meget vidtløftig Grubemodel, hvormed han først til Sommer kan blive færdig. Med Modellen over Montblanc er Werner paa ingen Maade fornøyet, han forsikkrer, at den er unaturlig, uagtet han aldrig har seet Montblanc. Hos Werner hører ieg tilligemed Steffens Forelæsninger over Geognosi og over Forsteeningslæren. Han læser fortreffeligt, og Tiden bliver ikke lang hos ham. Werner er en saare god og tienstagtig Mand, men tillige noget ængstelig, hvori hans yderst svage Helbred vel tildeels er Skyld; Dette er vel og Aarsagen hvorfor han ikke skriver, med sin Geognosie er han efter eget Sigende endnu ikke færdig. Han er for kort Tid siden ophøyet til Bergrath; at det ikke er skeet før torde maaskee Cabale være Skyld i. Han har lovet saavel mig, som Steffens — der staar sig særdeles godt hos ham — at ville være os behielpelig i Maaden at geognosticere paa; Det er maaske en vanskeligere Sag end det ved første Øyekast synes. Charpentiers Bog har ikke giordt synderlig Sensation her. Facta ere i mine Tanker uskyldige fredsommelige Dyr, som hverken staaer med eller imod hverandre og som først efter at man har iført dem en fremmed Klædedragt faaer et hinanden fiendtlig Udseende. De som Charpentier har opstillet imod Werner holder man her for at være høyst ubetydelige og at kunne modtage en meget naturlig Fortolkning, endeel af hans Erfaringer betviler man, da det ikke er mueligt at gientage dem.

Jeg hører for nærværende Tid tilligemed Steffens et Collegium over den herværende Biergværks Forfattning, og ieg skal med det første indsende en Beretning over

den forlangte Gienstand. Jeg sendte for nogen Tid siden en Rapport om Steenkull og et Par Tegninger. Jeg lod den gaa igienem Abildgaards Hænder par Politique. Jeg er her uafladelig beskiæftiget, fordi mine Studeringer interesserer mig, ieg kiender ingen anden Interesse. Fremtiden giør mig ingen uroelige Nætter, og ieg frygter ikke for nogen tid eller nogen Steds at komme til at trygle om Ophold. Desuden har Embeds Aaget ikke nogen saa tillokkende Side for mig, at jeg med Længsel skulle tænke derpaa.

Paa videnskabelige Nyeheder er her Dyrtid. D'Andradas Beskrivelse over de norske Mineralier er kommen hertil, man sætter ikke her megen Priis hverken paa hans kunstige Benævnelser eller Beskrivelser; man venter paa Werners Bestemmelse, da Fossilierne allerede længe har været i hans Hænder. Han døber dem rimeligvis om, og giver dem kiønne christelige Navne.

Aall har lovet at sende mig norske Mineralier og ieg behøver altsaa ikke her at giøre Brug af Deres Venskab; Aall har jo paa engang naaet sine Ønskers Maal, da han er blevet Ejer af en Kone og et Jernværk.

Dersom Reinhardt endnu er til; ville De da vel vise mig den Godhed, og spørge ham om han har faaet et Brev som ieg i forrige Sommer skrev ham til? Endnu et, dersom De ikke skulle have afleveret Henkels Collegium til Havne Casserer Möller i lille Kongens Gade i Solen, saa maae ieg bede Dem saasnart mueligt at giøre det. Dette Collegium hørte mig ikke til og man har forhutlet mig jammerlig for min Efterladenhed. Steffens beder sig erindret og jeg henlever med sand Høyagtelse

Deres

altid forbundne Lærling

NIC. IAC. MØLLER.

3.

Freyberg 10 Junii 1800.

Høystærede Hr Professor.

Tilligemed dette Brev overleveres Dem en Afhandling om den herværende Biergværksforfatning. De vil selv deraf kunne see, at der om Jernhytterne kun var lidt at sige, da Forfatningen ved dem gandske er som hos os. Da De kiære Hr Prof. med Deres sædvanlige Bevaagenhed tilbød Dem at overlevere samme, saa har ieg taget mig den Friehed at levere den i Deres Hænder. Der følger tillige et Brev med til Greven, hvori indeholdes en Ansøgning om et Tillæg, da ieg ved Gud umuelig kan reyse med 300 rd. De ønskede i Deres seneste Brev nogle Biergarter som manglede i Kaases Samling, og har talt med Hoffmann derom, og de mangler desværre ogsaa her, imidlertid har Hoffmann lovet at skaffe Dem en saa complett Samling som muligt istand i Sommer. Paa en Tegning til den geognostische Modele arbeyder Loscher efter den Idee som ieg har givet ham, og saasnart den bliver færdig skal jeg forelægge Werner den, da der først kan begyndes paa Modellen. Dog de tillade mig Høystærede Hr Prof at sige nogle Ord om den Kunst at danne Geognoster par Stuen. Med den sandeste Agtelse erkiender ieg Deres gavnlige Bestræbelser men Hensigten er jo dog her ved en Modele at kunne give Deres Tilhørere et Begreb og en Ledetraad, hvorefter de kunde orientere sig naar de engang ville undersøge Biergenes Forhold i Naturen selv, men troe mig en langt bedre Modele end den Loschers Nyrnberger Arbeide kan frembringe, vil hertil være utilstrækkelig.

Jeg er selv opvoxet iblandt Fielde og dog veed jeg hvor megen Møye det har kostet mig inden ieg kom saavidt at ieg kunde danne mig et Begreb om det forskiælige Biergarter og deres Lagerings Forhold. Selv at

kiende Biergarterne vil man ey endog af den bedste geognostiske Samling lære. De uendelige Afvigelser og continuerlige Overgange fører hvert Øyeblik vild, naar man vil reducere dem under de faae bestemte som Systemet opstiller.

Werner giver sig derfor kun liden Møye med at forevise Biergarter paa sit Collegium over Geognosien.

Den Maade hvorpaa han anvender dem, er at han opgiver sine Tilhørere enkelte Egne og en almindelig Oversigt derover, og siden efter berigtiger deres Erfaringer, da han kiender Ertsgebirget, drøftes det eneste han har bereist til dets mindste Deele.

Jeg har opgivet Löscher alle mulige saavel ydre Forhold og Former af Bierge, som indre Lagerings Forhold og en almindelig Idee hvorledes ieg troede man kunde forbinde dem, men ieg er overbeviist om at den der aldrig har seet Bierge vil ligesaalidet være istand til at giøre sig et rigtigt Begreb derom, som den, der aldrig har seet en Grube kan forskaffe sig det endog ved den bedste Modele. Denne Modele vil komme til at koste Dem over 100 Rd da den for at kunne vise det indre maae giøres saaledes at den tages fra hinanden, og skulle disse ikke være bedre anvendte paa en Modele over en eller anden virkelig Biergegn, end paa et saadant Schema, som ingensteds hører hiemme uden i vort Hoved. De miskiende mig ikke Høystærede Hr Prof. ieg troer ikke at kunde sige dem noget som De ikke veed, men ieg troer at burde raade dem derfra, ligesom Werner raadede mig derfra den første Gang jeg talte med ham derom. Siig mig dog deres Tanker derom inden der begyndes derpaa.

Crystallisations Modellerne til Collin ligge her endnu. Jeg har [ikke] villet sende dem med Posten, fordi det var for kostbart. Jeg skal med det første meddeele Dem nogle saavel oryktognostiske som geognostiske Nyeheder. Da Steffens i Morgen bryder op, saa er ieg en Smule embrouilleret. Jeg ønsker til Lykke med Ansættelsen ved

det nye Seminarium, det er dog vel snart Tid at man erkiender Deres Fortienester. Jeg bliver endnu nogen Tid her i Freyberg eller rettere paa Helsbrucke Hytte, for siden at gaae igiennem Ertzgebirget og derfra naar ieg kommer tilbage til Schlesien og Bøhmen. Steffens anbefaler sig og ieg mere henskyder mig til Deres altid overbærende Bevaagenhed for at erholde Tilgivelse for dette uordentlige Brev.

Med den sandeste Høyagtelse henlever ieg Deres altid forbundne Lærling.

NIC. IAC. MØLLER.

4.

Freyberg 1 April 1801.

Werthgeschätzter Hr Professor!

Dass ich Ihres letzten Brief nicht habe gleick beantworten können, davon ist eine kleine Abwesenheit auf einer geognostischen Reise Schuld; jetzt da ich zurück bin setze ich mich gleich hin, um die Aufträge, welche Sie mir gegeben haben nachzukommen. Zur Beantwortung der mineralogischen Qvæstionen innliegendes Blatt; ich bin nicht weitläuftiger darinn gewesen weil Verbum sat sapienti. Sollte inzwischen etwas darin unverständlich oder zu kurz sein, da wird Dr Steffens, der diesen Sommer heimkehrt Ihnen über vieles Ausschlusz geben können, denn ich werde nicht mehr hier in Freyberg das Vergnügen haben konnen etwas von Ihrem freundschaftlichen Händen zu sehen, da ich binnen kürzem Freyberg verlasse, um mit einem meiner Freunde nach Paris zu gehen. Sollte da für meinem Fache nichts zu gewinnen sein, werde ich wieder zurück über die vorzüglichste Punkte der Niederlander, Hessen Harz zurückgehen.

Ehe Doctor Steffens zurück ist werden Sie den ersten

Theil seiner Beyträge zur innern Naturgeschichte des Erdbodens haben welcher Zur Ostermesse herauskommt. Ein Werk welcher sowohl durch Genie als Kenntnisse merkwürdig in den Naturwissenschaften Epoche machen wird und ihm einen unsterblichen Ruhm erwerbén.

Bey Kohler steht das ganze Haus jetzt ledig und meine Landsleute werden nach Belieben das beschriebene Logie von 80 bis 35 Rd jährlich wählen können. Die Aufwartung ist jahrlich a person 12 Rd das Bett ebenfalls, das Abendessen pro pers. wochentlich 1 Rd. Frühstück, Thee, Chocolade, Caffe, Wein wird portionsweise bezahlt.

Die Preise sind also wie Sie sehen die alten, da Sachsen von dem Kriege ziemlich abgelegen ist und kein starker Handel treibt, so bleiben sich der Preis Werth der Dinge hier constanter als anderswo.

Bey Ihnen zittert und bebt woht jetzo alles für die Flotte des Herren Nelson de Nil. Ich bin höchst neugierig auf dem Ausfalle, und wünsche dasz sich das Ungewitter zerstreuen mögte, ohne zur Ausbruck zu kommen.

Die Gerüchte des Krieges verhallen in dieser Ecke der Welt und alles geht hier in einen ruhigen alltäglichen Kreise, und von wichtigen Erneuerungen welche für die Abwesenden unterhaltender sind als für die Anwesenden wissen wir nichts.

Wie sollte ich Ihnen dennoch etwas erzählen können? Aber sobald ich wiederum auf einen fixen Punkt komme, werde ich es Ihnen werthester Hr Professor melden, um nicht zu lange Ihrer freundschaftliche Briefe zu vermissen.

Gönnen Sie mir diese Freundschaft immer so gewisz wie ish sie zu verdienen mich bestreben werde, und der Himmel gönne Sie lange und glücklich zu leben zum Besten der Wissenschaften.

NIC. IAC. MØLLER.

LOUIS NICOLAS VAUQUELIN

8.

NIELS HOFMAN BANG

født 8 Juni 1776, Dattersøn af Erik Pontoppidan. (Forfatteren til Norges naturlige Historie og Danske Atlas). Han studerede først Jura derpaa Botanik hos M. Vahl. Reiste 1797 udenlands med Jacob Aall og P. E. Müller og var med I. W. Hornemann og L. Engelstoft i Pyrenæerne og Sydfrankrig 1799, hvorom følgende Brev handler. Han døde 1855.

Paris le 16 Nivose VIII
6te Januarii 1800.

S. T. Høistærede Herr Professor

De er sikkert ei fornøiet med Hofman Bang, gode Hr Professor! ieg tilstaaer De har en Aarsag, men det er altid saa med mig at naar ieg engang har begyndt at giøre Opsættelse i at skrive, bliver det mig Dag for Dag, vanskeligere at rette min Feil. Jeg paa min Siide kunde ogsaa have Aarsag til klager, dersom ikke Deres mange Sysler gave Dem grundige Undskyldninger.

I October var ieg paa Veien til Edingbourg men da Englænderne efter Livstaget til Holland fandt for godt at jage mig med fleere Reisende tilbage til Republiqvens Grund, opholder ieg mig endnu denne Vinter her, hvor ieg i en vis Henseende er meget tilfreds med at min foresatte Reise ei er lykket, da ieg ellers ikke skuldet have havt Leilighed at høre Forelæsninger hos Haüy eller Vauquelin.

Afvigte Sommer har ieg tilbragt paa Reiser i Frankrigs sydlige Departementer og mit tre Maaneders Ophold i Pyrenæerne er en af de behageligste Epocher i mit Liv. Biergene der ere lige saa interessante som deres Beboere, og alt har i det heele langt mere tiltrækkende end Hartzen eller hvad anden Egn ieg saae i Tydskland.

Ierngruberne undtagne er der paa nærværende Tiid saare faa Værker som drives, da Erfaring har lært at den forfærdelige Omstyrtning som har havt Sted under Kiedens Formation, har saaledes vendt rundt Ertzgangene at man aldrig kan anlægge Biergbygninger med Sandsynlighed om heldig Fortsættelse i Arbeidet.

Fra Bordeaux har ieg hiemsendt en Kasse med Jern og Brunsteens Stuffer fra Mont Roncie, Prehnit-granater i tæt og kornet Kalksteen Granit paa Kalk m. m. hvoraf ieg ved min Hiemkomst skal have den Fornøielse at meddeele dem Exemplarer.

Hvad Mineral Riget ellers lod mig savne af de skiønne Stuffer, (fra den geologiske Siide betragtet, blev ieg fuldkommen tilfreds) ieg havde troet at finde i Pyrenæerne, det erstattede Plante Riget til fulde, da der ikke gik nogen Dag forbi paa hvilken ieg jo høstede af en eller anden Klasse.

I Begyndelsen af August vilde ieg med samt min Reisekamerat Hornemann have giordt en Tour til Mont Serrat ved Barcelona; ieg var alt kommen til Perpignan, da Uroelighederne i Toulouse nødte mig til at forandre Planen og reise hid, hvor ieg ved min Ankomst havde den Fornøielse at møde den gode Prof. Vahl.

Hvorfor kunde ieg og ikke havt den Glæde at møde min Hr Ven her? — Jeg veed ei at ønske Dem noget behageligere end at giøre en Reise til Paris.

Troe mig det lønner Umagen, allerhelst for en Mand af Talent og Kundskaber som De. Jeg har ofte sagt Haüy at ieg hemmelig ventede at see Prof Vad komme hertil, og denne fortreffelige lærde har stedse forsikret mig at intet vilde være ham angenemere end at kunde kommunicere dem hvad De ønskede og igien af Dem erholde Underretning om et og andet som han ei nøie kiender. —

De giver vist nok min Efterladenhed Skyld i at Deres Værk ei endnu er reusseret mere, saa vel ieg som Haüy

kunne med frelst Samvittighed skyde Skylden paa Republiqven, da Iournal des Mines hvori Recensionen skulde være indrykket, er for fleere Maaneder siden ophørt af Mangel paa Pend.

Tingenes nærværende Gang der igien giver alle paralytiske Lemmer Liv, lader haabe at Iournalen snart igien kommer for Dagen, og ieg har Haüy's Ord for at Deres Bog skal vorde hastigst bedømt.

Jeg har den Lykke i Vinter at høre et privat Forelæsning hos Haüy over Mineralogien hvor han følger den i hans endnu utrykte Verk[1]) antagne Methode, som har al den Præcision man kan vente sig af Mandens mineralogiske og mathematiske Kundskaber. Den af ham udfundne Maade at forklare Krystallernes Structur er især mærkelig og giver hans Lære, fra denne Høide, udmærket Fortrin for Werners; — Brud og Farve tager Haüy siælden i Betragtning med Bestemmelsen af Species, men derimod sees meget paa Mineraliernes Electricitet, dobbel Refraction etc.

Hos Vauquelin hører ieg et privat Cours over Chimie générale hvormed ieg finder mig særdeles tilfreds, kun fattes denne lærde et godt Foredrag. Jeg har Tilladelse at følge Fourcroy's Forelæsning i den Polytechniske Skole, men da det kun holdes 2 Gange i Decaden[2]) og paa ubeqvemme Timer følger ieg det siældent.

I afvigte Foraar sendte ieg Hr Professoren adskillige Mineralier med Hamelef, som ieg ønsker at vide om De har modtaget, dersom der endnu maatte fattes Dem noget veed De at ieg er her, og det bliver aldeles Deres egen Skyld om Dem fattes noget, som det stod i min Magt at forskaffe Dem.

Med April forlader ieg Paris, og reiser paa nye til

---

[1]) Cen. Haüy: Traité de minéralogie I—IV. & Planches. Paris 1801.

[2]) Den tidages Uge.

Engeland, hvorhen ieg ei vilde skiøtte om at reise oftere, dersom ikke Agerdyrkningen var mit Hoved Fag, men da intet Land fortiener i denne Henseende meere Opmærksomhed, agter ieg endnu at tilbringe et Aar i Scotland, og vende hiem i Sommeren 1801. Skulde min Ven have hørt, at min bekendte Frieheds Aand er Aarsag i at Engelænderne viiste mig tilbage, da lægge De aldeles ingen Vægt paa denne Grund, thi en Sachser (den ærligste Aristocrat nogen Skielm vil forlange) blev sendt tilbage med mig og flere som have tilstaaet et 6 Maaneders Ophold i Republiqven, haver havt samme Skiæbne.

Den snurrige Feiltagelse er dem vidt bekiendt! Gid jeg vidste hvem den eller de Sk. er som saaledes søge at sværte mig hos Regeringen at man alt har bestemt mig til Martyr for mine Grundsætninger, om ellers min Skæbne stod til afgiøre i Forgemakkerne! Iøvrigt skamme de sig ei ved Iacobineren, hvis største Feil sikkert bestaaer deri at han aldrig har sagt ondt om den franske Nation, eller funden Læsningen af en Rosseau eller Montesqvieu farlig.

Vauqvelin beskiæftiger sig i disse Dage med Granatens Analyse, dersom der gaves Dem Leilighed at sende mig nogle 100 grains af den fra Groenland, eller anden fra vort Norden, vilde ieg faae dem behandlede af denne berømte Chemiste.

Tilværelsen af Chromate de Fer tvivler ieg ei paa er Dem bekiendt; dette Mineral er endnu yderst siældent og findes kun i Haüy's og et par andre Samlinger; det blev ved en Hændelse fundet ved en Aae i et af de sydlige Departementer.

For nyelig har man og i Frankrig fundet uren Kalk Strontian sulfatée, fibret (som den fra Sielland) er og i senere Tiider opdaget ved Tull.

Fourcroy's store chemiske Værk, som var under Pressen kan nu ei ventes for Dagen før om 7—8 Maaneder, af Mangel paa Penge.

Prof Vahl er begravet i Herbarier.

Mere . . . . . Thorlac og Engelstoft hilser Dem forbindtligst.

De erindre stundom med Venskab

Deres hengivneste

N. HOFMAN BANG
Sons l'adresse de Mrs. Manthey
Secret. de la Legation.

P. S. Jeg venter mig snart den Glæde at have Brev fra Dem!

9.

T. C. BRUUN NEERGAARD

født 1776, blev Student 1795 og tilbragte mange Aar paa Reiser i Udlandet. Han samlede baade Kunstsager og Mineralier og skrev mange Bøger og Tidsskriftartikler. (se Erslev: Forfatter Lexikon). Udtog af hans Breve til Prof. Wad om svenske Bjergværker ere trykte i Nyt Bibliothek for Physik. VI & VII. Han gav Navnet Haüyn til et nyt Mineral. (Journal des Mines XXI. 1807). Død i Paris 1824.

1.

Paris d 13de Aug 1800.

Kiære Ven.

Jeg har saameget at skrive Dem at ieg ei veed hvo begynde. Min tabte Ven savner ieg vær Dag meere og meere. — Ieg begynder forfra. I Hamborg ere ingen Mineraloger. En Mineraliehandler Hofrath Ehrenreich, som har en heel Deel Snavs. Det enkelte Gode han har, taxerer han saa urimeligt, det mærkværdigste ieg saae

hos ham, var et Stykke af den tilforn kaldte elastiske Sandsteen[1]) fra Brassilien besadt med lutter Quartz Kristaller. I Lyneborg saae ieg det saakaldte Kalkbierg, som da er et Flötzgipsbierg, men desvære de handler det som Kalk. I den Kløfte hvor Boraciterne fandtes arbeides ikke meere; de er derfor dyre, thi for en maadelig i Gangarten kan man gierne betale en Louisdor. Ieg fik smaae Quartzkristaller i Gipsen.

Her er rødagtig stænglet Selenit[2]) meget skiøn og guul og hvidagtig som den fra Montmarden. Arbeiderne kalder Boraciterne Diamanter.

I Hannover saae ieg Andräe Samling. En Apotheker har den nu; her ere mange Stykker, men den er slet ikke rangeret. Her ere smukke Ting, men ikke saa mange gode Ting, som der gaaer Ord af, overhovedet hvem der giver 5000 Rd derfor, som man forlanger, betaler den for dyrt. I det ieg giennemløb den, falt mig forunderlig noget, som han havde faaet fra Honkong under Navn af krist: Holzzin, nemlig en 4sidig Prisme, tilspidset med 8 Flader, 2 paa vær Sideflade og disses Spidser igien tilskierpede, omtrent 1/2 Tomme lang. Ieg saae og noget af det saakaldte Woote fra Engeland, som Blumenbach skal have en Skive af.

Fra Hannover til Hammelen er lutter Therasser af Kalksteen, hist og her sporer man Kalkspath udi den. I Saüternskov saae ieg langt fra Steenkuls Huler. Ieg kunde ei komme dem nær; man sagde mig at det var blot Brandkohlen.

I Hameln talte ieg Westrumb, som troer sig Mineralog, men ei er det. Jeg saa en Boracit, som var 3/4 Parisertomme i Durksnit. Klaproth skal have den største, som er en heel Parisertomme i Durksnit.

Ieg spurgte ham om at han i Analysen havde mærket

---

[1]) Itakolumit.

[2]) Gibs.

nogen Forskiel paa de klare og de matte Boraciter. Han sagde blot at de sidste holder mere Metal.

Lige til Pyrmont er Kalksteensbierg, men paa den anden Side begynder Flötzleerskiffer; der findes et Brud deraf ved den saakaldte Svovelbrønd, thi man bruger den her til Veiene, hvortil den ei er skikket. Første Lag Leer, 2det Rødkridt; i denne saavelsom de øverste Lag af Leerskifferen findes gulgraae runde Pletter, som ei bruste med Skeevand. Det samme forekom ogsaa derudi i Lag, mon det ei skulde være det samme som Emmerling taler om at Freiesleben har fundet derudi i Sachsen. 3die Lerskiferen som er meget mørk af den Iernglimmer der findes derudi og endnu meere i en anden Steengrube ei er langt herfra. I den Grube som er nær ved Saltværket er Leerskifferen fastere og overtrukken med en Glands som ieg formoder af Iernglimmeren; man finder ved Svovlbrønden Tungspath. Ikke langt herfra findes Qvartzkristaller, smaae 6sidige Prismaer med 6sidige Tilspidsninger, som sidder paa Sidefladerne, hvoraf en af dem er saa stor at den næsten fortrænger de andre, som de Dauphineer, jeg sendte Dem nogle smaae Stykker herfra igiennem min Broder i Holsten, ieg veed ei om at De have faaet dem.

Ikke langt herfra stænglet Kalkspath, man finder og krist: Markasit i Nyrer. Ieg fandt her i Nærheden skiønne Steatiter.

Biergene her staaer formodentlig i Forbindelse med Hartzen. Paa en Tour fra Pyrmont var ieg paa Kötterberg, som er meget høi. De Geschiebere man saae derpaa vare Sandsteen. I Nærheden af Badet Driburg skal findes skiønne enkelte Selenit-Kristaller. Vi kom nu til et berømt Stæd Extrastein[1]). Man havde sagt os at det var Sandsteenssaüler som stod paa et Kalkbierg, men nu

[1]) Ved Horn i Lippe-Detmold. (K. T. Menke: Lage, . . . u. Geschichte der Extersteine. Münster 1824).

vi kunde ikke finde andet end at det heele var Sandsteen. Først staaer en stor Masse meget blød Sandsteen, siden staaer 3 Saüler hvoraf den høieste vel er 30 Fod høi, et skiønt Syn; her har været giort Kunster i gamle Dage. Der har været bygget derudi, endnu gaaer en Trappe op i den ene.

Paa den anden Side af Osnabrück ikke langt fra Schaberg[1]) har Preussen betydelige Steenkulsgruber. Kullene ere gode, det synes mig at være en Slags Glandskul, indbringer aarlig 10000 Rd; man finder først Steenkullene i 230 Fods Dybde.

I Amsterdam fik ieg nogle Diamanter deriblandt en skiøn Oktaeder; et prægtig Stykke en stor Qvartzkristal stærk besadt med røde Appatiter fra Sachsen, det er got siger de; et skiønt Stykke grøn Turmalin fra Ceilon; en skiøn Cirkon; smukke Saphir Kristaller etc.

I Haag giennemløb ieg salig Food's Samling, som er en af de rigeste og skiønneste ieg har seet, men ei rangert, uden efter Liné. Det er sandt, det er og smukke Ting i Harlem i det Teilerske Musæum, som staaer under van Marums Opsigt.

Her har ieg strax giort Haüy's og Vaugelin's Bekiendtskab. De Ting, som ieg bragte dem fra Abildgaard og mig, forskaffede mig det strax paa en særlig Fod med dem, de ere begge elskværdige, den første over al Beskrivelse, ieg har allerede talt [med] ham 5 a 6 Gange, ia han var forleden Dag over 3 Timer hos mig, især fornøiede det ham, at see saa sikkert at min Circone fordoblede.

Hans Mineralogie begyndes at trykkes paa i disse Dage i Regieringens Bogtrykkerie[2]).

Regieringen har betalt Pladerne, for at det kan sælges

---

[1]) Schafberge.

[2]) Paa Titelbladene staar: de l'imprimerie de Delance.

TØNNES CHRISTIAN BRUUN NEERGAARD

desto lettere. Det bliver 3 Bind[1]), hvortil hører 85 Kobberplader med henimod 900 Figurer paa.

Sahliten som han fik af mig skal endnu stikkes dertil. Vaugelin undersøger allerede Gadoliniten. Andrades Aphresit er ei andet end Turmalinen, den er elektrisk som den. Haüy troede det strax, da den i Hendseende til Vinkelen og at 2de Flader ere af forskiellig Størrelse, gandske er af samme Størrelse som den.

Haüy har givet mig adskillige Ting, blandt andet store Kristaller af Anatas, som er meget sielden og endnu en større Rarietet: et lidet Exemplar af Dipyre[2]), enkelt Kristal og i Matrix. Ieg har faaet allerede hans Kristalsamling, der er vist henimod 80ve meere end i Deres. Skik mig en Fortegnelse paa de de har, saa skal ieg skaffe Dem, de der mangler. Opkast mig hvad Spørgsmaale De vil, saa skal ieg stræbe at skaffe dem besvaret. Hvad Mineralier De vil have skal De faae, naar de ere at bekomme. Af Dioptas og Euclas seer man ingen, ieg har seet dem hos Haüy, hvis Samling er lille og paa Vox, men har skiønne Ting.

Af Cuvier Anatomie comparative er udkommen 2 Deele, af Brochant, Ingenieur de Mine, venter man snart en Mineralogie efter Verner, man kan behøve den, da man ikke forstaaer Tydsk. I Ecole de mine skal, naar man faaer Penge, Samlingerne rangeres saadan: en efter Haüy, en efter Verner og en geographisk allene af Landet selv.

Her skal snart begynde at komme en Journal ud over Tydsk Litteratur.

Ieg var i Gaar i Agerdyrknings Selskabets Forsamling og i National Institutet. Af det førstes Skrifter kan man vente (Notabene af det nye) de 2de første Deele om 2 Maaneder.

[1]) Traité de minéralogie par le citoyen Haüy. 1—4 & 5 Tome (Planches 1—86). 1801.

[2]) Skapolith.

Haüy har fundet at Chrysoberyllen har dobbelt Reflexion.

Paa Montmarter findes Strontian sylphaté, hvoraf ieg engang skikker dem et Stykke og noget rar Magnesie sylphaté. Ieg har faaet adskillige smukke Ting blandt andre af de Bretagne Blyer, som ere rare. Ieg skikker dem med Obelitz et lidet Stykke af den sorte samt af Regulum nativum, et Stykke Prehnit fra Dauphiné, den har ieg faaet skiøn; et lidet Stykke Apspargessten i Matrix, samt og den nye Orange af samme Sort. Ieg har faaet skiøn Mackel[1]) samt af Morveau's Demantspath, som Haüy holder for en Feldspath.

Nogle nye Analyser af Vaugelin, hvoraf de fleeste ere utrykte. [Udelades her].

Haüy læser en 12 Timer for mig og Manthey, som hilser dem hiertelig, vi giøre os al Flid for at forstaae ham.

[Slutning mangler?]

2.

Paris d 11de Marts 1801.

Kiere Ven.

Meget kiert var det mig i mange Hendseender at ieg fik Deres Brev. Ieg var rigtig nok lidet fortrydelig over at ieg aldrig hørte et eeneste Ord fra Dem, ia ieg var tilsidst endogsaa bange for at ieg havde giort Dem noget imod, som vilde meget have smertet mig, da Intet er mig dyrebarer end min Lærers Vendskab.

Programmet har ieg læst med megen Fornøielse, ieg har givet Haüy det ene, han takker Dem meget derfor. Det andet har ieg bestemt til Brochant, som har givet mig sin Mineralogie efter Werners System til Dem.

[1]) Tvilling.

Birkmeier, som har skulde reist længe, bringer Dem den, naar han engang kommer hiem. Det 3die har ieg bestemt til Patrin som nyelig har skrevet noget og som ieg siden skal tale om. Hr Kron er her vel endnu, men ieg har ei synderlig kundet være ham til Nytte, da han bliver her saa kort.

Ieg deeler min Tid imellem Agerdyrkningen, Mineralogien og mit Konstliebhaberie, imellem os sagt har ieg kiøbt en af de smukkeste Samlinger af frandske Sager her ere, det giør en 15 Kasser ud, den er allerede indpakket, men da den er kiøbt til at betale af i visse Aar, saa den bliver deponeret her til alt er afbetalt, som kan være mig ligegyldigt, da ieg ei vænter at see mit Fædreland i nogle Aar, om Alting gaaer vel til, der er endog et lidet Stykke af Euclas og Dioptas, som ikke er at faae for Penge. Der er desforuden ulige som i min Wienske, men og Stykker, som ikke her er saa smukke i Samlingerne. Min Samling af Egnen af Paris er mageløs, ieg agter saa vit mueligt at giøre en, som ieg vilde skikke til Universitetets Samling.

Ieg agter at lade aftegne Montmarter, at sige mineralogisk, som ei existerer got, ledsage det med en Beskrivelse, samt tillige lade aftegne de sieldnere Stykker der findes derfra her i Kabinetterne; dette skulde være en Afhandling til vores Videnskabernes Selskab. Ieg bliver her til i Juni Maaned, da ieg agter at skrive noget over Konstens Tilstand i Frankerig ved Krigens Ende. Ieg troer mig i Stand dertil, da ieg næsten kiender alle Konstnere og deres Arbeider, som er en vitløftig Ting, da her er saa mange gode, som ere saa at sige fødte under Revolutionen.

Forleden Aften sat ieg mig ned og vilde skrive noget over Freden; da ieg læste det igiennem saae ieg, at det var en smuk Allegorie paa Buonoparte, ieg lader den derfor udføre i en Tegning af een af de dueligste Konstnere og

agter derpaa at lade den præsentere for Madame Buonaparte, som meget ynder og elsker Konstnere.

De spørger hvad ieg giør naar ieg gaaer herfra, ieg gaaer lige til Pyrenæerne med min Tegner, som har engagert sig med mig til at giøre heele Reisen med til Spanien, hvor vi agter at blive 1 Aar, $1^1/_2$ ect. kort sagt indtil vi have seet og tegnet hvad vi vil. Der vil blive en rig Høst og haaber ieg nye Ting. Vi agter at giøre Skitzer af alle gode Malerier, men ieg har nu talt nok om mig. Ieg skal nu meddeele Dem Efterretning om hvad der er udkommet og hvad, der er paa Veien til at udkomme i det naturhistoriske Fag.

Brochants Værk er udkommet, man ventede det med Længsel, han har ogsaa havt af Haüy hans Manuskript at benytte sig af. Det heder Traité élémentaire de Mineralogie suivant les principes du Professeur Werner par I. M. Brochant, ingenieur des mines Tom, Ier. 644 Sider stærk i stor Oktav, dermed følger 18 Tabeller, som ere apparte. Ved Bogen er en Tabel med Kristaller. Dette Værks 1ste Deel, som er fortræffeligt skreven, ender med Steenarterne. Om kort Tid kommer den andel Deel. Forfatteren venter nogle Efterretninger fra Tydskland om Biergarterne. Nu kan man først bedømme Werner, man talte tilforn som den Blinde om Farverne. Ieg hørte engang et ungt Menneske her, som virkelig har mange Kundskaber, men af sine Lærdomme saa fuld prædikede imod Verner, som man ved alle Leiligheder søgde at ride paa, at han vovede at sige: ce mauvais Systeme de Verner, ieg svarte blot: le connaissez Vous! og han blev strax tavs.

Da Brochant forærte mig sit Værk, svarte ieg ham: »Vous avez rendu un grand service à la Nation française »en lui faisant connaitre le Systeme de Verner, beaucoup »qui le jugerent auparavant avec rigeur en jugeront avec »moderation apres de le connaitre«, og hvad ieg der har sagt begynder ogsaa virkelig at virke. Haüy sagde mig forleden Dag: nu kan ieg ogsaa beskrive efter Verner.

Et andet meget vigtigt Værk, som ieg ønsker Dem er »Voyages physiques et lythologiques dans la Campanie, suivies d'un Memoire sur la Constitution physique de Rome; avec la carte générale de la Campanie d'après Zannoni, celles des Cratères eteintes entre Naples et Cumes; celle du Vesuv, du plan physique de Rome ect. par Scipion Breislak traduits des Manuscrits italiens et accompagnés de Notes par le general Pommereuil, 2 volumes en octavo, chacun de 300 pages. Forfatteren som er her, en elskværdig Mand, som forleden talte meget om Dem; dette Værk, som nu er reent omarbeidet og med mange Tillæg og nye Karter er allene udkommet 1798 paa italiensk.

Forfatteren siger i sin Fortale: Cette edition, independamment des nombreuses additions faites au texte, est enrichie de nouvelles cartes et planches; l'une represente le Vesuve, et permet de destinguer les laves anciennes et modernes, qui se voient à sa surface. On a indique la date de celles dont l'epoque est connue. L'autre est la carte physique de Rome, qui n'avait point encore été donnée et qui offre la situation respective de ses celebres collines. La troisieme est le Plan, coupe et elevation d'une machine que j'ai fait construire à la Solfatare, afin d'y avoir au moyen du refroidissement spontane des vapeurs de ce Volcan non encore totalement eteint, une quantité d'eau capable d'alimenter une fabrique d'Alun etablie dans son cratère. Jeg vil ikke tale meere om dette klassiske Værk.

Til en af Udgaverne af Buffon er udkommet: Historie naturelle de Buffon, partie des Mineraux, à laquelle on a joint les observations et les decouvertes des plus celebres Naturalistes modernes, par Patrin, avec 40 planches. 5 volumes en douodece chacun environ 330 Pages. Forfatteren til dette Værk har, da han har været længe i Siberien, en af de kostbareste Samlinger fra dette Land, her er derfor Iagttagelser over denne Deel, som man ikke har havt.

Kobberne ere nogle af de bedst stukne mineralogiske, ieg har seet.

Af Faujas de Saint Fond er udkommet et nyt Hæfte af hans Beskrivelse over Montagne Saint Pierre ved Mastricht, hvori han har ladet aftegnet 45 forskiellige Slags Coquillier, som han kiender Analogerne til.

Her er i disse Dage udkommet et Værk, som skal være got, det heder »Essai sur le calorique« par Socqvet. Le cinquieme Essai fører denne Titel: »Sur la nature des feux volcaniques et des causes qui les entretiennent, considerées comme independantes de toute combustion locale, quelconque produit par la décomposition de l'eau, ou de tout autre oxide, ou par des courans d'air sousmarins ou terrestre, ieg har ikke endnu havt Tid at giennemlæse den med Nøiagtighed. Det udgiør 50 Sider. Le septieme est: Sur l'Aluminiere d'Alun naturel de Sauvignaco en Istrie province de Venete et sur les procedés particuliers employés pour son extraction et sa purification, det heele Værk er henimod 500 Sider.

I Botaniken er ogsaa udkommet nogle mærkværdige Skrifter: om ieg ikke tager Feil 2 Hæfter af Afbildninger med Text af sieldne Planter som findes; de ere tegnede af Redouté, den store botaniske Tegner; over les Plantes grasses er og et fortræffeligt Værk af Decandolle.

Af Lamarck er udkommet Systeme des animaux sans vertebres 430 Sider i Octav, han deeler dem i 7 Klasser: les mollusques, les crustaces, les arachnides, les insectes, les vers, les radieres et les polybes. Til Slutning er nogle Blade sur les Fossilles og et got Register. Dette Klassiske Værk ønskes Dem ogsaa.

Her er udkommet 2de Hæfter af Histoire naturelle des Colibris et des oiseaux mouches[1]) par Audebert, som er død for kort Tid siden; jeg tvivler paa at dette Værk

[1]) Trochilus, Kolibriart.

vil blive saa klassisk, som det han har skrevet om Abekattene og Makier[1]), ieg haaber det er i Danmark.

Her er det betydeligste, som er udkommet, maaske der er fleere, dog der falder mig ingen ind for Øiebliket, og ieg bilder mig ind, at ieg er en af de Fremmede, der er bedst bevandret i Dagens Litteratur, thi ieg giennemblader næsten alle Journaler og besøger apparte nogle Boghandlere vær Dag.

Nu vil ieg meddele nogle Efterretninger, som endnu meere ere Resultatet af mine Eftersøgelser, thi det er om Skrifter, som endnu ei have seet Dagens Lys.

Haüy's Mineralogie kan man vente om 2 a 3 Maaneder. Den første Deel er næsten færdig, man trykker endogsaa allerede paa den anden, da 2de Presser ere beskieftigede dermed.

Brochant arbeider paa en omarbeidet Oversættelse af Langsdorfs Værk om Salinerne; alle de nye Undersøgelser og Analyser blive andbragt deri.

Kommissionen for Saltværkerne havde ladet det oversætte af en Mand, som ei rigtig forstod Sproget og som ei kiendte, hvad nyere der var passeret i dette Fag siden Langsdorf skrev. Brochant er nu den der efterseer det heele og ikke læt kunde det være falden i bedre Hænder.

Ramonds Voyage au Mont Perdue, som ei før har været før bestegen, kan være her om 1 Maaned, ieg seer ofte Forfatteren beskieftiget med Korrekturen. Det er Resultatet af den flittige Lærdes Undersøgelser i de 5 a 6 Aar han beboer Pyrenæerne. Det bliver omtrent 400 Pagina i Oktavo, der er et mineralogisk Kart, som er tegnet og stukket af ham selv. Der er adskillige Coup des montagnes, et viser et besynderligt Granitbierg, et Prospekt, ieg haaber at have meget Nytte af dette Værk paa min Reise.

Fortis arbeider paa et Skrift, som han selv sagde

---

[1]) Histoire naturelle des singes. Fol.

mig i Gaar vil komme til i det mindste at udgiøre 6 tykke Bind. Det skal hæde Memoires d'histoire naturelle souterain de l'Italie; hvad for vigtige Ting vil man ikke finde deri af den gode Iagttager. 1 Deel er allerede trykt, men han lader den ei see Dagens Lys førend 2 a 3 ere færdige.

Af Faujas haves Geologiske Kollegium i 25 leçons, ved vært et passende Kober; det vil komme til at udgiøre 2 Bind i Octavo. Dette Værk vil blive meget interessant, der vil forekomme Iagttagelser om Steenkullene, som ieg troer rigtige og ere meget interessante. Han læser over Geologien i dette Øieblik ved Ecole des Mines i Dolomieus Stæd, som man dog nu snart haaber at see igien, man kan vente det om 1 Maaned.

Af Vaillant er under Pressen et Værk over Pappegøierne og et om Kolibrierne. Ieg har talt meget med denne interessante Mand.

2det, 3die og 4de Hæfte af La Perouses Pyrenæiske Flora ere nær ved at udkomme. Vær Hefte er han bleven sadt istand til at kunde levere for 25 livres ordinair Papir, hvad som før kostede 50 og ligeledes paa Velin for 50, som før kostede 100.

Han er kommet efter strax at kunde aftrykke det broged med en Plade ligesaa skiønt som illuminert, man har vel før giort, men altid maattet bruge meget Pindseln, men han bruger den næsten intet.

Man kan altsaa paa denne Maade haabe, at vi engang kan faae Flora danica for halv Pris.

Redouté arbeider paa et Værk om Zwibel Slægten, hvor den brogede Maade strax af aftrykke paa, skal andvendes i sin fulde Zirlighed.

Af Guiton de Morveau kan man om 14 Dage vente en Piece, som vil blive interessant: sur le Manière d'infecter[!] l'aire[1]). Guitons Kone har oversat Scheeles Skrifter paa frandsk.

---

[1]) Traité des moyens de désinfecter l'air. 1801.

Ieg haaber nu at have givet Dem saameget at ieg fortiener Svar

Deres Ven

T. C. BRUUN NEERGAARD.

P. S. Posten skal afgaae undskyld at ieg ei kan igiennemlæse, hvad ieg har skrevet.

P. S. Journal de Mines skal nu begynde igien, det vilde være interessant, om De dertil vilde oversætte Deres Afhandling om de norske Mineralier.

Den Mand som giorde Modeller er død, man savner [?] nu hans Raad [?] derved.

3.

Paris d. 6de April 1801.

Kiere Ven!

Jeg kan ikke noksom bevise Dem min Taknemmelighed for den Omhu, De har vist for min Samling ved dens Flytning. Naar De og min Broder ikke vare, saa vilde ieg i dette Øieblik endnu være meere uroelig end ieg er, da man siger her at Herskabet er flyttet ind paa Rosenborg, ieg kan da ikke haabe, at man længere har givet min Samling Herberge. Ieg har al min Fortrøstning til Dem, thi skulde den komme nogen Skade til, saa var næsten mit Haab tilintetgiort, for hvilket ieg endnu har Lyst at arbeide nogle Aar, at have en af de smukkeste og nyttigste Samlinger i Europa. Det vil ikke alene være mig der taber, men alle Mineraloger. Men ieg vil trække et Slør for disse sørgelige Tanker, som i Aftes sadt mig gandske ud af min Forfatning, man kan i Almindelighed ikke være meere uroelig over vores Skiebne, end vi ere her.

Haüy hilser Dem tusinde Gange, han har med megen Fornøielse læst Deres Afhandling, hvormed han er fuld-

kommen tilfreds. Han bad mig forsikkre Dem om den store Agtelse han bærer for Dem og Deres Kundskaber. Han sagde mig, at De var sat paa Listen til at skulde have et Exemplar af hans Værk, som bliver færdig om 3 Maaneder. De 2de første Deele er næsten trykt. At giennemgaae Korrekturen af de Ark, der næsten er lutter Beregninger er et gyseligt Arbeide, der er dem, som han maae andvende 6 a 7 Timer til. Ieg troer knap at være her naar hans Mineralogie bliver færdig, men ieg skal altid mage, at det kan blive afleveret til nogen, som kan lade Dem det tilhændekomme saasnart som mueligt.

Litteraturen er her paa nogen Tid enorme, naar det kommer, kommer det gierne paa engang.

For nogle Dage siden bragte man noget til Vauquelin (som desværre er revet bort fra Mineralogien, da man har employert ham ved Ecole de Francę), som han strax andsaae for Gips (Chaud sulfaté) og bragte det med til Haüy, som strax ved at tage det i Haanden følte, at det var tungere end sædvanlig. Han proberte den strax og der var 7 Forskiel. Vauquelin har løselig analyseret den og allerede fundet at den har de samme Bestanddele som Gipsen, men alle i et andet Forhold og det som er meget mærkværdigt og giver den sin Tyngde slet ingen Kristallisationsvand. Saasnart her bliver detaillert noget mere herom, skal De faae det at vide. Dette er Frugten af en Reise til Haüy i Gaar.

Kl. 1 i Gaar kom Brev fra Florents fra Dolomieu, han er nu gandske frie og venter at være her om 8 a 14 Dage; ieg er lykkelig, at ieg endnu kan nyde og see ham nogle Gange.

Hvilken Fordeel for Videnskaben at man har skienket den sin Ædelsteen tilbage.

Haüy er saa glad, at man ei kan troe det over en vær nye Modification. I Gaaer viste han mig, at han havde faaet af Markasit en liden Oktaeder, hvor Kanterne vare afstumpede paa de sammenstødende Endeflader.

De taber selv ved ikke at have givet mig Listen paa Deres Kristaller. Manden der giorde dem er død, og Gud veed om hans Søn kan giøre dem saa got.

Jeg har ladet begynde med Tegningerne over Montmarte, det haaber ieg vil blive interessant. Ieg har læst to af de Afhandlinger derom, som staar i Journal de physique, men enten ere de falske eller forstaaer man Dem ei.

Hofman har skikket nogle Mineralier hertil, men de vare næsten alle Hornblende; han har forlangt nogle igien, men der af dem ikkuns en at faae. De forlangte Ting var meget rare og dyre her.

Jeg venter snart Svar

Deres Ven

T. C. BRUUN NEERGAARD.

S. T. Hr. Professor WAD.

Mit Portrait følger.

4.

Paris d 4de Iuli 1801.

Kiere Ven!

Med megen Fornøielse imodtog ieg Deres Brev, som Hr Schnel overbragte mig. Ieg har skaffet ham Logie i et privat Huus, som er meget behageligere end i de saakaldte Hothel garnies, hvori vi andre logerer.

At Universitetet har faaet den skiønne Samling af Norske Mineralier glæder mig, thi det kan ikke komme i bedre Hænder end Deres.

Haüys Værk kan snart ventes.

Ramonds Voyage au Mont perdue er udkommen, han skriver overmaade got, det er for Stilen noget af det bedste, ieg har seet i Frankrig.

Faujas Geologie kommer nok ud om en 6 Uger, ieg har ladet mig tegne for et Exemplar til Dem. Ieg tænker at skikke Dem Haüy's, Ramonds, Faujas' og Brislacks Værker paa engang.

I Faujas komme mange og gode Kobbere. Ieg haaber dog at Birkmeier har leveret Dem Brochants Mineralogie, hvoraf man ogsaa nu snart kan vente den 2den Deel.

Dolomieu har for 8te Dage siden begyndt sit Cours, det bliver kuns 10 Forelæsninger og vil vare til midt i August. Ieg havde ladet det første skrive i Kollegiummet, men saa slet at ieg ei kunde skikke det. Dolomieu har lovet mig at kopiere den første, den 2den og 3die lader han trykke, thi de bliver egentlig om Species Bestemmelse, til hvis Basis han andtager Molecule integrande.

Han udleder ved Raisonnemens, det som Haüy beviser matematisk. Hans Kollegium er saa udtænkt at man maae have været Mineralog nogle Aar for at følge ham. Ieg forstaar til Deres Ære Alting. Hans øvrige Kollegium har han og lovet mig at afskrive.

Dolomieu har tilbudet mig at gaae en Tour med ham til Alperne. De begriber læt, at ieg strax andtog det. Det vil blive saa interessant, at ieg ønskede Dem der. Det er for at besee et Bierg, som man har giennemskaaret paa Grændserne mellem Schweitz og Italien for at danne en Vei, ieg haaber her at kunde give Dem nogle nye Iagttagelser.

Ieg agter derpaa at gaae til de udslukte Vulkaner i Auvergne, som Dolomieu siger er det interessanteste, der existerer af den Slags, ieg vil da faae en Salpeterinspektor til Ledsager, som har fulgt Dolomieu; ieg opholder mig derpaa lidet i sydelige Frankrig og gaaer derpaa i November Maaned til Spanien og lader Pyrenæerne blive til Tilbagereisen.

Reisen med Dolomieu og den Auvergne ere gode Forgiengere for at kunde see bedre i Spanien.

Der reiser i Aar ingen med Dolomieu, thi den unge

Cordier, som nu holdes for den største Mineralog her, skal gaae til Grændserne af Tydskland for at øve sig lidet i Sproget, thi Dolomieu agter med ham næste Aar at besøge Tydskland, Danmark og Sverrig.

Ieg maa bruge et Par af Lunas Timer for at underholde mig med Dem, thi ieg er saa beskieftiget med mit Værk om Konsten, man trykker allerede det 5te Ark. Vil De være saa god at sige Brummer, at ieg skikker ham et 50 Exemplarer.

Dolomieu har i Institutet[1]), hvorefter han kan bestemme Lavaens Hede, eftersom den har virket paa Metallerne; ieg skal oversætte Dem den af en af Iournalerne næste Gang.

Faaer De Iournal de Physique der er under udvikling [?]

Deres

5.

Paris d. 6de Iuli [1801].

Kiere Ven

Haüy sender Dem en Fortegnelse paa hvad han haver af norske Sager, alt øvrigt vil være ham velkomment. Han takker Dem tusinde Gange for Deres Artighed.

Man trykker paa den 4de Deel af hans Værk, vær bliver over 600 Sider. Han giver fleere Exemplarer til det lidet Danemark end til det store Tydskland. De ere bestemte til Hofman-Bang, Esmark, Manthey, Wad og min uværdige Person.

Det vilde fornøie meget ham, om De skikkede nogle Iagttagelser, Beskrivelser eller hvad De vil til Iournal des mines, hvorfor Brochant bliver Redakteur.

---

[1]) forelagt en Undersøgelse? (el. lign. maa være glemt).

Dolomieu har læst en Afhandling i Institutet, om den Grad af Varme, der er nødvendig for at giøre Lavaerne flydende. Han har ved Eruptionen af Vesuv i Aaret 2 iagttaget, at den Grad af Varme ikke overgaaer den, som er i Stand til at smelte Sølvet og at den er mindre end den som er i Stand til at smelte Kobberet, da Metallerne, som ere i Stand til at oxideres ved en mindre Varme, end den som er i Stand til at smelte dem, vare blevne det ind til i Midten af de tykkeste Masser.

Blyet er bleven forvandlet til Galène tessulaire à grandes ecailles. Glasset til Reaumurs Porzelin. Iernet har ieg seet kristallisert som det Elbaner.

Dolomieu har vist mig alle de Stykker, som tiene til Bevis for alle disse Ting.

Dolomieu er artig imod mig over al Beskrivelse, ieg taler undertiden heele Timer med ham.

Han taler tit om Münter.

Levvel. Deres Ven

T. C. BRUUN NEERGAARD.

S. T. Hr Professor WAD.

6.

Bagniere de Luchon i Pyrenæerne
d 12de Oct. 1802

Kiere Ven!

Ieg har intet hørt fra Dem saalænge og formoder at det kommer af Deres Giftermaal og Reisen til Norge, men da ieg nu haaber, at De er lykkelig kommen tilbage, saa venter ieg snart et ret langt Brev fra Dem, og brav mange Spørgsmaale om Spanien.

Vi vare komne hertil i det Øiemed endnu at besee

endel af Pyrenæerne, men ieg har paa en 14ten Dags Tid været saa upasselig, at ieg er saa mat, saa at ieg ei tør gaae længere og reiser derfor i Morgen til Barcelone, hvor ieg snart venter Svar fra Dem Post-restante.

Vi har dog været lykkelige nok til i en Tour paa 3 Dage at giøre en Tour de force, hvori ieg ikke gandske kunde tage Deel, da mine Kræfter manglede, men min Reisekammerat, den fortreffelige Cordier kom saa høit op, som man nogensinde kan komme, hvor ingen Mineralogist har været, thi Ramond er ei kommen saa høit; vi havde den samme Hand Iæger som han; Barometheret har ei heller nogensinde berørt dette, om ikke det høieste, i det mindste et af de høieste Bierge i Pyrenæerne, og vi ere de første, som har havt den Fornøielse at maale det. De begriber let, at vi ikke vare lidet stolte, især da Reisen er forbunden med mange Vanskeligheder og Dagene ere paa denne Aarsens Tid saa korte; vi maatte sove 2de Nætter i en Hytte paa Grandqviste og fordærve os selv med Røgen af Grandtræet og Rotodendronquistene, som vi maatte andtændte for ikke at døe af Kulde.

Denne Bestigelse har omtrent havt Stæd paa samme Tid, som Ramond har besteget Mont-Perdue, som vi haabe at besøge næste Aar fra Spandske Side.

Ieg reiste fra Paris omtrent for 3 Maaneder siden og har i den stærkeste Hede, hvor Thermometeret ofte havde 27 à 28 Grader, tilbragt 6 Uger i særdeleshed i Auvergne, Cantal, Vivarai og Velay. Ieg har der giort en prægtig Samling af u[d]slukte Vulkaners Produkter. Vi troer der at have fundet en større Harmonie end man troede og haaber derfor, at kunde give denne vigtige Provintzes Mineralogie en fastere Basis, end den havde tilforn; vi troer at have seet de vigtigste Stæder og alt hvad som behøves for at have en rigtig Idee om et Land, vi giorde omtrent 250 Lieues til Fods, og maalte med den største Nøiagtighed med et ypperlig Baromether af Mossy alle de

vigtigste Høider, som Puy-Dome, Mont Dore, Plomb du Cantal, Puy de Marie og Mont Messin ect:

Vi have af Mineralier især fundet prægtige Echantillioner af Aragoniten, som er hvid-gulagtig og i lange Straaler. Haüy nævner den i sin Mineralogie, men man har i Paris ikkuns smaae usle Stykker deraf. Ieg har og skikket et prægtigt Stykke deraf til Classen i Paris, som ieg haaber De erholder.

Om ieg ikke tager Feil skikkede ieg Dem med Kammeriunker Rosenkrantz et prægtigt Stykke silkeagtig glindsende hvid Tremolith, hvid og graae Dolomie; det giør mig ondt om De ei bekommer dem, da ieg ei haver meere deraf; ieg har i Mont-Allegve fundet Plomb natif.

Vi har tydelig observeret hvorledes Basalten, som danner Pyramiderne i Dalen ved Coup d'Entraige har deres Oprindelse fra Krateren etc. Hielpemidlerne, som vi har nødig for at bringe vores Iournaler i Orden, ere saa faae, saa at vi tænker at beskieftige os dermed i Barcelone, saa at den kan see Dagens Lys om 3 a 4re Maaneder, vi iler lidet dermed, da vi smigrer os af, at den kan indeholde adskillige Iagttagelser, som vil behage Geologerne.

Af hvad der er skreven over Auvergne hidtil Dags kan næsten Intet tages i Betragtning uden: Essai sur la minéralogie d'Auvergne, uden Navn, men af Montlosier, men som indeholder meest almindelige Ideer, og som ikkuns gaaer lidet uden for Puy-Dome og hvad der omringer den. Dolomieu's Rapport til Institutet over hans Reise i dette Land, er som alt hvad der udflød fra hans Pen et Mæsterstykke, men han havde slæt Veier medens sit Ophold her og kunde ei see Alt, hvad han vilde. Vi have bestandig havt godt Veier, som er en meget sielden Ting i et Land, hvor man enten har Regn eller Kulde.

Ieg har siden seet det meeste af sydlige Frankerig, som ei har behaget mig i Almindelighed saa meget, som ieg havde ventet, maaske har ogsaa den store Tyrke som

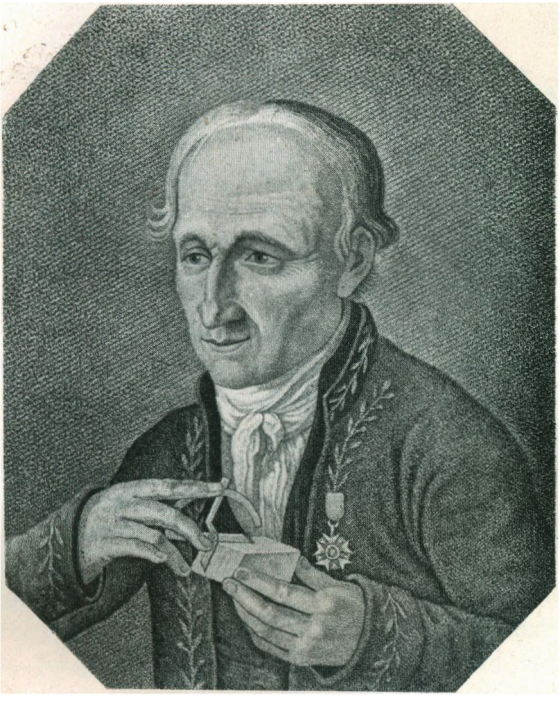

RENÉ JUST HAÜY

hærsker her i 4re Maaneder biedraget hertil, da man hverken seer Græs eller Blade. Ieg har beseet Marseille, Avignon, Nismes, Montpeillier og Toulouse, hvilken sidste Stad og dens Egn behager mig bedst.

Mange Hilsener til alle Venner og alle som spørger om mig.

En oprigtig Ven.

T. C. BRUUN NEERGAARD.

S. T. Hr Professor WAD.

7.

Kiel d. 14de Iuni 1804.

Ieg synes ei at kunde være bekien Høistærede Ven, at forlade Holstein uden ved et Par Ord at have ladet Dem det vide. Med Cransburg er ieg uendelig tilfreds og haaber om et Aars Tid at leve ret fornøied der, man kan faae skiøn Leilighed til sin Mineraliesamling; mine Sager ere komme saa temmelig vel hertil.

Kammerjunker Rosenkrantz er nu selv bleven Eiere af Søebyesøegaard, skrev De ham selv til saa fik De dog vel Mineralierne.

Min Helbred er ei god. Weber har ordinairt mig at gaae til Spa, hvorhen ieg reiser i Morgen, ieg venter der Brev fra Dem, jeg bliver nogle Dage i Hambourg, skikker maaske de resterende Noticer over Sverrig. Egnen om Spa maa være oekonomisk og mineralogisk interessant.

Ieg gaar derfra over Freiberg og Wien til Italien, hvor ieg bliver Vinteren for min Sundhed.

Deres Kone hilses.

Venskab og Agtelse

TH. C. BRUUN NEERGAARD.

8.

Quai Voltaire No 17 Paris d. 28de Novbr 1808

Kiere Ven?

Ieg tager mig i Dag den Frihed at skrive Dem til for at erfare om De befinder Dem vel da ieg nu næsten i 15ten Maaneder Intet har hørt fra Dem og for at bede Dem om at tilskikke mig de Spørgsmaal De vilde at ieg skulde giøre Lamarck.

Mine Mineralier er lykkelig kommen hertil og ieg er nu beskieftiget med at ordne Dem, som er et forskrækkeligt Arbeide, men ieg haaber at det er Umagen vært. Smagen for Mineralogien tager vær Dag til. Min første Beskieftigelse skal være en detaillert Beskrivelse over Spodumen, som Vauquelin, der nyeligen har været meget syg, er beskieftiget at analysere for mig og et raisonnert Katalog over Cronsteds Samling, som er besværlig, da der ved de fleeste Stykker findes blot Lokali[te]ten, men der er et Katalog med, som ei er efter hans System, men blot efter Riger og Provintser. Dog nogle Arter som Sølv og Guld, Leer, Flus ect. havde han begyndt et Katalog over efter sit System; denne Samling kan give nogen Oplysning i Norriges og Sverriges Metallurg. Historie, i hvad Steene, der i Sverrige ere tienlige til at polere og om mange Ting, som han har navngivet og faaet efter at han havde udgivet sin Mineralogie.

Spodumen er for Exempel ei andført i hans System, men findes der under Navn af spatig Schörl, Lapis Lazuli fra Sverrig ect:

Haüy udgiver nu snart Tabeller efter hans Methode, ledsaget med mange kymiske Anmærkninger og Sammenligninger. Skade at Profes: Geofroi, som var skikket til Lissabon for at hente Naturalier, ei fik lov at udskibe Mineralierne, fleere Kister med Dyr og Indsekter ere and-

komne. Han har selv bragt med skiønne Oktaedre af Guld fra Brasilien, ditto af Iern og fleere andre Ting.

Svar mig snart. Deres Kone hilses

Oprigtig Ven

T. C. BRUUN NEERGAARD.

A M. Mr WAD. Prof. de Mineralogie
à Copenhague

10.

BERNHARD DUSSOLD

Mineraliehandler og Billedhugger i Wien.

1.

Monsieur Greg. de Wad. Provessor Historie de la Natur p. p.

Copenhagen

Hoch Edel geborner Herr!

Schatzbahrester Freund!

Nachdem ich schon 3 Briefe an Eure Hochl. ergehen lassen, so bin ich in Zweifel ob sich Dieselben wohl befinden? oder auf mich böse sind?? Doch hoffe und wünsche ich keines aus beyden! ich hoffte nagricht zu erhalden ob ich schöne Mineralien schicken sollte, umb in Stockholm schöne schwedische dafür einzutauschen! Herr Neberschmith hat viele schöne neue sachen — auch Spargelsteine mitgebracht, haben sie die güte gehabt vür mich eyniges einzutauschen? werden Sie bald das denishe Hofkabinet einrichten damit ich Krosse transporte Ihnen zu

übersänden das Vergnügen haben kan! meine brechdigen Siberischen stücke! will ich alle bisz dorthin aufheben umb Ihnen Freude und Ehre zu verursachen.

Was schreibet dan unser Herr von Nergarden gudes? Er schreibet mir auch kein wort! Er ist schon aus Baris abgereiset und hat mir versprochen von tort zu schreiben. in Wienn ist es ietzt sehr schlecht, kein mensch will gold ausgeben! die fransosen sind 9 Meillen von Wienn Sie getrauen sich nicht gar hieher, und haben auf 30 täge Waffenstilstand gemacht — wir würgden uns in Wienn noch gar nicht! Doch wünschen wir das es friede werten möge —

Herr von van der Null last Ihnen alles schöne melden! und ich bin mit Kröster Hochachtung. nebst erwardung eyniger angenemen nagrichten

Eure Hoch Edlgeboren

ergebenster Diener

BERNHARD DUSSOLD
Bildhauer.

2.

Herrn

Herrn Gregor de Wad
Provessor der Naturlehre und Mineralogie p. p.
in Norrgaden in Universitetsgeb.
Koppenhagen.

Hoch Edel geborner Herr und Freund!

Eurer Hoch. Edl. werten sich toch wohl befinden? welges mich sehr erfreuen soll! Herr Nepperschmith haben mir geschrieben das Dieselben von denen Mineralien welge ich Eure H. E.: überschicket habe gahr nichts brauchen konden davon? inteme ich vermudert das ich eine zimm-

lig gude auswahl getroffen habe, ich weiss nun nicht, mit was ich mich bey Eurer Hoch Edlen verfehlet haben möcht? Solde es aber Eure HE. künftig belieben von mir Mineralien zu haben? so wehre es guth die Stücke zu bestimmen, nebst der Kröse: und ich werte damit aufwarten können.

Von denen überschickten belieben Sie auszusuchen, und die übrigen alle können Sie Herrn Nepperschmith übergeben sambt der rechnung — weil ich hoffe, das Er witterumb nacher Wienn kommen wirt; und mir Mineralien überschicket.

Wie befindet sich der Herr von Nergaaden? ich habe Ihnen nacher Paris und Kopenhagen geschrieben, ich habe weder eine Andwort: noch einige Nagricht von Ihme erhalden können.

ich binn stets mit Kröster Hochachtung

Euerer Hoch Edelgeborem

ergebenster Diener

BERNHARD DUSSOLD.

Wienn d 2te Octob. 1802.

II.

FRANTS HENRICH MÜLLER

var født 1732. Han blev uddannet som Apotheker. Studerede Mineralogi i Upsala, Norge og Harzen og blev Møntguardein. Tog farmacevtisk Examen og blev Apotheker. Medlem af Videnskabernes Selskab. 1775 anlagte han den danske Porcelainsfabrik. Hans Selvbiografi er trykt i Personalhistorisk Tidsskrift VIII. R. 3 Bd. 1924. med Portræt. Han var gift anden Gang med en Søster til Botanikeren Holm (Holmskiold), hvis Mineraliesamling nedenstaaende Brev angaaer.

Ærboedig P. M.

Endelig er det mig ved Skrivelse under 18de d. M fra Directionen for Fondet ad Usus publicos tilkiendegivet og forsikret: At den Forpligt som jeg i sin Tid havde paataget mig, angaaende afg. Geh.Raad Holmskiolds Mineraliers Tilstædeblivelse m. v. bleven hævet og derved yttret den Tilmeldelse: At der saaledes intet kan være til Hinder, at jeg afleverer til Dem, Herr Professor Wad, de særskilte Nøgler som jeg hidindtil har haft til bemelte Cabinet.

Meget gierne havde jeg selv overbragt disse Nøgler, som jeg siden 2 Dage har været paa færde med, dersom min skrøbelige Hilsen ville have tilladt mig at benytte den Tid jeg vidste at kunne have den Ære at tale med Dem Selv, men mit Ønske har ey villet føye sig, jeg nødes altsaa at sende disse vigtige Nøgler forseglede, ved mit Bud, hvornæst jeg udbeder mig Tilladelse at besøge Dem en anden Gang.

Imidlertid ville De tillade herimod at udbede mig et par Ord, til min Beroeligelse at disse vigtige Nøgler af Dem ere modtagne, allerhelst, da jeg har maattet betiene mig af et Bud, som jeg endnu ikke kiender nøye nok til slige Ærinders visse Expedition.

Fridrichsberg d. 21 Juny 1802.

ærboedigst

FRANTS H. MÜLLER.

Til S T.
Herr Professor WAD
egenhændig hermed en forseglet Pakke.

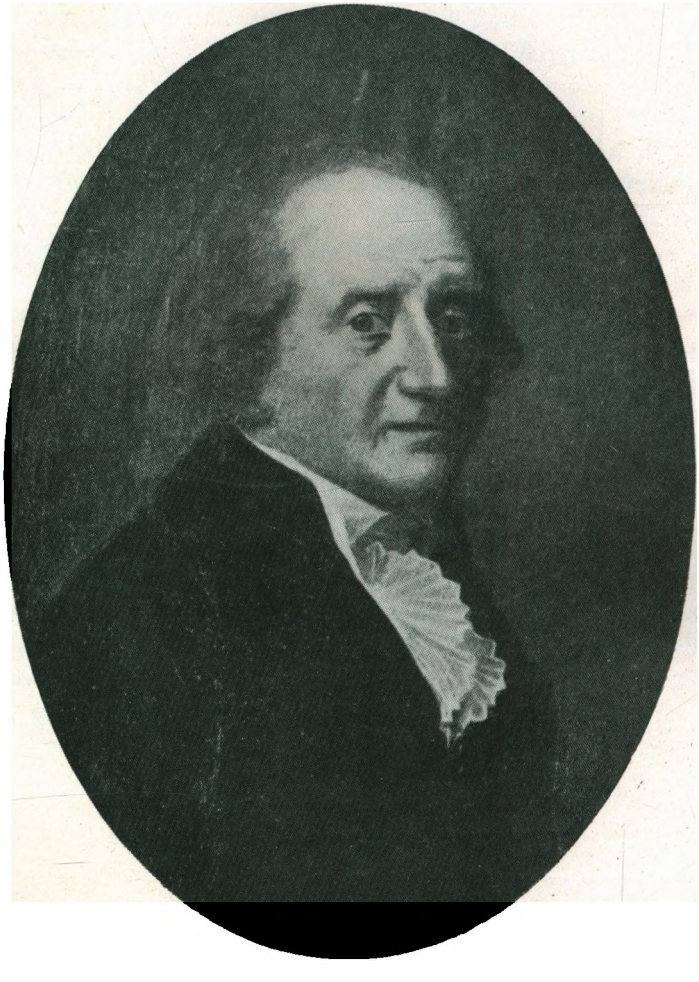

MORTEN THRANE BRÜNNICH

12.

M. THR. BRÜNNICH

født 1737 i København, blev Student 1757 og 1760 theol. Kand. Derefter studerede han Naturhistorie og blev 1765 Lektor i dette Fag og 4 Aar efter Professor. Han fik nu 1770 indrettet et Musæum paa Nørregade, hvortil Charlottenborgsamlingen ogsaa flyttedes 1772. I tre Aar maatte han imidlertid derefter være i Kongsberg som Medlem af en Kommission for Arbejdernes Forhold. 1784 blev han Medlem af Bjærgværkskollegiet, og 1788 blev han Overbergkommissær ved Kongsberg, hvor han blev til 1814. Han døde 1827.

1.

Allerhoistærede kiere Herr Svigersøn.

Med megen Fornøyelse modtog jeg Deres Skrivelse af 17 huj. og indsluttede Hilsener fra Deres gode Kone og mine øvrige Børn. De har og samme Dag med os erindret den fraværende ligesom vi her fornøjede os over at han den Dag igien kunde sige sig glad over den forrige gode Helbred. Kulden har siden medio Novbr. været her indtil 19° afvexlende, saa den har været meget bidende og trykkende, dog befinde vi os i denne Vinter usædvanlig vel.

Professor Olavsen har da endelig faaet Tilladelse til at reise til København, han klager over sin Hørelse, men den synes ikke at være Aarsagen. Han er meget omtalt for Koner, og han synes alt for meget at interessere sig for dem meere end Manden skøtter om. Portneren ved Seminariet var ham ikke god, de skiltes ad, og han tog sig meget af hende o. s. v. Strøm veed Resten, nu er de igien sammen. Da han nu skal reise begierede jeg hans Auctions Protocoll, deri er nok lidt nedskrevet, nu i Dag

fik jeg et Brev med hellige Løfter at han skulle ved sin Fuldmægtig fuldføre den og at jeg endelig maatte give ham Constitution da Ophold i hans Reise ville hindre hans Velfærd. Gud bevare mig derfra, det er nok at jeg har hans Tistaaelse. Hans Omgang skøtter jeg ei om for min Søn. Hans Principer ere ikke altid grundede paa den rette Moralitet. Her mener man at han vil frier eller maaske søge Venskab hos sine gamle Venner i Rosteds Huus; siig ikke herom til min Søn, han kunde være uforsigtig at sige Olavsen det. Jeg har ikke givet ham nogen Adresse da jeg vil ikke bebyrde mine Venner med en Mand, som jeg ikke staar i anden Connexion med, han underviste min Søn in Mathesi og jeg bidrog mit til at han fik Auct. forv. Tjenesten. Betaling vilde han ikke have.

Med Auctionen og det udkomne for Bøgerne er jeg ganske fornøjet, Algemeines Lexicon i 4 Voll havde jeg købt med endeel fleere Bøger efter Vægten 72 ß for Bremerpundet, saal. sælger man uculante[?] bøger her, og deriblant var Bossuet gl. Kremer m. f. Nogle gode Bøger ere tilbage og meget Skrab, derom meere en anden Gang, og de er saa god at laane dem Huus indtil videre, men var nogen af dem til deres Nytte og Fornøjelse da er de saa god at nævne dem og tage dem ud.

Kommissionen fra Lichtenbergs Enke er just ikke behagelig at handle om med en opløst i Smerter og paa Gravens Bredde liggende Mand. Ass. Esmark veed noget om den Sag; jeg skal prøve hvad der kan udrettes og melde Dem det.

Jørgensen melder mig i Begyndelsen af denne Uge at Skipper Lund med Fuglene til Contr. Ad. Hust og 4 Tiurer til mine 2de Døttre kom i forgaars til Laskullen[1]) og agter med den lyse Maane at seile igiennem Cattegat.

Alle Søefolk skrækkes for det overdreven brydende Hav i denne Høst. Der siges at den sidste Engelske

[1]) Laurkullen?

Flaaede fra Østersøen af 250 Seilere er halvdelen strandede paa Norge.

Skipper Paulsen fra Christiania til Khavn er strandet paa Anholt og ikke en Siel biærget, da han hafde endeel Passegerer af Fruentimer og Mandfolk inde, saa maa der have været en stor Jammer.

De kan ikke troe hvor meget Correspondance med Collegier og andre Embedsmænd give mig at bestille.

Jeg agtede med denne Post at skrive til Ryberg eller Mørk, men nu er det allerede for sildig.

Lang Tiid har jeg intet hørt fra den gode Mørk, jeg troer dog ikke at der er anden Aarsag derudi end at han har saameget at skrive og tænker at vi savne ikke Efterretninger.

Vor Byefoged har samlet en saa stor Tyvebande at de have endog optaget Lønningsværelserne, saa at jeg maatte for Lønningen i disse Dage benytte Bergamts Værelset.

Vare alle Betiente som han da var det en Lyst at omgaaes Embedssagerne. Ved Trudsel om Meelet har jeg ventelig virket meget paa den storvigtige Deel af Magistraten som i Sandhed er et plus ultra.

Nu længes jeg at høre om Linderod er igien frisk, endelig beder jeg at min Kones og mine Døttres Helsen tillige med Esmarks og min egen maa møde dem med et glædeligt Nyt Aar, hvorudi jeg vil ønske deres sande Vel og Helbred og Glæde af en huuslig og omhyggelig Kones Velgaaende. Tak for ald Umage Omhu og Venskab for min Søn og tak for den sande Fortrolighed er for os en ubeskrivelig Glæde.

Hels mine Børn og lev vel, det ønsker alle deres Venner med en oprigtig Svigerfader

BRÜNNICH.

Kongsbg d 23 Dec 1803

Næste Post skal jeg oprette hvad nu ei kan skee. Juledag tænke vi at overrumple vore Venner paa Raaen, som vi ikke har givet positiv Løfte, fordi det er saa koldt.

Med Myntmesterens Søn har jeg sendt Collegial Tidenden til min Broder og de manglende Numere af dette Aar skal følge med Expressen i det nye Aar.

Den gode Mørk og min Broder ville de helse fra os alle og beed den første at han undskylder at jeg ikke i Aften kan sige ham den varmeste Tak som jeg skylder ham altid.

2.

24—3—1807.

Allerhøistærede Kiere Herr Svigersøn

Efter at have erfaret af min Datters Skrivelse af 28 Febr. deres Sengeliggende glædede deres seeneste os af 14 Martij at de dog var Reconvalescerende, men nu vil ieg haabe dem fuldkomen vel. Foraaret har oftere bragt mig nogen Upasselighed, men hidtil er ieg saavel som min Kone og Datter med øvrige Familie Gud være Tak ret vel, uagtet denne Vinter har ikke tilladt nogen synderlig Bevægelse, da Gaderne have været stedse formedelst Tøe og Nattefrost som en glat Is, og saaledes have Fieldene været, som har meget hindret Bonden at gaa efter Vildtet, og den milde Vinter har holdet Fuglen høyt til Fields. Vi have saaledes haft megen Umage for at samle saa meget at vi kunde deele med alle vore Venner. Med Løverdags Expressen sendte jeg min Cousin Mørk 12 Ryper og Grosserer Otte 12, men for Just R. Pontoppidan ikkun en Tiur, alt pakket i en Casse addresseret til Mørk og anbefalet til Nanna at deele.

Det var imod min Forventning at Liebhaberiet skulle bringe von Hemmerts Samlinger saa dyrt ud, i Fald

Forholdet var til Voluta Imperialis som plejer kun at koste 10 a 12 rb. Esmark venter nu paa sine Mineralia. De helste begge, og han er aldeles occuperet med sine Gruber, Pukværker, Malmhauge og Berghaller, men møder ogsaa deri Bryderier og Chicaner. Nylig giorde han lovlig Forbud mod Bergmester Usler som scheidede i hans Berghall, og komer det ikke til Forlig bliver det ført til Retten. Da han sælger Korn til sine Anbunden lagtes ham af Kiøbmand Jørgensen en Snare for ved en Bonde som med Bøn og Tiggen bad ham overlade sig 3 Td^{r} Korn. Strax skeede Arrest i Kornet og man forseglede hans Kornlofter, men Sagen blev forligt. Nogen Misnøje hos Kiøbmændene har ogsaa Frue Esmarks Tienstagtighed at overlade en og anden af hendes Hugst, Provision, Thee Bomuld &c som hun nu efter vor Raad har standset.

Det lader som Napoleon er ikke saa lykkelig imod Russerne, og blev han ulykkelig ville det ikke gavne os. Forbudet mod Engelske Vare vil ikke hindre den Handel hos os, og da de vil bringes os med Engelske Skibe kan de formedelst Præmier i Engeland, her faaes lettere.

Med Bog Regnskabet som jeg udbeder med første Skib til Drammen ønsker ieg at faa de Bøger som min Søn har besørget for mig kiøbte og indbundne, og 1 ℔ af det bedste Lak til 11 ℔ el. 2rd.

Rector Boye har Directionen nok faaet et andet Begreb om end de hafde. Overlærer Sverdrup er meget omhyggelig for at giøre Nytte. Han reiser ned i May Maaned, men hans Fløttegods skal gaa hid med første Skib, han har tilbudet mig at ieg med samme Leilighed kunde faae opsendt hvad ieg ønsker. Hans Kone flytter nu fra N° 94 i Pilestr. til hans Broder Professoren.

Nu vil det glæde Ditten om Sønnen naaer Examen i Octob: men han skal efter Sv. Sigende ei være saavidt at han kan til den Tiid meere end slippe igiennem.

I Dag har jeg med Posten expederet 2de vigtige Betænkninger som have medtaget fleere for at bringe ud til

Rentekammerets Benyttelse; De øvrige af Ob.amts have for 8 Dage siden givet deres, og vi discrepere i meget. Status Qvæstionis er i det eene Brev om Malmhauger og Berghaller som nogle søger og deriblant er Esmark, som har under min Fraværelse i Kbhvn søgte een Berghall under Navnet Cronprinds Frederik, man nævnte en anden som kaldes Cronprinds Gruben. Den anden Qvæstion var ang. en Ansøgning fra Esmark at overlades alle uoverladte Berghaller imod at drive Stollerne og optage Armen Grube med fleere. Henckel som af dennes Berghall giør sig anseelig Fordeel maatte da miste den og Kongens Grubes Berghall, thi naaer en Grube optages skal Berghalden høre den til som driver Gruben, hinc illæ lacrymæ. Henckel har directe henvendet sig til Kameret med vidtløftige Deductioner om Esmark, hans Farver ere almindelig sværtede og saa kan de nu forventes. Jeg er nær ved at faae en Genpart. Jeg lever rolig for alt saadant.

Varmen i Solen var i Dag 15° og udenfor 8° saaledes har Vinteren paa en Gang forandret sig. Gid jeg dog maatte faa eengang den Glæde at erfare noget ret godt om min Søns Flittighed og om hans moralske Forhold. Jeg hører nu intet uden fra Stellvagen som viser sin Oprigtighed i en udmærket Grad, og jeg kan ej slutte andet derfra end at det gaaer med Fremgangen saa taalelig, men det er ikke nok til at giøre mit Ønske glad. Seer de ham saa giv ham deres kierlige Formaning at han dog eengang vil glæde sine Forældre med sine Læreres Roes over ham. Tiden minder at slutte. Min Datter ville helse dem i Rorup og jeg forbliver

Deres oprigtige Svigerfd.

Kongsberg d 24 Martij 1807.

BRÜNNICH.

Nu kom Esmark og Kone, de bad helse, Børnene ere i Hamaren til Barnedaab.

3.

Kongsberg d 1 Julij 1808.

Hr Professor WAD.

Høistærede Kiære Svigersøn.

Jeg har siden den 11te Juny ikke skreven seenere til nogen, da man formodede at Postgangen var stoppet, men da jeg i Gaar modtog Skrivelse af 28 May fra min Datter, Fru Mørk, hvis indtraadte Egteskab var ligsaa uventet, som det var os behagelig, og jeg er vis paa at hun vil stræbe at giøre hendes Mands Dage saa gode som mueligt. Jeg og min Kone læste hendes Brev med Fornøjelse efterat hun da allerede havde været 8te Dage gift og vi have saavel ved hans som hendes Skrivelse været derom fuld underrettede. Da ieg eller min Kone ikke skriver i Dag til Dem saa bede vi dem helsede, ligesaa Linderods og Jessen. Posten gaaer nu herefter ikkun een Gang ugentligen herfra, altsaa ikke førend næste Fredag. Vi vente paa behagelige Efterretninger for os, da det lader at Krigen mod Sverrig har faaet en Stilstand. Imidlertid forsvare vore Kyster sig meget godt imod de enkelte Engelske Skibe som tør nærme sig. En Cutterbrig er nylig taget af Luggeren ved Lieutn Wolf. og alt Folket fangen eller skudt uden Forlies paa vor Side af meere end 1 el. 2de Mand.

Markerne have aldrig staaet bedre end i Aar og lover os en rig Høst paa Korn og Høe, det sidste er man nu i Arbeide at bierge i Laden. Varmen er utaalelig indtil 30° i Solen og 22° i Skyggen.

Der arbeides paa at samle Lichen island. som ieg har spiist Grød og Brød af og kan meget vel tiene som et god Næringsmiddel. Heele Landet sættes dermed i Arbeide, uagtet Korn uddeles af Magazinerne. Andre Livets Fornødenheder har vi ikke Mangel paa. Vor Lax og fleere Ting som nu ikke kan udskibes kommer os til gode. Gid vi kunde sende dem noget Brænde, som man

siger er stegen til 25R. Da de sidst modtagne Breve og Aviser gik ikkun til 28 May saa vente vi med Længsel atter en kommende Post. Gud beskierme dem fremdeles med deres kiære Frue og næst at tilføje Helsener fra min Kone, Grethe og Esmarks som alle ere vel undertegner ieg mig

Deres oprigtige Svigerfader

BRÜNNICH.

13.

CHR. S. N. MÜNSTER

født i Rønne 1779, Student 1796, dansk juridisk Examen 1801. I 1804 til 1807 var han i Tyskland, Polen og Italien. Kgl. Bergmester 1811, Direktør ved Kobberværker i Holsten 1819. Døde 1856.

1.

Salzborg d. 2den Aug 1804.

Deres sidste Brev af 23 Juni, der i alle Henseender var mig saa velkomment, har jeg modtaget, ligeledes har jeg igiennem Hr. Donner i Altona rigtig erholdet de først afsendte 200 Rd og i Gaar ogsaa de øvrige 500 Rd; jeg er Dem kære Hr. Professor overmaade meget forbunden for Deres dermed hafde Uleilighed og Møie, og takker Dem tusind Gange saavel for dette, som for Deres bestandige Forsorg for mig; maatte jeg kun blive i Stand til at kunne afbetale noget af min store Gield til Dem!

Efter et Ophold af næsten 3de Maaneder i Tyroll er jeg i disse Dage atter kommet tilbage her til Salzborg; men i Slutningen af denne Uge forlader ieg ganske denne Egn, og reiser igien til Nord Tydskland, og i September Maaned haaber jeg at indtreffe i Kiøbenhavn. De veed, at

det var min Plan at besøge de østerrigske Saliner Ausse[1]), Ischel etc. men hvor mange Vanskeligheder giorde man ikke, og neppe tillod man mig at besøge nogle Egne i det Salzborgske, og til denne Reise foreskrev man mig endog Tiden, som jeg maatte opholde mig paa ethvert Sted paa det nøieste, og dette blev dog anseet for en synderlig Naade. Jeg reiste da til Tyroll, og har nu der besøgt de fleste Værker og samlet en Deel Erfaringer tillige med en temmelig Deel gode Mineralier. Af geognostiske Mærkværdigheder finder man i Tyroll flere, men disse har forhen været ganske ubekiendte, da man under den forrige Regiering ikke har tilladt fremmede at befare alle Værker, desto mere maae man nu glæde sig, da den nærværende Regiering i den Henseende, aldeles ingen Vanskelighed giør (det eneste, hvoraf man i Tyrol endnu giør nogen Hemmelighed, er Saltkogerierne i Hall).

Saltformationen i Hall indeholder nogle, som jeg troer forhen ubekiendte og nye Fossilier, er bedekt med Kalksteen hvori forekommer Vædseskiver, der ellers hører til Overgangsbiergene. I Overgangskalken ved Schwatz, hvori i forrige Tider har brydet en Mængde Kobber har jeg ogsaa fundet Gips (Overgangsgips) og Würfelspat, der tildeels er indsprængt med Fahlerz.

En mærkværdig Steenkulsformation, der ligger ved Foden af de høie Kalkbierge og som indeholder Millioner Forsteninger, finder man ved Häring, en af de mægtigste og maaske det mægtigste Steenkulsfløts i hele Tydskland, dog fra alle disse Egne vil jeg ved min Hiemkomst meddele Dem saavel Mineralier, som de faa Erfaringer, jeg der har fundet. I forrige Maaned og endnu hersker en skrækkelig Heede i disse Egne, Thermometret staar daglig i Skyggen paa 28 til 30° R. I øvrigt lever ieg meget godt, er frisk og stærk og haaber snart at have den Fornøielse at see Dem. Saasnart ieg kommer til Sachsen,

[1]) Aussee, med et ældgammelt Saltværk: Sandlingberg.

vil ieg give nærmere Efterretning om Modellerne, og skulde De ellers have noget at befale, turde ieg bede Dem at addressere Deres Brev til Ausreuter Müller i Leipzig.

Jeg anbefaler mig fremdeles til Deres Yndest og er altid Deres evig hengivne

C. S. MÜNSTER.

2.

Berlin d. 29 Dec. 1804.

Med et Par Ord tager jeg mig herved den Friehed at underrette Dem om, hvor jeg er og hvorledes det hidindtil har gaaet mig; De undres maaske over, at jeg er her, da De formodentlig ventede at jeg længe siden skulde være i Freyberg; jeg tænkte ogsaa selv saa, men da jeg i Hamborg hørte, at jeg til Freyberg kunde reise ligesaa nær over Berlin, saa tog jeg denne Tour, dels for her at giøre nogle Bekiendtskaber, hvorved jeg kunde faae nogle Anbefalingsbreve for at bereise de pröisiske Saliner, deels ogsaa for at faae nogen local Kundskab om Slesien og de slesiske Bergværker. I 14 Dage har jeg nu været her og giort Bekiendtskab med Karsten, Klaproth, Hermbstædt etc etc hvorved jeg har faaet Leilighed til at see endeel Samlinger her. Karsten har været saa god fleere Gange at vise mig det kongelige Kabinet hvori findes prægtige Ting. Forgangen Dag var jeg i en Forsamling hos Hermbstädt, hvor alle Medlemmerne af det Naturforskende Selskab vare, flere fremmede Reisende var her indbudne, og jeg giorde her flere interessante Bekiendtskaber. — Anledningen var en ny Medlem som blev optaget, og her var stort tractement.

Karsten, som nyelig har giort en Reise i det sydlige Tydskland, oplæste et Stykke af sin Reise-Journal, og Hermbstädt giorde adskellige Forsøg hvorved han viste, hvorledes Svamp antændes i comprimeret Luft. Jeg har

MARTIN HEINRICH KLAPROTH

faaet flere Anbefalingsbreve, og man har overalt viist mig megen Artighed her. Jeg har da ikke haft Aarsag til at fortryde mit Ophold her. I Morgen gaaer jeg herfra lige til Dresden og Freyberg, hvor jeg tænker at blive i Vinter. Da Prof Bugge saa vist lovede mig det Thottske Stipendium og sagde at der til 11 Dec. d. A. skulde blive noget udbetalt, saa turde jeg maaske bede Dem Kiære Hr Professor at modtage disse Penge paa mine Vegne, og sende dem til Hr Johs. Chris: Krumbhaar bey Haus Osij et Comp in Hamburg, der er min Commisionair og da igien besørger mig Pengene tilsendte (Jeg har vedlagt Addressen).

Jeg skriver Dem i Dag ganske kort til, og i Hast, men saasnart jeg kommer til Freyberg skal jeg lade Dem vide tillige noget om Oldeslohe, som maaske vil falde Dem forunderligt, jeg vil kortelig bare sige, at man maaske slet ikke tænker paa, at jeg reiser paa Salinerne, da (eftersom jeg har hørt) man allerede har bestemt en anden til Inspecteur, der allerede har modtaget Gratulationer i den Henseende — mig er det det samme, thi jeg ønsker meget hellere at blive ansat i Norge. Men man borde dog først lade mig det vide — at jeg ikke forgiæves skal lægge mig efter Kundskaber, som jeg siden ikke kan komme til at anvende.

Jeg beder hilse Deres Kone saa flittig fra mig, samt Deres Svigerfader og Esmarck, naar De skriver til Kongsberg, — og Dem beder jeg ikke glemme Deres Discipel, som erindrer Dem med Taknemmelighed og Agtelse.

C. S. MÜNSTER.

An dem Hern Professor WAD
Copenhagen
(franco Hamburg.)

3.

Jeg sender Dem herved det forlangte Brev og takker Dem meget, fordi De er saa god at have saa megen Ulejlighed med min Samling.

Da vore Bancosedler ere saa slette, saa vil De ikke finde det ubilligt at jeg faaer de 600 Rd udbetalt i S. H. C. da jeg her og maae betale alle Omkostninger i denne Myntsort.

Turde jeg bede Dem anmode Rybergs Huus om at give Iselin et Comp. i Kiel, som have de 4re Kasser i Forvaring, Ordre til at afsende disse med første Fragtvogn til Aarhuus under Adresse Másmann et Schwedler og saa give mig Regning paa Omkostningerne fra Altona til Kiel, som Rybergs Huus efter vedlagde Hr Donners Brev skal have betalt. Hr Iselin et Comp maatte accordere en billig Fragt som skal blive betalt i Aarhuus. Jeg ønskede disse Kasser jo før, jo heller, da ieg har endeel Bøger og Papirer deri, som ieg ikke længer kan undvære.

Da ieg nyelig er kommet hertil og Tiden er mig kort, kan ieg i Dag ikke skrive mere, men maae opsætte det til næste Post.

Deres hengivne

Aalb. 28 July 1809. C. S. MÜNSTER.

4.

Ærbødigst Pro Memoria!

Deres ærede Skrivelse af 11 dennes skulde jeg før have besvaret men først for nogle Dage siden er jeg kommet tilbage fra Fuur, hvor ieg en tidlang har opholdt mig; De undskylder derfor, at De først nu modtager Efterretning fra mig.

Angaaende min Mineralsamling, som ieg for et par Aar siden var villig at overlade til Kongens Musæum,

ønsker De at faae nogen nøjere Underretning, samt at erfare, om ieg endnu vil afhænde dem. Uagtet De allerede kiender en Deel af Samlingen, vil ieg dog opgive Dem noget af dens Indhold og Værdi, samt anføre, hvorfor jeg ikke vil afhænde enkelte Stykker deraf.

Samlingen indeholder:

1) En stor Deel oryctognostiske Stykker, for det meste fra Sachsen, Thüringen, Salzborg og Tyrol; dog er deriblandt ogsaa mange andre udenlandske Mineralier, hvorimellem nogle krystalliserte Diamanter og andre Ædelstene.
2) en heel Deel tydelige og udmærkede Krystaller af forskiellige Mineralier i mindre Format; et Bidrag til en Krystallsamling.
3) forskiellige geognostiske Suiter.

Iblandt de kostbare og sieldne oryctognostiske Stykker vil jeg blot nævne Dem nogle v. c.:

Nogle Stykker Beryll i Bergart og Lazursteen fra Siberien.

En grøn Apatit i meget store Krystaller med fuldkommen Tilspidsning, hvis Mage ieg endnu ikke har seet; for dette Stykke er mig i Sachsen budet 30 hollandske Ducater; men det er langt mere værdt.

Forskiellig krystalliserte Prehniter fra Tyroll [?] af fortrinlig Størrelse og Skiønhed. En meget fuldstændig Suite af Anhydrit, Muriacit og krystalliserte Tærningspater, som ieg er vis paa De ikke har seet i nogen Samling.

Nogle endnu ubekiendte Fossilier, som maaske grændse hertil findes ogsaa deriblandt.

Af sieldne Metaller findes der foruden noget Guld og Platina endeel gediegent Sølv og Glaserz, samt flere Stykker af det kostbare Antimonal-Sølv, Hornerz og Sølvsværte.

Af Kobberslægten Teglsteensmalme og Kobberglimmer, som ere meget vanskelige at faae foruden mange andre Kobbererzer fra Tyroll og Sibirien.

Af Blyeslægten det meget sieldne blaae Blyerz, samt brunt, sort, hvidt, grønt, rødt og flere Stykker af det nyelig opdagede Arseniksure Blye.

Kobold, Nickel, Scheel og Uranslægten ere ganske fuldstændige, og foruden de sachsiske Koboldte er der ogsaa en Deel fra Tyroll, hvoriblandt krystallisert Koboldblomster i Tavler.

Den geognostiske Samling indeholder hele fuldstændige Sviter af Bergarter, især Fløtsbiergarter, der er de forskiellige Steenkulsformationer, Steensalt og den ældre Gypsformation, og det baade fra Thüringen og det sydlige Tydskland.

Alpkalksteen med dertil hørende Forsteninger og underordnede Fossilier etc. dog er der ogsaa Overgangs og Urbiergarter, hvoriblandt Urgyps og den sieldne Overgangsgyps, som nu ikke meer er at faae, da de Gruber i det Salzburgske, hvor den fandtes, ere sammenstyrtede og indstilte.

Hvad der især giver den geognostiske Samling Værd, er, at intet deraf er kiøbt, thi jeg har selv samlet hvert eneste Stykke og i de Biergegne, hvor ieg har været, har ieg ikke taget noget Stykke førend ieg først der paa Stedet nøje har kiendt den hele Formation og hver enkelt Biergarts Forhold og relativ Alder.

De seer deraf, at den hele Samling, saa at sige, udgiør et heelt, og at den aldeles ikke kan adskilles, uden ganske at tabe sin Værd, desuden mangler næsten alt deraf i det kongelige Musæum, som jeg kiender nøje; og De veed selv, at af de tyrolske Mineralier intet eller ubetydeligt findes i Kiøbenhavn.

Foruden de Mineralier af min Samling, som De har haft den Godhed at giemme for mig, staae endnu 4re Kasser deraf i Kiel; dog er deri nogle Biergarter og andre faa Mineralier, som ikke høre til Samlingen, da disse findes langt fuldstændigere i samme, og deraf har ieg lovet Overlærer Flor endeel til Kathedral-Skolen i Chri-

stiania. Jeg siger Dem dette i Forveien, for at man ikke ifald Samlingen bliver kiøbt, siden skal troe, at ieg har tilbageholdt noget deraf.

Den hele Samling, disse omtalte enkelte Stykker undtagne, vil ieg overlade for 1000 R^{dr}, naar mig deraf bliver udbetalt 600 R^{dlr} i Schlesw. H. Courant og det øvrige i danske Bancosedler; thi ved at faae den hele Summa udbetalt i Bancosedler, vil jeg tabe meget, da ieg selv har betalt alt i Guld, og ieg ligeledes maae betale Transportomkostningerne, som beløbe sig til betydeligt, i Schles. H. Cour.

Af vedlagde Brev fra Hr Donner i Altona vil De see, at de 4re Kister, som staae i Kiel, allene fra Coburg til Altona har kostet i Transport over 74 Mark banco; dette udgiør nu næsten ligesaa mange Rigsdaler dansk; fra Altona til Kiel koste de atter, og i Kiel maae ieg nu for de 2 Aar betale Pakhuusleie; regner De nu hertil Transportomkostningerne af disse samme 4re Kasser fra Tyroll til Coburg; og endvidere Transport Omkostningerne for de Mineralier, som ere i Kiøbenhavn, saa vil De finde, at disse blive meget betydelige — og alle disse Omkostninger skal betales i Schlesv. H. Courant. De vil derfor ikke finde min Fordring ubillig; derimod vil ieg forbinde mig til at skaffe Mineralierne, som staae i Kiel over Land frit til Aarhuus, hvorfra De let kan komme over Kallundborg til Kiøbenhavn. Denne Transport vil atter koste mig over 50 R^{dlr}.

Skulde Natur-Musæets høie Commission finde for godt paa disse Vilkaar at købe min Samling, skal ieg strax sørge for, at de Kister som endnu staae i Kiel, blive afsendte over Aarhuus til Kiøbenhavn.

Jeg anbefaler mig iøvrigt til Deres bestandige Yndest og Venskab.

C. S. MÜNSTER.

Aalborg d 28 July 1809.

14.

JENS ESMARK

Født i Jylland 1763, Student fra Randers 1784. Studerede i Kongsberg, hvor han tog Bergexamen 1790 og derefter i København en juridisk og geometrisk Examen. I 1791 studerede han hos A. G. Werner i Freiberg, reiste derpaa til Böhmen og Ungarn, hvorom han udgav: Kurze Beschreibung einer mineralog. Reise durch Ungarn und den Bannat. Freiberg 1798.

1797 Oberbergamtsassessor paa Kongsberg og 1802 Lektor i Mineralogi ved Bergseminariet. I 1814 Prof. i Bergvidenskab i Kristiania (Oslo). Han skrev om Gletscherne i Norge i Edinb. New Phil.Iourn. 1826 og om Moræne ved Lysefjord (Se Norsk geol. Tidskr. I. 13) 1837. Han var gift med en Datter af Overberghauptmand, Professor M. Th. Brünnich. Død 1839.

1.

Kongsberg 17 Aug 1804.

Høystærede kiære Svoger

Hermed sender ieg de tvende nylig af mig opdagede Fossilier det grønlighvide smelter let for Blæserøret til et klart gennemsigtigt Glas, er halvhaard i høyere Grad end Flusspat, ieg fandt det ogsaa krystalliseret i skiæv vinklede Prismer hvis Sideflader støder sammen under samme Vinkler som Topasen og med Forandringer paa Enden ligesom ved den, ieg har den under Analyse og fundet $6^{3}/_{4}$ pr. C. Crystallisations Vand, imellem 34 og 35 pr. C. Kisel Iord, Kalkiord holder den ogsaa med noget iern men Mængden og om der ere andre Bestanddele ved ieg endnu ikke da ieg ikke har endt Analysen, den er fra Nøtebroe Grube ved Arendal. Den anden fandt ieg ved Laurvig, hvor ieg ogsaa opdagede Zirkon ligesom de ved Frederiksværn. Denne Reise var interressant, da ieg desforuden

giorde nogle geognostiske Observationer som ere mig kiære. Ieg har begyndt at arbeide paa at bringe alle mine Observationer i Norge i orden for at forelægge Videnskabs Selskabet samme. Min Kone beder med mig at hilse deres gode Nicoline

I. ESMARK.

2.

Kongsberg d. 15 April 1809.

Høystærede kiære Svoger.

Ieg skulde for længe siden have besvaret deres Brev af 10 Decbr. f. A. men ieg maae sige, at ieg er og har været keed af at skrive, da man er uvis om at Brevene kommer frem, men ieg vil dog ikke udsætte længere, at besvare det. Først takker ieg for Uleyligheden med at hæve den tilsendte Anvisnings Beløb, dersom De mener, at man i dette Aar kunde faae nogen Leylighed herop da beder ieg at kiøbe mig 50 ℔ Snuus Tobak og assurere det. Dersom de behøver Penge i denne Tid, som vel er troelig, saa behold De Resten, ieg fordrer ingen Vederlag derfor, thi det skal fornøje mig om ieg nu og for Eftertiden kan biedrage noget til Deres Vel. De behøver ikke at skrive derom til Brünnich, da hverken min Kone eller ieg taler derom til nogen. De maae ikke tage dette ilde op, thi min Mening er god, og ieg kan afsee disse Penge . . . .[1]) giærne tage Dem med som Interressent, men der treffer Bryderier Regnskab skal da holdes etc. ieg vil hellere contribuere alle disse Ting uden at giøre Regnskab, som koster mig mere, da ieg nu er allene om Grubedriften, saa behøver jeg ikke at aflægge Regnskab for andre, end mig selv.

---

[1]) Blækklat.

Ieg tabte ved Norske Løve Grube 2500 Rdr, som ieg igien har vundet ind ved Gamle Iustits Grube, men Langfredag Nat brændte 2 Hjelpe Vartere mig et Pukværk af, som jeg havde bygget strax ved Gruben, hvilket vil koste mig omtrent 2000 Rd at sætte i Stand igien. Det er med Grubedriften, som anden Handels Spekulation, man haaber at vinde og risqverer.

Bergravr med mig har bestandig Skiærpere ude, som koster os maanedlig over 100 Rdr, hvilket vi igien har med mere af Berghalderen. Vi har endnu ey fundet noget drivværdigt.

Qvernestenene, som ieg bryder ere af samme Slags, som dem der bruges i Almindelighed her i Landet og som kommer fra Selboe, det er Glimmerskifer, med en Mengde indvoxne Granater, det har kostet mig meget inden ieg har kundet faaet Arbeiderne øvet, jeg har tabt 32 pro Cent omtrent, men naar nu Sommeren kommer, haaber ieg sikkert at vinde det ind igien. Ieg har ikke siden faaet mere af den nye Erts[1]) fra Omdahl, men venter at faae, saasnart Sneen er gaaet bort, og da skal jeg analysere den videre. Den synes foruden Tellur at holde et andet Metal, som er temmelig bestandig for Blæserøret.

De giorte Spørgsmaal skal ieg besvare, af Brunsten har ieg kuns seet den ene Art, som ieg fik af Nepperschmidt men hvorledes den findes veed ieg ey, da ieg ey har været der. Fløtsbierge gives slet ikke i Norge saavidt jeg har reyst fra Røraas igiennem Guldbrandsdalen og Østerdalen lige indtil Friderikstad og derfra vest og syd over i Tellemarken, Ringerige Toten Hedemarken Iarlsberg og Laurvig lige til Arendal, thi den Kalk og Skifer, som her findes hører uden nogen Slags Tvivl til Overgangs Trappen, som er bedækket af Sandsteen o: Graavakke og derover Porphyrer af forskellige arter, dog er Hornsteenporphyren meget rar, dertil hører ogsaa en

[1]) Kobber.

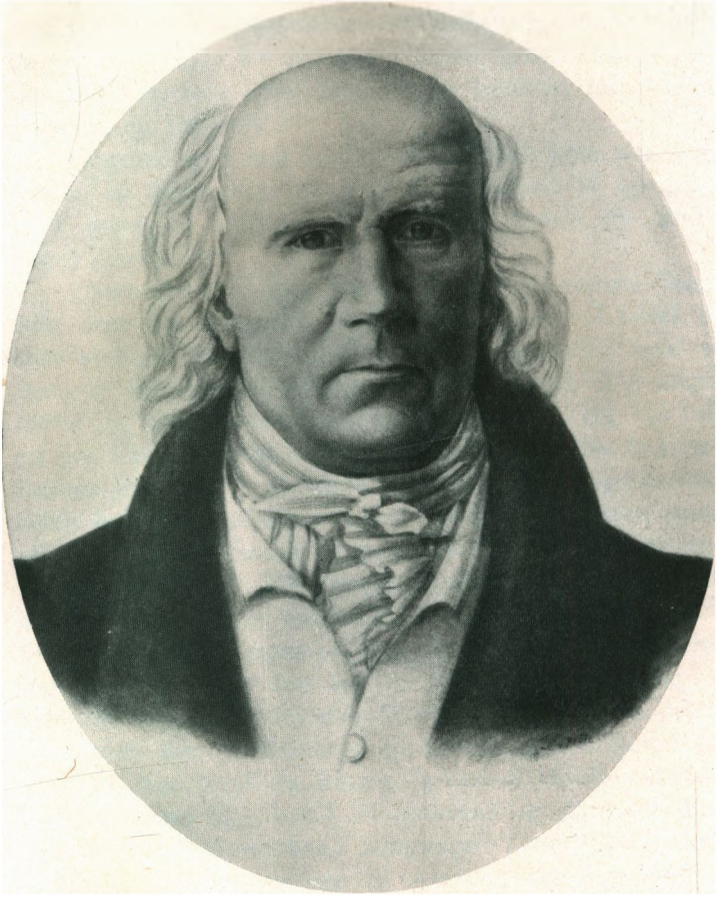

JENS ESMARK

Graasten, som findes ved Bærum, om denne ikke skulde være en egen Stenart, som ieg endnu ey har undersøgt, imidlertid komer den meget nær til Werners Graasteen. Chromjern har ieg endnu ey været saa heldig at komme efter her i Norge, skiøndt ieg analyserer enhver for mig problematisk Iern Erts. (I min Reyse i Ungarn har ieg talt om en grøn Skifer, som findes ved den polsmanske Hytte, denne holder en Mengde Chrom efter min Analyse). Antimonium findes sikkerligen i Norge thi ieg har deraf, dog har ieg ikke været heldig at faae udforsket hvorfra den er, saameget veed ieg at Directeur Knoph har ved Skiærpning i hans Omegn fundet lidet men og kuns gandske lidet Antimonium. Til Sommeren vil jeg sikkert reyse til Gousta Field i Tellemarken for at maale det og see hvad der kan findes i Omegnen. Leopold v Buch traf paa Anatase, som er fra Walders, det var en Krystall som en Tommelfinger stor, ieg har skrevet til Præsten der for at faae og skulde det behøves sender ieg en Bergsmand derop i Sommer.

Ieg har atter en nye Commission til Dem. Ieg har i en Løkke et godt Vandfald, der har ieg bygget en Dam og en Bygning som er nogle og 20 Alen lang 13 Alen bred og 2 Etager høy der er et Overfalds Hiuul af 6 Fods Diameter, som skal drive hvad ieg tænker at anlægge der, ieg vilde have et Uldspinderie med Kardemaskiner der, som skulde gaae ved Vandhiulet. Nu veed ieg at Oeconomie og Comerce Collegiet understøtter saadanne Anlæg. Iustitsraad Pram sagde, at Den som anlagde saadanne kunde regne paa at De omsider havde Maskinerne for intet, men ieg veed ey hvorvidt dette er, ieg kan nu ingen faae her, som kan indrette mig disse Ting. Ieg vilde giærne have samme Understøttelse, som alle andre, ieg vilde giærne give en Ansøgning ind derom, men som sagt: ieg veed ey hvad eller hvorvidt ieg skal ansøge, og vil giærne stille Pandt, (om det behøves i Iorde-

gods). Dersom De nu vilde tiæne mig i at tale med Pram derom og maaskee med Nordberg.

De kunde da tiæne mig i, naar De fik Underretning om alt at skrive en Ansøgning for mig og skrive mit Navn derunder dateret Kongsberg, thi Bygningen er om en Maaned færdig, med Hiuul og alt, og skulde det bie indtil ieg fik Underretning fra Dem vilde det vare for længe, ieg skal da betale en Mand frie Reyse og hvad han skal have for at bygge mig disse Maskiner. Modeller maatte han tage med saavidt det lader sig giøre, da hvad der skal støbes og smiddes skal blive giort her. Materialier af Træe har ieg. Messing og Kaaber har ieg nok af men Staal Traad og Messing Traad samt Messing Plader kan her ikke faaes i det hele Land.

Hils Deres Kone og Familie fra

Deres hengivne

I. ESMARK.

3.

S. T. Herr Professor G. Wad

Med Coureer betalt.

boende paa Comunitetet ligefor
St. Peders Stræde
Kiøbenhavn

Kongsberg 2 Dec. 1809.

Høystærede kiære Svoger.

Hermed sendes indlagt en Anviisning paa 67½ R[r] Species, som De vilde hæve, og lade mig vide hvormeget De faaer i dansk Courant, da ieg allerede har betalt Strøm den Værdi som man omtrent troer den kan være værdt. De beholder selv de 100 R[r] ligesom i Fior. Ieg gav en Anviisning a 50 R[r] paa Dem forrige Post til Berg

Proberer Bentzen eller Ordre, som ieg beder Dem, at De vilde betale heraf. Ligeledes beder ieg, at kiøbe mig Thaers practisk Ackerbau oder verbesserten neuen Landwirthschaft mit Kupferen. Ligeledes ønskede jeg at faae nogle af de nyeste nødvendige Bøger i Astronomien NB den practiske, det er f. Ex Zachs Sole Tabeller eller om der gives nogle bedre Tabeller til at beregne Refractionen af Himmel Legemerne corrigeret efter Barometer Høyderne og Temperaturerne. Ieg har faaet mig en Chronometer af Arnold, en Sextant af Trougton og en 8 Fods achromatisk Kikkert. Dersom De vilde tale med Iustits Raad Bugge derom, da ieg er overbeviist om, at han underretter Dem om hvad for Bøger ieg behøver dertil. Ieg vilde have dem indbundne eller heftede. Ieg haaber at Posten nu snart vil blive aabnet igiennem Sverrig, da ieg kan faae dem eller med nogen anden Leylighed, ieg betaler med Fornøyelse, hvad Transporten koster. Skulde der være nogen nye interessante mineralogisk Bog udkommen, da beder ieg, at sende mig samme, ieg har alt læst Hausmans over Norge i Molls. Det er iust intet nyt for mig men rigtigt.

Ieg har ikke siden kundet erholde meer af Telluren fra Omdal, uagtet ieg har budet meget for hver Stuffe. Nyt er her ellers ikke. Ieg har anlagt et Pottemagerie paa min Gaard, som gaaer godt. Min Kone er med sine smaae Tvillinger og øvrige Børn frisk og vel, ligesom ogsaa vore Svigerforældre. Vi hilse Dem alle og ønsker et glædeligt Iuul og Nye Aar

Deres hengivne

I. ESMARK.

4.

Kongsberg d 23 December 1809.

Høystærede kiære Svoger.

Indlagt sendes en Anviisning paa Zahlkassen i Kiøbenhavn paa 200 R^{dr}, som De vilde behage, at sende Forvalter Strøms Søn Christian, som studerer i Halle, logerende i Ulrichsstrasse No 75 im Magdeburgischen. Dette er Prima Anviisningen, Secunda Anvisningen sender jeg Dem over Fladstrand tilligemed et Brev fra Faderen til denne hans Søn.

Dersom De ikke skulde have kiøbt den Snus Tobak endnu, saa kunde det beroe dermed, da ieg nu har faaet kiøbt her, men dersom De har allerede kiøbt, kand ieg faae det til Vaaren, da ieg haaber at der vel kommer nogle Skibe hid fra Kiøbenhavn. Førend Krigen begyndte kom 2de Bergmænds Sønner ned til Kiøbenhavn i Lære hos Kunstsmed Gamst. Den ene hedder Knud Aslaksen hans Moder har været mange Gange hos mig, for at høre om ieg ikke havde nogen Efterretning fra hendes Søn, nu var hun her forleden Dag igien, og bad mig, at lade hendes Søn vide, at hans Fader var død, hun har 5 Børn i alt, hun ønskede at vide hvorledes han lever, ieg tvivler ikke paa at han lever godt, da Gamst er en brav Mand, dog kunde mueligt ved Bombardementet denne ogsaa være dræbt, da hans Mester boer ved Vester Vold.

Min ældste Søn skulde begynde at lære noget Tegning, dertil behøvede ieg et godt Bestik, bestaaende af en Passer med Ridsfieder og Blyants Rør og en Stang-Ridsfieder, som ieg beder at De vilde kiøbe for mig og sende mig saafremt enten Leylighed gives eller Post Expressen kommer til at gaae igiennem Sverrig.

I Gaar lod vi vores Tvillinger hiemdøbe da Deres Nicoline igien blev opkaldt og den anden blev kaldt efter Mathea. Min Kone er saavidt brav, undtagen en Krampe-

hoste, som hindrer ofte hendes Nattesøvn, alle ere ellers friske.

Vi haaber nu at vores politiske Stilling vil snart forandres til det bedre, da vi hører at Freden med Sverrig skulde være sluttet. Og at der skulde være et græsseligt Oprør i Engelsk Ostindien, som skal være sikkert sandfærdigt og da vil vel England ønske Fred. Vi hilser Dem alle

Deres hengivne Svoger

I. ESMARK.

5.

Kongsberg d 7 Martij 1812.

Høystærede kiære Svoger.

Ieg beder at De ikke tager fortrydelig op, at ieg ikke før har besvaret Deres Brev efter min Kones Dødsfald, men det er en stor Ubehagelighed, at eftertænke og skrive derom. Min Datter er nu hos sine Bedsteforældre, i hvorvel ieg veed, at hun lærte mere hos Dem, men da de nu vel snart skal miste Grete, saa vilde det blive Dem for langsom om De skulde ogsaa miste Elisa, som der moerer sig vel, da min Svigerfader finder Fornøyelse i at informere hende i Christendom og Geographie. Min ældste Søn gaaer i den latinske Skole, men til de 2de mindste maae ieg hidindtil savne en duelig Informator, ieg har faaet en Huusholderske fra Christiania. Tiden falder mig ofte meget kiedsom siden min Kones Død, og her er nu ikke at faae noget videnskabeligt at læse i. Det er besynderligt, at ieg ikke kan faae Hausmanns Reyse, som dog maae være kommet til Kiøbenhavn, siden Thaarup anfører den i sine nyeste Bidrag til Statistiken.

Angaaende det Priis Spørgsmaals Opkastelse fra Videnskabernes Selskab om der gives Fløtsberge i Norge,

og da hvor etc. da anseer ieg det for indskrænket, thi sæt, at der ingen Fløtsbierge ere i Norge, som der vist ikke ere, bliver Spørgsmaalet ubesvaret.

Derimod mener ieg at følgende Spørgsmaal vilde være interresant at faae besvaret.

Da det er bekiendt at Norge har en Deel Overgangsbierge, saa udsættes Præmie for den fuldstændigste Beskrivelse over disses Strækninger, over alle til disse Bierge som Gebijrgsarter henhørende Stenarter samt deres relative Alder til hinanden, om Gebijrgsarterne der henhøre til Overgangs Gebijrgene ere de samme i det nordligere Norge som i det sydlige, og om der skulde findes forskiællige Gebijrgsarter i de nordlige og sydlige Overgangs Gebijrge, hvori bestaar da denne Forskiællighed, og hvilke af dem ere da de ældre, og hvilke ere de yngre, og i hvad Sammenhæng staar disse med Fløtsbiergene om der gives Fløtsbierge i Norge. Dette er omtrent min Hoved Idee om De nu selv ordne den. Der gives vist forskiællige Gebijrgsarter i det nordligere fra dem i det sydligere Norge, men de ere endnu ikke sadte ud fra hinanden eller kiændte. Buch har paa nogle Steder seet dem, men ikke kiendt dem, og derfor taget Feyl, uagtet han havde dem for Øijnene. Ieg gad nu seet om Hausmann har været heldigere, ieg vil ikke tale om Wargas, thi ham venter jeg intet stort af i Geognosie. Kunde ieg komme til at giøre en Reyse her i Landet især nordpaa, vilde jeg faae mere Oplysning, thi da ieg var i Nærheden af Røraas kiendte ieg ikke saa meget til Overgangsbiergene som nu.

Jeg beder hilse Deres Frue og Jomfrue Mørch

fra Deres hengivne

I. ESMARK.

6.

S. T. Herr Etatsraad G. Wad. Ridder

Kiøbenhavn.

Christiania d 29 October 1825.

Hoystærede kiære Svoger

Ieg sender Dem herved nogle Exemplarer af den Slags Forsteninger, som har forhen havt det Navn Ostracion, og som Wahlenberg kalder Echinosphærit. Jeg har ikke endnu kundet treffe paa bedre Exemplarer deraf, thi de sidder inde i den haarde Kalksten, og vil man slaae dem løse, gaaer de itu førend Kalkstenen, og sidder de paa Kalkstenens Overflade ere de forvittrede. Skulde ieg være saa heldig at treffe dem nogen Sted i en løsere Kalksten, og derved faae bedre og tydeligere Exemplarer deraf, skal ieg sende Dem deraf. Af nogle Brudstykker ieg har, syntes det mig, at her gives flere arter deraf her. Min Datter skriver nok ogsaa i Dag til Deres gode Frue. Ieg vil slutte med megen Taksigelse for Deres og Frues Godhed imod hende

Deres hengivne og forbundne Svoger

I. ESMARK.

P. S. Skulde De have Doubletter af Lithuster, vilde ieg anmode Dem om et Exemplar, da ieg slet ingen har i min Samling deraf.

(Løst Indlæg)

Den bedste Beskrivelse og den som kommer Sandheden nærmest er Reuss: dog har ieg ikke seet den krystalliseret. Farven er dunkel Jernsort men trækker sig lidt i det røde, den er stoer- og grovkornig afsondret (men ieg har ikke seet dens Afsondring saalidet sammenhængende, at man kan rive den itu med Fingrene. Afsondrings Fladerne ere for det meste graaeligsorte og matte undertiden

skrinrende. Bruddet er ujevnt af smaat og fint Korn glindsende til lidet glindsende af metallisk Glands som strækker sig noget til Fetglans, ieg har ikke seet den af musklig Brud, men vel af skiult bladigt Brud, som det synes af een Giennemgang, den er haard i ringe Grad, saaledes er den fra Egersund, samt og den her fra Kongsberg.

Skumakers Beskrivelse fortiæner ikke at tale om, thi om ieg erindrer ret, saa beskriver han Titaniernet at være af rød Farve og forvexler den med Titanskørlen (efter Klaproth) r: Rutil efter Werner, som forekommer her i Norge blot drøy. (Ebersdorff kiender jeg ikke) men den bryder i Leijer i Nærheden ved Aals Iern Verk, den bliver efter mine Tanker et med Menakanen, hvilken sidste er blot Sand eller Geskiebe af den første. Den findes paa mangfoldige Steder i Tellemarken og mere Vester paa. Telluren har ieg endnu ikke faaet mere af uagtet ieg har lovet indtil 100 Rdl. derfor, skulde ieg faae den, skal De strax faae deraf; med første mere

Deres hengivne

I. ESMARK.

15.

H. C. STRØM

Født paa Kongsberg 1784. Student 1799, Bergkandidat 1806. Studerede i Freiberg, hvorfra nogle af Brevene er. Blev Geschvorner og senere Bergmester i Norge. Død 1836.

Hans Skrifter angives i Kraft: Norsk Forfatter Lexicon 1857—63. og Halvorsen: Norsk Forfatter Lexikon, 1885—1908.

1.

Fahlun 12de Aug 1807.

Aarsagen til min Reises Langsomhed, og at jeg ei før nu herfra har kunnet give Dem Høystærede Velynder! den Efterretning herom, som jeg af saamange Grunde

skylder Dem — herfor maae følgende tiene mig om ei til Forsvar, saa dog til Undskyldning.

Efter et kort Ophold hos min Slægt i Larvigen og Kongsberg mødte jeg i Drammen paa min Reise over Christiania til Kongsvinger, mit Reiseselskab, hvor baade Venskab og Lyst til at besee en ukiendt Tract af Norge overtalte mig til at giøre Følge over Modum, Ringerige, Toten, Hadeland til Østerdalen.

Foruden fleere interressante Bekiendskaber jeg herved fik Anledning til at giøre, kunde jeg og anstille Undersøgelser over den Trapformation som man her reiser over, og er en Continuation af den jeg før lærte kiende mellem Drammen og Laurvig.

Den 21 July forlod jeg mit Selskab og reiste over Kongsvinger uden at opholde til Phillipstad. Herfra giorde jeg Exkursioner til Normarken og Tabergs Grube hvor jeg fandt de forskiellige Asbestarter, som ere i Samlinger hyppige, og en Sahlit i fuldkommen og smukke Krystaller. Ved Langbanshytten Iglit, Jernkiesel, rød Brunsteenerts. Jernmalmen er her tæt rød Jernsten af 70 à 80 pCt, og forekommer i Store Nyrer med kornig Kalksteen, og er en af de bedst artede Jernmalmer i Sverrig næst Dannemoras. Herfra over Ridderhyttan, hvor jeg fik endeel Cerit, og nya Kopparberg til Fahlun.

Her fandt jeg i Assessor Gahn, hvor jeg ved Recommendation fra Hofgaard blev særdeles vel modtagen, en af Sverriges første Videnskabsmænd, foruden de øvrige elskværdige Egenskaber denne besidder, og fuldkommen hiemler ham Ret den Agtelse man her beviiser ham.

De mange Forbedringer særdeles i Maskinvæsenet her kunde jeg ej reise forbie, endskiøndt jeg agter at tilbringe en Tid her, saavel for deres nøjere Bekiendtskab, som og for at lære det svenske Markscheiderie, ved Tilbagereisen fra Stockholm.

De her opdagede Fossilier ere ei saa sieldne som man skulde troe, men deels de Svenskes Uvidenhed i Minera-

logien, og deels deres Paaholdenhed, giør at de ej forstaaer at søge, og hvad de finder sætter de en særdeles Priis paa.

Da Deres Velbaarenhed har havt den særdeles Godhed for mig at besørge mig Stipendiet tilsendt, torde jeg da bede Dem hæve 200 Rd af det som er tilbage og tilsende mig i Stockholm saa snart mueligt. Noget over 30 R som jeg skylder paa de kiøbte Mineralier paa Autionen tør jeg bede Dem heraf afdrage. Ved Anviisning paa et eller andet Handelshuus i Stockholm var vel den bedste Vej.

Med største Agtelse for Dem, og højeste Erkiendtlighed for Deres og gode Frues beviiste Godhed mod mig under mit Ophold i Khavn, er jeg undseelig over at besvære Dem med disse Commissioner og det Bryderie, som jeg ikke kan giengielde.

H. C. STRØM.

(Adr. Directør P. J. HIELM ved den kgl. Mynt. Stockholm).

Høgädle og Välbaarne Professoren
Herr G. Vad.
på Studiegaarden i Kiøbenhavn.

2.

Stockholm d 18 Septbr. 1807.

Høistærede Velynder!

Efterretningen om den ulykkelige Catastrophe, som har truffet Hovedstaden, afbrød endelig den totale Uvidenhed, hvori man her ved flere Posters Udebliven vare nedsiunkne, og skiøndt denne Efterretningen ej adspredte denne Taage, saa er dog altid Visheden om en Ulykke, især naar den træffer en uskyldig, altid bedre, end den Angest, naar man svæver mellem Frygt og Haab. At De

med Familie befinder dem vel, og har undgaaet den politiske Torden, vil være den største Glæde for mig, og har været Gienstanden for mine inderligste Ønsker.

Efter Deres gode Tilladelse skrev jeg fra Fahlun den 12te f. M. og tog mig den Frihed deri at anmode Dem om at sende mig 200 R af mit Stipendium efter Afdrag af en Regning paa 30 a 40 R for Mineralier paa v. Hemmerts Auction. Formodentlig er dette Brev i Forstyrrelsen bortkommet eller Omstændighederne har forhindret Udførelsen af Deres gode Villie. Jeg gientager herved denne Anmodning med det Tillæg, at udbede mig det enten i Penge eller engelske Vexler, da Kiøbenhavnske for nærværende Tid ej accepteres af Kiøbmændene her førend Tingene igien blive meere arrangerte. Jeg har nu været her i en Maaned og maae formedelst Defecten i min Casse opsætte Afreisen til de ankommer.

Ved Adresser hertil er jeg bleven modtagen med en forekommende Artighed, og adskillige Fabrikker og Støberier, som her ere anlagte, har givet mig herigiennem Andledning til at anvende denne Tid til Nytte for mit Studium. Jeg er ogsaa bleven bekiendt med en ung Mand her (Schwarz) et fortræffeligt Hoved, med Kundskaber, man maaske forgiæves skulde søge samlede hos fleere her i Sverrig.

Jeg har meget at kunne berrette Dem, som maaske vilde interressere Dem, men hvis om dette naaer sin Bestemmelse, vil jeg blot gunstigst udbede mig nogle Linier saa snart mueligt, for at tilfredsstille min Længsel efter at faae Deres Velbefindende at vide anbefalende mig Deres vedvarende Yndest.

H C. Strøm.

3.

Stockholm den 12te October 1807.

Højstærede Velynder!

Med usigelig Glæde erfarede jeg af Deres Velbrheds Brev af 26 Septbr at De med Familie lykkelig har undgaaet den forstyrrende Revolution.

At Deres Videnskabs Skatte ogsaa ere af Skiæbnen tagne i Beskyttelse, paaskiønner jeg med Taknemmelighed.

Med inderligste Erkjendtligheds Følelse takker jeg Dem for alt Besvær med mine Penge affaires.

Uefterretteligheden i Auctionsregningens Betaling maae jeg erkiende, og bede Deres Godhed slaae en Stræg over. Angaaende mine Mineraliers Disposition havde jeg afgiort alt med en Ven, som jeg troede at kunne sætte Lid til, jeg kan blot bede Dem om Tilgivelse for al denne Uorden.

Hausmanns Udtryk i et Brev til mig: »Ein Vad noch ein Esmark hat Schweden nicht« er en afgiort Sandhed, men endog blandt de enkelte Amateurs her ere, have de fleeste blot slikket paa Werners og Haüys Systemer, og i det højeste lært dens sidstes Nomenklatur udenad.

Dog er jeg bleven bekiendt med en ung Mand her — Schwarz — med hvis Bibliothek og Omgang daglig, jeg paa en høist lærerig Maade har anvendt Tiden under mit Ophold her. Af Naturen begavet med et særdeeles lyst Hoved, opofrede han sig tidlig til Chemien under Gadolin og Mineralogien, udgav i 1803 en liden Haandbog i den præparative Deel af Verners System. Siden har han studeret Haüys, men ikke istand til at rette sig efter nogen andens Værk, har han selv opstillet et eget System, som man aldrig vil nægte Præg af et sandt philosofiskt Genie, et rigtigt Overblik over det Heele, og naturlig Orden i de enkelte Deele. Iust nu i Færd med Fossiliernes Beskrivning, giør en aldeeles Mangel paa norske Fossilier ham

det umueligt at bestemme disse, især da de fleeste Beskrivelser herover ere ikke alleene højst ufuldstændige, men tildeels uforstaaelige.

Under mine Reiser i Norge har jeg samlet enddeel interressante Smaaestykker, især af Krystallisationer, som det vilde være mig af den største Interresse her at gaae igiennem med ham, af de øvrige jeg har kunde enddeel tiene til at giøre hans Samling for denne Deel temmelig fuldstændig.

Dette Ønskes Opfyldelse, som jeg haaber skulde blive en Vinding for Videnskaben, burde jeg kunde anbetroe en af mine Bekiendte i K.havn, men jeg drister mig ej til at sætte disse Skatte i Vove, ved at gaae giennem deres Hænder, om det end blev udført.

Jeg vover i Videnskabens Navn at tage min Tilflugt til Deres Overbærelse med Anmodning at udvælge En til at udføre dette. De fleeste staae indpakkede, disse behøvedes blot at lægge Høe ovenpaa, saa at de laae fast, førend Laaget blev paaslaaet.

De som ligge uindpakkede, ere mindre brækkelige, og behøvede kun at vikles Papir om, og lægges lagviis med Høe, da de desuden kun skal passere Søen kunde dette forrettes af hvilkensomhelst, kun paalideligt Menneske.

Jeg føler alfor inderligt, hvor højt jeg er Deres Godhed forbunden, til at torde misbruge den hvis dette angik min Person, kun overbeviist om at kunne hermed gavne Videnskaben torde jeg besvære Dem hermed. Omkostningerne hermed torde jeg bede Dem være af den Godhed og afdrage det De har i Behold.

Af det mærkværdige Fossil, som Hausmann giorde Forsøg med, som holder oxygeneert Saltsyre, har jeg her i Bergs Coll. Samling fundet en afbrudt Krystal; i Geyers Samling har siden Schwarz fundet en fuldkommen. Det er egentlig først fundet af den unge Gahn, ved Normarken $1^1/_2$ Miil ved Phillipstad; maaske en kort Beskrivelse ei

torde være Dem uvelkommen: Krystallen er fuldkomne 6 sid. Prismer, Texturen bladig af en Giennemgang, parallell med Endfladerne; Bruddet ujævnt smaat kornigt, stærkglinsende af halvmetallisk Glands paa Prismets Endeflader og efter bladige Textur, mat paa Sidefladerne og i Bruddet, ridses af Kniven, dog haardere end Kalkspath, meget sprødt, let at slaa itu, er tungt, Farven er en Blanding af Pistacie og Olivengrøn. Varmet indtil Glødning forflygtiges den oxygenerte Saltsyre, bliver rødlig bruunt og trækkes da af Magneten, men smelter ikke. Paa Hiemreisen haaber jeg at finde noget deraf.

Jeg har i Fahlun faaet endel skiønne Automolither[1]), Pyrophysalith[2]) m. m. Min Tour til Utö, Hesselkulla, Hallesta m. m. har jeg opsat til Foraaret.

Jeg reiser herfra om et Par Dage til Roslagen, paa Osterby tænker jeg at faae mit Svendepas, derfra til de øvrige Jernbruk for der at staae i Forbundt og om mueligt avancere til Mester.

Naar mine Mineralier ankommer reiser jeg hid tilbage paa nogle Dage, og saa til Fahlun, hvor jeg tilbringer et Par Maaneder af Vinterens Slut.

Det bedste af hvad jeg her kan erholde er min Pligt at conservere for Museet.

Min Adresse er fremdeles Dir. Hielm, de kgl. Mønten. Mineraliernes Addresse er: Högvälborne ØfverDirectøren wid Controllwerket och Riddaren Bengt Reynhold Geyer, Rörstrands Postlinfabrik i Stockholm.

Tør jeg umage med indlagte Billet til Nepsm.[3]) Han har tilbudt mig at kiøbe mine Mineralier, under andre Tilfælde vilde jeg herpaa ej have betænkt mig, men kun for mine Kundskaber i Mineralogien er det af en særdeles

---

[1]) Zinkspinel.

[2]) Topas, djærv.

[3]) Mineraliehandler Nepperschmidt.

Vigtighed nu at faae dem hid. Formodentlig troer han at jeg her vil komme hans Handel i Forkiøbet, ved indlagte søger jeg at bringe ham ud af denne Vildfarelse.

Min dybeste Respect for Deres Frue,
min største Erkændtlighed og Højagtelse.

H. C. STRØM.

Omkostningerne ved min bebyrdende Correspondents haaber jeg De er saa god og fører paa min Regning. Fra Fahlun tænker jeg at kunde sende Dem en Relation. Naar De er saa god og skriver mig til torde jeg faae noget at vide om Münster.

4.

Dresden 24 August 1809.

Vanskelig vilde De Højstærede Velynder kunde tilgive min lange Taushed, naar De ej selv vidste, at den Rejsende, der søger at drage Nytte af hvert forbie iilende Øjeblik, iidelig forefinder Gienstande, der sysselsætter hans Opmærksomhed, og ofte nøder ham til at vende sit Sind fra det forhen foresatte. I en roeligere Tid vilde jeg ej heller saa længe have ladet dem være i Uvished om mit Opholdssted, i et Land derimod, der rystes af en saa voldsom Kamp, nødes man uvilkaarlig til med de øvrige at lytte efter, fra hvad Kant Jordskiælvet nu vil komme.

Reisen fra K.havn var naturligviis, som i den allerværste Aarstid, ej synderlig behagelig, dog, som fra Barndommen ej vant til at sidde bag Kakkelovnen, lod jeg Snee og Blæst have sin Gang. De vilde desuden vist ej føle synderlig Medynk med mig, om jeg nu i den heedeste Sommer fortalte at vi ved Flensborg i et rasende Sneefog nær vare blevne levende begravne.

I Kiel giorde jeg under et Par Dages Ophold Be-

kiendtskab med Pfaff og Weber; i Brunsvig tilbragte jeg 3de Dage med at giennemgaae nogle Samlinger med Hausmann, under Erindring af vore fælles Venner i Khavn og Sverrig, og med at sammenholde vore Bemærkninger. Da jeg fik at viide, at Forelæsningerne i Freyberg længe siden vare begyndte, saa styrede jeg Coursen ad Berlin hvorhen min Broder forhen var afreist. Et behageligt Tilfælde førte mig til et Værtshuus, hvor v Buch logerede.

Uagtet min Broder allerede havde giordt Bekiendtskab med Karsten, Gerhard, Hermbstädt, saa var dette Møde dog meget interressant, da han i Septbr. havde giort Touren fra Norge over Fladstrand, havde været i 3 Uger paa K-berg og var med Forholdene der overalt ret bekiendt. Vi havde før været nogle Dage sammen i Upsala. Jeg hospiterte i Karstens Forelæsninger (som Peter fra sin Ankomst her havde hørt) frydede mit Øie ved de mange herlige Sager i den Kongelige Samling, der især er bleven udmærket ved Humboldts Opdagelser fra Amerika.

Hos Gerhard, som den første i Biærgværksfaget, giennemgik vi og aldeles nøje en noget gammelmodisk, dog ret instructiv Samling; han førte os til et vel indrettet Støberie (2de Reverberovne) i Nærheden, og, ihvorvel overalt her modtaget med en forekommende Velvillie, fandt jeg dog særdeeles Behag i denne Olding, der med den ægte tydske Oprigtighed, tillige havde holdt temmelig Skridt med den nyere Videnskab, uagtet hans Virkekreds i den sildigere Tid eene har indskrænket sig til det praktiske.

Klaproth var under heele Tiden syg, saa vi ej kunde faae Adgang til hans Samling, der ellers staaer næst den kongelige.

Vi vandrede midt i Marts Maaned til Freyberg. Verner tillod os at hospitere i sine Forelæsninger over Geognosie og Biergbygning; dette tilligemed Anfahren i Gruber

og Hytter holdt os beskiæftigede til midt i Juni, da vi under 1 Maaneds Vandring giennemstreifede den største Deel af det sachsiske Ertsgebiirge.

Hvad der allerede ved min første Indtrædelse i disse Bierge faldt mig i Øjnene i dette Gebiirges udvortes Form, de sagte stigende sphæriske Forhøjninger, fandt jeg her og at være udmærkende, deres stærke Indhold af Mettaller i den Mængde af giennemkrydsende Gange som i de skandinaviske Biergrækker alleene paa Kongsberg i den Mængde, dog vist under forskiellige Forholde, finder Sted, ledte mig paa den Formodning, at disse Bierge og i deres indvortes maatte have noget udmærkende fra vore nordiske.

I Vinteren vil jeg søge at blive bekiendt med Gangforholdene, med Verners System, og af de enkelte nøjere optagne Deele af Ertsgebiirget søge at uddrage et Cart, der kan tiene mig til Fundament for det næste Foraars Undersøgelser.

Herfra, hvor vi har opholdt os i en Par Uger, blev en Udmarsch foretaget i Omegnen til det berømte Stolpener Basaltbierg: Keulenberg, og det sachsiske Schweiz, saakaldet af de skarpe steile Klipper hvormed en Qvadersandsteenformation, hvoraf Christiansborg Slot er bygget, og som her er af en betydelig Udstrækning om Königsstein, Lilienstein, Sehandau etc. viiser sig. Saa forskiellig i dens Blanding har den i sin udvortes Form med Sienitformationen om Farrisvandet ved Laurvigen meget tilfælles.

Hvad jeg i Biergbygningen her har fundet ejendommeligt og værd at bemærke, er, siden Kongsbergs Død[1]), ved de mægtige Ertsbjerge i Norden tildeels saare lidet andvenbart; i Maskineriet ere mange gode Indretninger, Jernproceduren er her i Sachsen paa et lavt Trin.

Verner, som istedenfor sin sædvanlige Tour til Carlsbad, blot for en Forandring opholder sig her nogen Tid, sender Dem mange Hilsener.

---

[1]) Sølvverket blev nedlagt i Efteraaret 1805.

Vi vare i Formiddags hos ham, for at medtage hans Raad paa en Vandring til Tarnowiz, Gleiwitz Malepane[1]) etc, som jeg meget længes efter at lære at kiende, og hvilken vi i Overmorgen med vore gode norske Been agter at tiltræde. Da han først sildig begynder sine Forelæsninger, tænker vi der at kunne opholde os i en 2 Maaneder i hvilken Tid jeg vel troer paa den i Sverrig ved egne Hænder og Øjne lagte Grundvold ogsaa at giennemskue en schlesisk Masovn, som jeg dog og i næste Sommer agter at besøge.

Den Afhandling, som jeg kort før min Afreise fra Khavn underkastede Deres Bedømmelse tager jeg hermed den Frihed at oversende i en temmelig forandret Tilstand, da mange Igientagelser, som vel plejer at følge med de første Forsøg af den Art, ere afskaarne, og jeg har nøjere holdt mig til Hovedsagen.

Da Sagen nøjest angaaer Rentekammeret, saa troede jeg det meest passende at forebringe den for Gr. Reventlov, paa den anden Side holdt jeg den en bedre Skiæbne værd, end at henkastes i et Archiv, for at fortæres af Støv og Møl. Imidlertid torde det være bedst at overlevere den til Hans Exellence; da De efter Deres gode Tilbud tillader mig at besvære Dem med denne Forretning, i hvilken Hensigt og indesluttede Brev er skrevet.

Aarsagen til at Steenkullene paa Bornholm ei ere nævnte, er den, at jeg har kundet derom finde nogen trykt Efterretning.

Dersom De beærer mig med nogle Linier; da er Adr. indtil 2 Maaneder: Oberberginspector Martini in Tarnoviz, ellers Freyberg, poste restante.

Med megen Højagtelse

Deres højstforbundne

H C. Strøm.

---

[1]) Malapane.

5.

Freiberg 20 Maj 1810.

At Deres Brev saalænge er blevet ubesvaret, synes saavel at stride mod min Skyldighed mod Dem Højstærede Velynder, og ej heller at stemme overens med den Længsel, hvormed en knap udrustet Reisende seer Penge imøde.

Den afvigte Vinter har jeg tilbragt adskildt fra den øvrige Verden, eene sysselsat med i mig selv at finde en Vej, paa den jeg trygt kunde vandre i Fremtiden; Uenighed med mig selv angaaende Anvendelsen af de Penge, som De har været saa god at tage i Forvar, har saalænge forhalet deres Bestemmelse.

Uagtet jeg, ved at overskue den følgende Deel af Aaret, ej med al Sparsomhed seer Muelighed til at kunde anvende den efter Ønske, og overeensstemmende med mit Kald, saa er jeg dog ved Løfte forbunden til med disse Penge at afbetale en Giæld, som den pludselige Afreise fra Sverrig paadrog mig, og frembærer herved den Anmodning, at afsende de ommeldte Penge, efterat De har været saa god at afdrage, hvad Portoen af forrige Brev, dette m. m. beløber sig, tilligemed indesluttede Brev til Hr Markscheider Aas i Røraas.

Jeg har i denne Sommer valgt Frejberg (Erzgebyrge) til mit Opholdssted, for at forsøge om jeg ved at giennemvandre det fra alle Sider, og mærke paa alt forekommende løst fra Theoriers Baand, skulde kunde fatte en klar Anskuelse af Gebyrgenes Dannelse og Fortbilden; thi af hvad jeg hidtil hørte, har jeg endnu ej nogen saa fast Grundsteen, at jeg derpaa selv med Sikkerhed kan bygge, uagtet jeg troer mig temmelig nøje bekiendt saavel med Verners Conseqvenz og ejendommelige Leiringslove, som med Steffens skarpsindige Fortolkning og genialiske Combinationer.

Indesluttet tager jeg mig den Frihed at sende Dem

et Afrids af Verners System for dette Cursus, blot for de jordagtige Fossilier da Forelæsningerne hverken ere længere fortrykte ej heller nogen Forandring i de metalliske har fundet Sted.

Det ene Fossil Diopsid fra Piemont som Haüy har foreenet med Coccolit, Augit m. Automoliten fra Fahlun; Salamstein efter den indiske Benævnelse dannede forhen Overgangen fra Spinell til Saphir, den bladige Afændring af Anthophylit der indbefatter den saakaldte Bronzit, Modificationerne af vores Skapolit, med andre mindre, ubetydeligere Forflyttelser betegner den Forvandling, som Oryctognosien i det enkelte i afvigte Aar her har undergaaet.

Til den allerede for længst giorte Afdeeling af Graniten i 2de Formationer, hvoraf den yngre med Glimmerschiefer er en 3die tilkommen, som i sin Dannelses Epoke falder sammen med Sieniten, da de begge ved Dresden danner en Gebijrgsrække, og umiddelbar gaaer over i hinanden.

Indesluttede Brev til Münster, angaaende en Mineralkasse der fra mig afsendt, her efter hans Afreise er ankommen, vover jeg at bede Dem besørge, da hans Opholdssted ei er mig bekiendt.

Med Ønsker for Deres og Frues Velbefindende.

H C Strøm.

6.

Freiberg den 4ten November 1711.

Ethvert Menneske har vel en Tidspunkt i sit Liv, hvor han, meer tilsluttet for den udvortes Verden, alleene er beskiæftiget med sit Indvortes, for her klar at fatte den Regel, hvorefter han for den tilkommende Tid skal vandre.

I den sidste Tid har jeg og næsten eene levet for dette Maal, beskiæftiget med Videnskaben til hvis Fremme jeg følte det inderste og mægtigste Kald, og saaledes har jeg jo med den udvortes tilsyneladende Taushed dog deelt en Bestræbelse med Dem, Højstærede Ven.

Den afvigte Sommer har jeg tilbragt i Böhmen og Ertsbiergene, de jeg nu troer at kiende saa nøje som nogen i Landet selv. Ogsaa i Thyringerwaldbiergene opholdt jeg mig nogle Uger.

Da jeg allerede i Norge fandt saa mange Data i Kongsberg og Arendal mod Verners Gangtheorie, saa vaagnede allerede her en Søgen eften en fastere Grund for Iordens Dannelses Theorie, end Verners Præcipitations System. Med mine Erfaringer voxte Modsigelserne i Naturen, alle bærende sin Grund i denne Hypothese, og den deraf følgende Kaabeformige Biergenes Leiring. Jeg vilde ved et almindeligt Kart over Ertsbiergenes Formationer søge at bringe dette i Orden, men fandt, da næsten alt var færdigt, vigtige Afvigelser med de øvrige, og dog var det kopieret efter det nyeste over Sachsen og Böhmen. Jeg haaber det denne Vinter skal lykkes mig bedre efter det i Vejmar udkomne.

Mit Øjemed var hermed at fremstille de Afvigelser jeg havde fundet, da kun Videnskaben paa den Maade kan fremmes, ved at viise det overeensstemmende og modsigende med det antagne System i Naturen. Vel maae vi højt ære og elske denne Mand, som først viiste en Vej til denne Videnskab, men hvor jeg fandt en Afvigelse, der streed mod det antagne, eller Phænomener, ej end bragte i Forbindelse med andre, da var det jo daarligt, og mod min Overbeviisning, ej at søge at bringe dem paa sit Sted i Naturvirkningernes Række. At forkaste dem, som Anomalier, kunde jeg ej heller, da det var mig vist, at alt i Naturen var forbundet i en stræng Orden, og at Skylden kun var hos os, naar vi ej fik den at see.

Om føje Tid haaber jeg at meddeele Dem noget i denne Sag til Deres upartiske Bedømmelse. Her kun et Par Modsigelser, som ved klare Slutninger opstaaer.

I det vi søge Lovene for Biergenes Dannelse, da er det klart, at de heri, som alle Ting, har giennemgaaet forskiellige Momenter, hvor i de sildigere det just fremtræder, som i de forrige ej var til; antager jeg nu alt i en forhen værende Opløsning, da er Spørgsmaalet om deres Dannelse ej besvaret, men aldeles tilintetgiort, thi hvor alt paa engang er til, gives ingen Dannelsesrække.

Andre Forhold finder Sted, hvor en Ting bliver til der forhen ej var, end hvor den blot bundfældes af en almindelig Opløsning. Nødvendigt er det og, at Iorden i sin første Dannelse allerede har havt et fast Punkt, thi et aldeeles flydende Legeme kan jo ei holde Stand i Atmosphæren, hvilket vi see selv ved Cometerne, de dog visselig have en fast Kiærne.

Dette første faste Legeme var altsaa til i samme Moment som det flydende, hvoraf det var omgivet, og altsaa ej et Præcipitat af det sidste.

Jeg kunde saaledes længe fare fort. Ogsaa er denne Hypothese let underkastet en stor Vilkaarlighed i det jeg, hvor der findes et rædselfuldt[1]), og for en Formation sældent Produkt, kun lægges det hen i den forhenværende Opløsning, hvoraf jeg lod alle øvrige Legemer fremtræde, uden at agte paa de omgivende Forholde, naar jeg kun kan give alt et udvortes Skin af Rimelighed.

Ligesom Athanasius Kircher antog en Centralild, for at forklare Vulkanerne og underjordiske Aabninger giennem heele Lande, for at forklare Hvirvler og Strømme i Oceanet, saaledes antog Verner en almindelig Opløsning, hvori alle Ting vare, og skulde være, førend de end i Naturen være til.

Af en saadan ej omfattende Betragtningsmaade ere de

[1]) Räthselhaft?

Slutninger uddragne, hvorved Buch og Hausmann nægter den ældre Granitformations og Gneisens Tilværelse i Norge, da dog tydeligt alle øvrige Forholde give tilkiende at den Gneisformation, som er saa udbredt i Sverrig, og Graniten ved Friderichsstad og paa Hvaløer (Kirkøe) just er den samme, som her forekommer. Nøje Erfaringer sætte mig i Stand til at beviise, at efter de samme Kriterier, hvorefter hiine bleve antagne som yngre Formationer, den saa vidt udstrakte, ældst antagne Granitformation mellem Joh. Georgenstadt og Karlsbad, ogsaa maae være yngre end den Gneis, hvoraf den omsluttes. Hvor bliver saaledes den ældste Granitformation af?

Dette grunder sig paa sikkre Erfaringer, de jeg troer at kunne betage al Tvivl.

Saa vigtige Modsigelser i Systemet kræve aabenbar en fastere Grund for denne Videnskab. Hverken blindt henrevet af enkelte Data, eller en andens Autoritet, er det, jeg her siger, kun en Følge af lang og troelig Søgen, saavel i den spekulative som Erfaringsverdenen. Dog er det en liden Fortieneste at nedrive det, hvis Grund vakler, uden igien at opbygge noget nyt.

Aldeeles nødvendigt seer jeg det saaledes at lære de geognostiske Forholde i fleere Climater at kiende førend en fastere Grund i denne Videnskab er at naae, thi om en nok saa klart besad den almindelige Regel, saa kan dog det Enkeltes Forskiellighed kun ved Selvskuelse læres at kiende.

For dog nogenlunde at opnaae dette Maal, og tillige at uddanne mine praktiske Kundskaber, ansøger jeg ved indlagde om en Forlængelse af mit Stipendium i tvende Aar. Var ej Videnskaben mit Maal og eeneste Stræben, hvorfor skulde jeg ønske længere at flakke om, for i Vinteren at tilbringe Tiden i Samlinger og Bøger, og om Sommeren at vandre møjsommeligt over Bierg og Dal, i Regn og Soelskin, for om Aftenen oftest at finde et Straaeleje i en ussel Krog. Jeg haaber derfor De ej for-

tryder, jeg beder Dem at overlevere denne Ansøgning tilsluttet til Grev Reventlov, da De maaske og kunde lette Svaret.

Ved min gamle Ven Münster, den jeg efter en kort Tour til en Kobberhammer med Holm, her traf, har jeg erholdt en Fortegnelse over fleere Fossilier, som De med Beskrivelser ønskede. Den sidste, som De ved Forskiellen mellem nærbeslægtede Arter selv bedst veed, er vanskelig, og deri jeg ei kunde tiltroe mig noget nyt, uden over det heele System overhovedet, vil jeg dog med Verners System, naar hans Forelæsninger begynder, tilstille Dem. Da han nu er i Vien, for at tale med Humboldt. De fleste og vigtigste af Fossilierne derimod kommer dyrt at staae og da jeg betænker vor Cours, torde jeg ej vove det uden nærmere Ordre.

I længselsfuld Forventning af et snart og gunstigt Svar anbefaler jeg mig Deres Venskab med Ønske, at De maatte være forvisset om min varme Iver for Videnskaben, hvori jeg saae Statens Glands at bestaae, som det enkelte Menneskes Roelighed.

H. C. STRØM.

Denne Paquets Porto tør jeg bede Dem at udlægge til noget bliver mig udbetalt, da jeg vil give Ordre til dets Tilstillelse giennem min Commissionair.

16.

PETER STRØM

er født 1780(?) paa Kongsberg hvorfra han blev Student 1797. Tog juridisk Examen 1802 og studerede derefter Bergvidenskaberne. Blev Bergmester i Norge 1816 og flyttede 1852 til Tyskland.

1.

14 Novbr. 1810.

Det vil forundre Dem, Højstærede, at finde dette Brev stiilet fra et Sted saa langt fra den egentlige Reiseroute; da jeg ankom til Christiania, hvor det var min Hensigt at benytte den sidste Rest af Høsten til en nøiagtigere Undersøgelse end de første 2de Dages Ophold tillod, var Dagen efter alt Biergene belagte med Snee; jeg befandt mig allerede i mange Dage ikke vel, en Feber har den halve Rejse fulgt mig i Hælene, dog da jeg har giordt det til Regel at hvad Rejsen gav, Rejsen igien skal tage, rejste jeg videre og forat undgaae den evige Gneus, som følger fra Christ. til Kullen, tog jeg Vejen lige mod Østen forbie den dobbelte Masovn paa Setskougen, som aldrig er kommen i Gang, dens Gruber, over Grændsebierget, som man nu ikke meer hverken anseer for uoverstigeligt uden paa de tre Puncter eller for de scandinaviske Bierges egentlige Hovedaas, derfra til det vermelandske Malmfeld, saamegen Eenshed som der hersker i Malmen: Magnetjernsten, blot Längbanshytten Rødjernsteen, og i den omgivende Biergart en Granit, der paa den eene Side nærmer sig til Gneus, hvilken den er underordnet, paa den anden Side til en Porphyr, idet den blaaelige Qvarz forsvinder, den kiødrøde krystalinske Feldspath omsluttes af Glimmern som meere gaaer over i Chlorit, en saa bundløs Mangfoldighed af

Combinationer især mellem de talkartige finder der Sted, det var en ubeqvem Tid til at gienemgaae Bierghalderne, hvor man maatte skiærpe i Sneen, og ingen af Grubebetientene bekymrer sig derom, saa jeg fik faae virkelig skiøne Fossilier.

Et ubekiendt Forekommende af Glanskull i betydeligt Dyb i Brotforsgruben i Nordmarken, paa samme Sted en Gang med gediegent Sølv, som blot i Malmens Mægtighed var ædel. Alt fra den Tid jeg erfoer hvor uvist det var om de Sorter jeg havde samlet endnu i Høst kunde komme ned til Khavn, tænkte jeg paa at ingive medfølgende Ansøgning; men da saa mange Grunde trak mig til Kh. har jeg bestandig skudt det ud indtil nu.

Hvis det tillades mig at blive i Norge Vintern, har jeg vundet tidligere at kunde benytte Sommeren, indsamle Efterretninger saavidt den eene Deels Mangel af Kiendskab, den andens af god Vilje tillader det, at giøre mig saa bekiendt med Kongsberg, som det endnu er mueligt, og opholde mig ved en Masovn, forat faae et meer øvet Øje for Masovnsdriften og anstille nogle Forsøg. Dersom det ikke skulde finde Directionens Biefald, som i ethvert Fald, udbeder jeg mig af Deres Godhed at De med den første Post ved et Par venskabelige Linier underretter mig derom og jeg skal med al Hurtighed iile til Khavn, hvor jeg da vil have Leilighed til mundtlig at overgive Dem Resultatet af min korte Rejse.

Hvis Regieringen vil at jeg for en saa meget længere Tid uafbrudt opholdt mig ved Undersøgelsen af Norge, vil den ogsaa finde det naturligt, at saa giærne jeg uden for Landet havde været dens Stipendiat, jeg i Landet selv søger at komme ud af denne Stand og nærme mig en Ansættelse, denne Titel anviiser blot det egentlige Fag hvorunder jeg kan vente Ansættelsen.

I den Tid, naar man nylig er traad ud af Skolen, er den første Berejsen af Bierge let, og alle Forhold bøjer sig for den flygtige Iagttagelse beqvemt i Systemets For-

mer, er man derimod bleven meere fortroelig med den uafbrudte Sammenhæng som knytter Systemets forskiællige Formationer og Epocker til hinanden, har seet hvorledes det har behaget Naturen paa enkelte Puncter i en Dannelsesepocke i en snævert Rum at sammentrække de Former, som ellers, adskildte ved et uendeligt Tidsrum, begynder og slutter Biergenes Historie. Da bliver Undersøgelsen vanskeligere, at Overgangsformationen i Norge paa eengang gaar tilbage til Graniten og rækker ud til Basalten er aabenbart nok, men hvad der egentlig er Grændsen for denne Formation vover jeg ingenlunde gandske at bestemme, selv Gneusen optager enkelte af hiine Modificationer, Lejer af en Grønsteensporphyr ved Christiania, endnu meer imellem Frolandsværket og Arendahl, en Porphyr, just af den mest eiendommelige Form, blandt den Mangfoldighed af Gange (som v. Buch aldeeles med Uret kalder dem ved Christiania).

Naar jeg kommer lidt i Roe skal jeg sende Dem en liden Afhandling over disse Porphyrers Forhold til Leerskiveren, især med Hensyn til den almeene Theori af Schichtung og Gange. Ogsaa her er Forholdene ikke gandske regelrette, Gneusen som danner Grændsebierget, optager paa Vejen til Philipstad enkelte Lejer af Granit, her bliver denne herskende. Talk-, Hornblende-, Thon-, Glimmerschifer kommer frem i Nærheden af Malmlejerne, en Miil østlig fra Philipstad kommer Leerskiveren med sine Overgange i Lydisk Steen, bunte Hornsteen, Helleflinta, hvem Granit fast som Porphyren ved Christ: i tilsyneladende Gange overskive, derfra gaar den ved Nora over i Glimerschifer hvori Jernglimmerlejer, mest conform med Schichtungen forekomme, herfra til Hesselkulla vil jeg komme ind i Fløztrappregionen, som jeg alt fra det mærkværdige Hunneberg med sine Porphyrschieferseuler over Alunschifern ved Venersborg, kiænder lidt til.

For Deres fortræffelige Kone maae jeg mest undskylde at jeg ikke ligefrem er rejst til Khavn, derved er

noget Tøj som jeg skulde medtage blevet tilbage i Christiania med min Kuffert, jeg har skrevet min Broder at sende det med første Postexpress.

Af et Par nye Fossilier fra Sauland, hvoraf det ene støtter sig til Feldspatt, det andet til Straalsteen (hvilket Vargas vilde erkjende for Euclas, det har blot Straalstens Haardhed etc.) skal jeg, saa snart jeg er i Norge, sende Dem Exemplarer.

Jeg tænker at beskrive en Cirkel om Nora i den Tid jeg venter paa et Svar. Det første er mig det beste, jeg har troet det var min Pligt, baade at underrette Regieringen om, at jeg (for egen Bekostning) var for dybt i Sverrig, om den vilde at jeg i et bestemt Øjemed skulde opholde mig længere, tillige at for den nærværende Vinter mit Ophold i Norge var hensigtsmæssigere end i Khavn.

Mine Forældre og Søster især hilser Deres Frue og Dem.

Jeg ønsker Dem alt Velbefindende og at De med Venskab erindrer Deres forbundne

PETER STRØM.

Nora den 14de Novbr. 1810.

(Nora i Nerike poste rest.)

S. T. Herr Professor WAD.

2.

[Udateret].

Af indesluttede Gruppe af Breve seer De, Højstærede, Hovedøjemedet af min Skrivelse, jeg veed af en dobbelt Erfaring med hvilken venskabelig Beredvillighed De jevner Collegialvejen, saa den i kortere Tid bliver fremkommelig. Jeg er alt saa langt rykked ind i Sverig inden jeg kunde

bestemme mig til at skrive nærværende Breve, da jeg i Grunden indtet meer ønskede end at komme Vintern til Khavn, dog saaledes at jeg kunde udføre mit Forehav, da imidlertid efter et Brev som jeg fik fra min Broder, mine Kasser af Mangel paa Penge, hvorfor jeg ingenlunde er den Herren N. særlige forbunden, ey ere afsendte fra Freyberg, og jeg blot kan giøre Regning paa at meget lidt fra Norge kan nedkomme, kunde Vintern bedre anvendes her Jeg ønskede ogsaa for mig selv at faae et øvet Øje for Masovnsdriften foruden andet.

Iust som jeg afreiste fra Christiania var Tilladelsen til et Universitet[1]) inløbet, den vakte ingenlunde den særdeles Glæde som man kunde vented; naturligvis begyndte man først for Alvor at see de Vandskeligheder som ligge i Vejen; desuden tør jeg ikke sige om mit Fæderneland at Trangen er saa overvættes; Handeln er saa aldeles den alt andet fortrængende Beskiæftigelse, og føres paa en saa underordnet Maade, da alle Handelstæder blot ere at ansee som en Samling af engelske Comissionairer, at den udbredte Oversigt som den egentlige Handelsmand behøver, og som fører ham Videnskabelighed nærmere, endnu ikke er nødvendig, dog af Dem som blot studere for et Levebrød, som Grev Revenlov med saamegen Ret var imod vil der kunde dannes den første faste Stok, hvad siden anskyder sig. Hvem har ikke Sværdet som hænger over Hovedet i en tynd Traad.

Man taler endnu i Sverrig med en uskrømtet Sorg om Printz Christian.

Er I. K. Høst[2]) og N. p. Olsen[3]) lykkelig og vel kommen tilbage igien? ellers kunde jeg jo maaske her have den Fornøjelse at tale med Dem.

---

[1]) 1811.

[2]) J. K. Høst. 1772—1844 se Biogr. Lex. VIII. S. 249.

[3]) G. H. Olsen. 1760—1829 se Biogr. Lex. XII. S. 414. Notarius publicus, begge virkede i 1810 for Frederik VI's Valg til svensk Tronfølger.

Torde jeg vel bede Dem om med et Par Ord at underrette mig om hvordan det bestemmes af Reventlow. De indseer let at jeg ikke giærne opholder mig længere end Behov giøres torde jeg uden dette udbede mig af Deres Godhed at medsende de resterende 100 Rdl tilige med det forordnede Tillæg af hvormange Rdl veed jeg ikke engang ret, hvis det vedkommer mig.

Jeg beder Dem paa det beste at hilse Ratkje, hvis De træffer Jacob Aal fra Næssværket, Ørsted, Øhlenschläger.

Gid jeg sad ved et Fond forat giengiælde hvormeget jeg er Deres forbundne

P. STRØM.

Om det virkelig er overeenssteinmende med den almindelige Form at man søger om en Titel veed jeg ikke, da jeg blot søger om den som et Creditiv der letter Rejsen har jeg ingenlunde taget det i Betænkning, dog da det er et Fodfæste i Staten, maae jeg enten erhverve et andet i Khavn eller faae dette paa Reisen, iøvrigt giver denne Titel aldeeles ingen Forbindelse for Regieringen, da den ingen bestemt Function fører med sig hos os.

Da det staaer til Dem at indlede hvor stor min Gehalt skal være, maae jeg venskabelig bede Dem om at De lemper det saa, at det ikke bliver mindre end den forrige til Reisen i Sverig har jeg paa Opvejen og nu brugt schl-holst. Penge, og alt er medgaaet foruden hiine 100 Rd.

Jeg anbefaler mig Deres venskabelige Erindring og ønsker Dem et Levevel til vi sees.

P. S. Jeg skulde endnu have skrevet et Brev til Schimlman, jeg er aldeeles træt af at skrive disse, jeg udbeder mig altsaa af Dem at anbefale mig H. Ex. Naade, det vil vist være ligesaa kraftigt og lettere for mig.

17.

HOFF ROSENCRONE

Chr. Henrik v. Hoff, født 1768, arvede Baroniet Rosendal i Norge efter M. G. Rosencrone (1738—1811). Han døde 1837.

1.

Christiania d 9de Marti 1812.

Høistærede Herr Professor!

Ved Deres og kiere Frues Omsorg er ieg lykkelig og vel uden nogen Ubehagelighed ankommen til det stolte Norge, og modtagen der med en Godhed og Hiertelighed som meget oversteeg min Forventning. Menneskene kappes her om at vise En Høfligheder paa en Maade der hverken synes at genere den der viser eller den der modtager dem, og vil det saaledes vedblive, saa veed ieg ei hvorledes ieg vil komme herfra igien. Havde ieg ei saa mange Venner i Kiøbenhavn, hvoriblant ieg fortrinlig regner Dem og Deres elskede Nicoline, saa kunde det i Sandhed blive vanskeligt nok.

Nu til en kort Beskrivelse over min Reise herop, paa hvilken Herr Holm og Madkurven (der rigtig kom med) giorde mig væsentlig Tieneste.

Holm var endnu ei ankommen til Helsingør da ieg arriverde, men han kom dog en Timestid efter og vi giorde Aftale at vi først om anden Morgenen Kl. 10 vilde gaae over Sundet, spise til Middag i Helsingborg, arrangere det nødvendig der i Henseende til Reiseequipagen og siden til Engelholm, hvor vi vilde blive Natten over.

Derpaa gik ieg til Herr Borries, som ieg ei traf hiemme, men efter at ieg havde været paa Kronborg, kom han til mig, og fortalte at han for faae Dage siden havde seet paa en Kiærre til mig i Helsingborg hos Giestgiver

Molberg, at denne Kiærre skulde koste 100 R Rigsgield, og at han troede den var god, men han tilføiede at det dog ei vilde blive nogen bequem voiture da der ingen Fordæk var paa den. Imidlertid havde han et adressebrev med for mig til Giestgiverens Broder en Kiøbmand Molberg i Helsingborg, til hvem han bad ieg vilde henvende mig der, da han kunde indestaae for hans Retskaffenhed.

Om Løverdagen gik vi til bestemt Tid over Sundet og vare ongefær en Time paa Vandet, hvor vi alle befandt os meget vel. Ved Ankomsten til Helsingborg bleve Visiteurene tilfredsstillede, ligesom dette var skeet ved Afreisen i Helsingøer, saa vi ei havde nødig at aabne vores Kufferter. Derpaa blev Kiærren beset, som ei gefaldt, men en anden Vogn med fire Hiul og Fordæk kiøbt for 200 R Rigsgield af Giestg. Molberg, og strax bestilt Skoe og Gaffel dertil som skulde giøres i medens vi spiste. Da Vognen var bequem for to Personer, saa besluttedes at Holm og ieg vilde kiøre sammen i den, tage Madkurven og Flaskefoderet med os for paa Vognen, og intet bag paa den, da man fortalte os at der allene imellem Gothenborg og Helsingborg var bortstiaalen 23 Kufferter i forrige Aar af Vognen. Til den øvrige Bagage bestilles en Vogn med 2 Heste, en Forbudsseddel blev skreven, og min Tiener afgik strax med samme, efter erholde Ordre først at standse næste Aften i Falkenberg.

Førend Vognen blev smurt og færdig fra Sadelmagerens og Smedens Folk blev Klokken henimod fire til hvilken Tid vi rullede afsted og ankom betids i Engelholm hvor vi fandt godt Logie og god Aftensmad.

Om Søndag Morgenen Kl 5 kiørte vi fra Engelholm. Det havde begyndt at snee om Natten og continuerede dermed heele Formiddagen, saa min Reisestaldmester Holm, thi han havde faaet Bestalling paa denne Post strax Equipagen var kiøbt, og ieg maae tilstaae han har forestaaet sit Embede med megen Duelighed og megen Nidkierhed paa heele Reisen; efterseet Vognen om Aftenen,

sørget for den blev smurt om Morgenen, været ved Forspændingen, skiendtes med Skydsbønderne og imellemstunder kiørt selv.

Begynd at frygte, da vi fandt temmelig megen Snee paa Halandsaas, vi ei vilde komme langt i Hiulvogn, men blive nødte til at anskaffe os Kielker.

Dog gik det siden efter ret godt. Kl. 2 vare vi i Halmstad og der maatte Madkurven holde for.

En vakker And blev fortært, et par Glas Portviin drukken dertil og derpaa fort igien.

Vi indhentede ei vores Forbud undervejs, som Holm havde en Slags Frygt for, da min Karl ei kiendte noget til at reise paa denne Maade, men vi indtraf lykkelig og vel om Aftenen Kl $8^1/_2$ i Falkenberg, hvor vi fandt min Tiener med Tøiet. Vi havde allerede besluttet derfra at sende et løst Forbud til Hest, da vi indsaae at Hüttmann ved at reise bestandig forud ei vilde kunde have den nødvendige Opmærksomhed paa hvad han havde med sig, og der altsaa let om Natten kunde stiæles eller tabes noget, som vaer meere værd end hvad Skydsen for en Hest meere beløb sig til. Dette Forbud blev altsaa strax afsendt med Ordre at standse i Rebas. Om anden Morgenen Kl $5^1/_2$ vare vi færdige at stige til Vogns, da Holm fik en Forskrækkelse der ei var liden, i det han savnede en Pakke der indeholdt, foruden en Deel Bøger til Aal, Papirer betreffende hans Reise baade i Sverrig og i Tyskland. At dette Tab i mange Henseender maatte være ham forskrækkelig ubehagelig er begribelig, men hvad skulde vi giøre? min Karl forsikkrede han ei havde tabt noget af Vognen, men borte var Pakken alligevel. Mig var det ei mindre ubehageligt, da ieg io ei kunde nægte at naar vi havde faaet Pakken med fra Helsingborg, som Holm paastod, saa maatte min Tiener have tabt den eller den maatte være ham frastiaalen ved et af Skifterne. Holm vilde nu først reise selv tilbage igien, siden forandrede han det derhen at han vilde sende en Karl til Hest til

Helsingborg for at bekiendtgiøre dette Tab og udlove en Belønning for Pakkens Tilveiebringelse, til Slutning blev bestemt at han vilde skrive et Brev i den Anledning, som vi selv ville medtage og levere den første Reisende vi mødte paa Vejen, naar Personen ville til Helsingborg.

Derpaa reiste vi da, lidt nedslaaede, bort sammen, efter at min Karl var kiørt i Forveien med Tøiet.

Efterat have kiørt en Timestid i denne Forfatning, indhentede vi min Tiener som blev holdende og viste os Pakken i Vognen liggende under en af Kufferterne, hvor Holm ei havde kunnet see den om Morgenen da det var mørkt. Glæden traadte nu i Bedrøvelsens Sted, og paa det saadant ei skulde hendes os tiere blev Pakken lagt som Oversaal i vores egen Vogn hvor vi passer paa den til Enden. Det var den Dag meget koldt, og ved det vi vare blevne opholdte næsten en Time om Morgenen, fik vi ei Tid nogensteds at faae Madkurven frem, for ei at lade Skydsen vente, men holdt ud til vi om Aftenen Kl 9½ kom til Rebas hvor vi forefandt Aftensmaaden. Forbudet blev nu expedert til Qvistrum, derpaa spiist og fornøiet lagt sig til Sengs. Om Tirsdag Morgenen Kl 5 fra Rebas til Kongelf over ved begge Færgestæder; imellem 14 og 16 Graders Kulde den Dag, men god Vei. I Golmen fik vi fat paa den kiere Madkurv, som saa løierlig nok ud da vi aabnede den; thi for at fylde i samme, var der forrige Dag lagt nogle Blikdaaser med Røgtobak over i den, deraf var uheldigviis Laaget gaaet op paa den ene, og Tobakken havde saaledes meleret sig i Forrening med de gode Tvebakker og Kringler, der ved den evige Rivning imod hinanden vare for største delen blevne pulveriserede, med de andre gode Ting i Kurven, at naar ieg undtager Smør og Sennop i Krukkerne, saa var alt inclusive Salt og Peber overstrøet med Tobak og Meel. Dog det generede os ei, vi fik Kurven pakket ud, Tobakken og Meelstøvet udrystet, en And, der var frossen gandske stiv, afbanket, transchert og spist med Isen i. Da Vinen

var saa kold vi ei godt kunde drikke den, saa nøiedes vi til dette Maaltid med et Ølglas, NB et lille, fuld af Conjac hver. Om Eftermiddagen fik vi nogle Steder slette Heste og gammelt Tøi paa dem som flere Gange gik itu paa Bakkerne, der vare saa glatte at man knap kunde holde sig paa dem. Imellem Grohede og Herstad kiørte vi en halv Miil over en tilfrossen Søe, saa vi ei kom igiennem Uddewalle. Isen var saa blank og glat at ieg meget ønskede Axel med sine Skøiter havde været hos os, saa kunde da faaet sin fulde Fornøielse, og løbet om Kap med Hestene.

Det gik i susende Trav da vi just ei skiøttede om at opholde os længe paa denne Vei efterdi det først var den anden Vogn der kiørte over Isen denne Gang. Med Slæder havde de allerede i et par Dag forud kiørt derover. Om Aftenen Kl. henimod ti kom vi først til Quistrum, efterat have passert lykkelig og vel Bakken der fører ned til samme, med en itubrækket Vognstang, som vi havde maattet kiøre med heele Eftermiddagen, den allerede om Formiddagen var bleven brækket paa en mindre Bakke, og vi underveis ei kunde faae den i Stand. Holm giorde nu Anstalt, da det hørte til hans Departement, at vi fik fat paa en Tømmermand som om Natten fik Stangen bragt i Orden igien, og efterat have spiist og hvilet nogle Timer, satte vi os anden Morgen Kl $5^1/_2$ i Vognen og rullede afsted.

Denne Dagreise var i Grunden den ubehageligste da vi paa de to sidste Skiftesteder Eigle og Hodahl maate vente paa det første en og paa det sidste to Timer paa Skydsen, saa vi først efter Kl 9 passerede — bakken, der var saa glat at ieg endnu ei begriber hvorledes Vognen er kommen heel ned af den, thi vi som gik og holdt paa hinanden havde umage at komme ned og med ald Forsigtighed faldt vi dog to, tre Gange. Ved Færgestedet blev vi ei længe opholdt, men det trainerede dog saa længe at vi ei før Kl 11 naaede Westgaard. Herfra skrev

ieg et par Ord til Hr Agent Lemb (som er ei Justiceraad) paa Moss, og sendte min Tiener med dette og vores Bagage bort Kl to om Natten. Vi fandt her megen Snee, men da ieg gierne vilde have Vognen med til Moss, saa besluttede vi at probere om det vilde lade sig, og det gik an, endskiøndt det begyndte at sne om Morgenen og vedholdt heele Dagen, saa kom vi dog, efterat være kiørt ud Torsdag morgen Kl 10, om Eftermiddagen Kl 6 i Vogn til Hr Lemb, hvor vi bleve modtagne med sand norsk Giestfriehed.

Min Vogn blev nu overleveret til den unge Lemb, som lovte at lade istandsætte hvad der feilede med den, og beholde den der til ieg kommer tilbage. Om Aftenen Kl 8 kom Stabschirurg Thulstrup og Kammerjunker Mansback med tre Damer fra Friedrichshald ligeledes til Moss og logerede paa Værket om Natten. Fredag Morgen d 6te Kl 10 kiørte vi, efter indtagen god Frokost alle i Slæder hertil, hvor vi ankom om Aftenen Kl. 6. Det var den superbeste Vinterdag man kand tænke sig; prægtig Soelskin og blikstille. Veien var behagelig og ieg kiørte, thi her maatte ieg kiøre selv, den første Skydsgut sagde strax: han er vel saa snild og kiører, — med største Fornøielse igiennem de deilige Granskove.

I Tankerne var jeg ofte hos Dem, kiereste Ven, og mine nærmeste Ønsker stege paa Deres elskværdige Frues Fødselsdag op til et kierligt Forsyn for hendes uafbrudte Held. Hils hende saavel som Laurenze og Axel paa det bedste fra mig. Undskyld, best Herr Professor, at jeg har skreven saa meget i Dag, og tillad at ieg beder Dem meddele Capitain Bülow Efterretning fra mig da ieg nu ei har Tid at skrive mere i Dag. Til Grevinden har ieg ogsaa skreven, men vil De hilse Etatsraad Müller og sige ham noget af mit Brevs Indhold, skal De have Tak.

Med bestandig Venskab er ieg deres forbundne og hengivne

HOFF ROSENCRONE.

2.

Christiania d 24 Maj 1813.

Ifald ieg kand faae saa megen Roelighed vil ieg dog gierne i Dag underrette Dem, høistærede Herr Professor. og Deres kiere Frue om min lykkelige Ankomst hertil i Fredags Aften; men der er siden Prinds Christians Ankomst kommen saa megen Bevægelse her i Byen, med Cour., Audiense, Visiter etc, at man ingen Formiddag har en Time uafbrudt Roe. Imidlertid kom Prindsen ei uventet, thi der var giort alle Anstalter til hans Modtagelse, og man havde allerede flere Dage seet ham i møde. Han er kommen over paa samme Maade som Prinds Fridrich, da han i Aaret 1809 reiste hertil, og Falsen har ført ham over.

I Gaar bivaanede Prindsen Gudstienesten i Slotskirken og havde Kl 12 stor Cour hos sig, hvor han holdt en meget skiøn Tale, som vist ei forfeilede sit Maal hos Normændene. Forsynet vaage over danske og norske!

Kand Smaating interessere Dem, høistærede Ven, i denne Tid, hvor vist Alles Forventning er spændt paa de større Tildragelser; saa vil ieg i Korthed fortælle Dem hvorledes det er gaaet mig paa min Reise herop.

Om Torsdagen kom ieg galant til Helsingøer hvor ieg blev Natten over og gik om Fredag Formiddag over Sundet. Da ieg i Helsingborg spurgte Commandanten om ieg som dansk Officeer kunde reise igiennem Sverrig, svarede han meget høflig: at der ei var ham noget bekiendt som hindrede det, men ieg maatte tage svensk Pass for at reise til Svinesund. Dette tog ieg, lod mine Kufferter forseigle og fik Passer Seddel fra Toldkammeret derpaa; men alt dette medtog saa megen Tid at ieg ei kom fra Helsingborg før om Eftermiddagen. Det var superbe Vejr og ieg reiste med megen Behagelighed og uden Ophold, skiøndt ieg ingen Forbud havde afsendt, til Rorup om Aftenen. Her fandt ieg en fuld Vert, som

var meget livlig imod mig klappede mig hvert Øieblik paa Skulderen, og havde saa meget at spørge om, at det halve kunde være nok. Endelig slap ieg ham, efter at have faaet pakket af Vognen, og arrangert hvad der udfordredes til min Afreise om anden Morgenen; og lukkede mig i mit Værelse. Et Par hæslige Fruentimmer løb her omkring og giorde mange Complimenter for mig imens de dækkede Bord og redte Seng paa engang. De trakterede mig med Karbonade og kogte Æg, og da ieg havde spiist lagde ieg mig Kl. 11 til Sengs, saasom det nu syntes at blive roelig i Giestestuen uden for. Men den Roe varede ei længe: thi som ieg netop vilde falde i Søvn kom der flere Giester til den selskabelige Vert som stod og passiarede med dem til Kl. var over 12. Endelig blev det stille igien, og ieg haabede nu at kunde sove i roe til Kl. 4., men deraf blev heller intet; for eftersom de tobenede Dyr i Huuset bleve roelige, begyndte nogle smaae firebenede at melde sig. Da ieg var i Begreb med at falde i Søvn begyndte Musene saaledes at kravle i Sengehalmen under mig, at ieg ei fik et Qvarteers uafbrudt Søvn hele Natten. Jeg blev derfor glad da ieg hørte Hestene komme. Fruentimrene kom igien i Bevægelse, ieg fik min Kaffe, som var maadlig nok, og kiørte Kl 5 om Løverdag Morgenen bort.

Uden noget videre Ophold kom ieg Kl. 6 om Eftermiddagen til Falkenberg. Fra Halmstad reiste ieg i et stærkt Tordenvejr og heftig Regn som vedholdt til næste Skiftested, men det gik da kuns ud over mine Kufferter, som maatte tage imod Regnen, thi selv stod ieg ganske tør. Da jeg kom til Falkenberg blev ieg stoppet, saasom alle Heste vare bestilte for hans Høihed the Duke of Cambrigde, som skulle komme fra Gothenborg og gaae til Ystad. Der var altsaa intet andet for end at slaae sig til Roelighed til næste Morgen. Til Lykke fik ieg en Kuffert sendt afsted som Forbud om Aftenen med retour Skyds til Morup.

Hertugen reiste Kl. 9 om Aftenen igiennem Falkenberg. Postexpressen ankom samme Aften hertil men maatte af Mangel paa Heste blive liggende til anden Dagen Kl. 9. Jeg kom bort Søndagmorgen Kl. 5, naaede først mit Forbud paa Kongsbakke og kom om Aftenen ved meget behagelig Vejr og Vei Kl 10 til Rebas. Jeg havde endnu undervejs Betragtninger over at man vist ikke nogensteds i Verden reiser raskere og med mindre Bekostning end i Sverrig.

Da ieg var ankommen til Rebas, giorde ieg strax Anstalt at faae Forbud bort; men en ubehagelig Omstændighed mødte mig her, som foraarsagede at ieg maatte blive Mandagen over. Man havde nemlig paa Vejen tæt ved Gothenborg taget fat paa en af de to Kierrer som bragte mine Kufferter efter, og bragt den ene uskyldige Kuffert som mistænkelig til kongelig Siö Tulkammeran i Gothenborg. Denne Efterretning fik ieg først efter lang Venten imellem 11 og 12 om Natten, da ieg nu ei kunde lade den arresterede Kuffert i Stikken, maatte ieg bequemme mig til at lade Forbuddet bie, og selv reise ind til Gothenborg om anden Formiddagen. Paa denne Maade fik ieg det smukke Gothenborg at see som ellers ei havde været min Hensigt denne Gang. Da ieg kom til Toldkammeret og reclamerede Kufferten der var opbragt af en Politiebetient, som min Vert kiendte, var man meget høflig og villig til at udlevere mig den strax, da Helsingborgs Toldkammers Segl endnu var derpaa og ieg foreviste Passeerseddelen som egentlig Skydsgutten skulle havt med sig, men da ieg erklærede at ieg for Følgernes Skyld, for andre Reisende, maatte klage til Landshøfdingen over denne ulovlige Opbringelse, som baade foraarsagede mig Ophold og Omkostninger, blev Kufferten der og ieg forføiede mig til Landshøfdingen Grev Rosen, en meget artig Mand, som efter at hørt mit Klagemaal, medgav mig en Ordonnanz til en Kammerraad ved Tolden, som fik Ordre at besørge det fornødne.

Jeg tog altsaa, efter at have trasket et par Timer omkring i stærk Regn, ud til Rebas igien og fik efter lang Venten min Kuffert igien om Eftermiddagen Kl. 6 igien. Personen der havde taget den blev arrestert i Kuffertens Sted, og ieg gav Fuldmagt til Verten i Rebas at lade Sagen afgiøre efter de svenske Love.

Han meente at Politibetienten kunde komme en Tid lang paa Fæstningen og desuden mente han at ieg kunde begiere et par hundrede Daler Banco for mit Ophold og mine Omkostninger; men derpaa renonceerte ieg, da alle Udgifter det foraarsagede mig kuns beløb sig til en halv Snees Daler Rigsgield.

Mit Forbud gik nu bort om Eftermiddagen og om Tirsdagen Kl 5 reiste ieg selv efter.

Nu maae ieg udsætte Fortsættelsen til en anden Gang, kiere Herr Professor, da Tiden til at skrive for i Dag er forløben ifald ieg vil have Brevet bort med Posten.

Vil De bevise mig den Tieneste at communicere den gode Etatsraad Müller og Bülows de her meddelte Efterretninger, ifald De troer de kand interesse Dem, saa takker ieg meget. Indlagte Seddel bedes afleveret til Capit. Bülow. Tusinde Hilsener til Deres kiere Frue til Lorenze, Axel Tutein.

Tak Fruen og vær Selv takket for ald Deres Venskab for mig.

Den Flaske Portviin ieg fik med stial de fra mig i Sverrig uden at ieg smagte den. Conjaken passede ieg dog paa.

Farvel, Farvel, beste Herr Professor. hils Alle fra mig. Gruners kand ieg hilse fra, de ere vel og har faaet det som ieg fik med til dem.

HOFF ROSENCRONE.

3.

Rosendahl den 17 Juni 1813.

Høistærede Herr Professor!

Den under saa ublide Udsigter af mig tiltraadte Reise fra Kiøbenhavn hertil, er lykkeligen fuldendt, og ieg er vel imellem de gode Mennesker, i de vakre Dale ved Foden af de majestetiske Fielde i Qvindherred. Intet mangler i min fuldkomne Tilfredshed naar ieg faaer Efterretning at mine elskede Venner i Dannemark leve saa vel, og at Udsigterne til Fred og gode Tider ere bedre nu end da ieg forlod dem.

Vær saa snild, beste Herr Professor, og viis det Venskab mod mig, snarest muelig at skrive mig til hvorledes det er gaaet Dem og Deres siden ieg forlod Dannemark, og hvorledes De har det for nærværende Tid.

Her er, Gud være lovet, Alting bedre end ieg havde ventet. Landmanden er forsynet med det nødvendige for i Sommer; Agerne staaer meget godt og Vejret har hidindtil været saa ønskelig at vi tør haabe en meget god Høst. Vel er det ei fuldkommen saa godt Øster paa (som man siger her) men ieg har dog paa min heele Reise hertil ikke funden nogen virkelig Mangel hos Bonden; hans Agrer vare tilsaaede og lovede godt, saa Gud tør giøre Alting vel endnu i dette Aar for gamle Norge. Normandens Haab er end mere bleven oplivet ved Prinds Christians Ankomst hertil, og Alle ere fulde af Hengivenhed for Kongehuset.

Efter Løvte i mit Brev fra Christiania skylder ieg dem Efterretning om min Reise fra Gothenborg vidre frem. Men det er nu saa længe siden at de smaae Begivenheder ieg har havt, og som kuns for Øieblikket vare intressante, ei ville more ifald ieg nu fortalte dem. Noget maae De imidlertid dog have. At ieg lykkelig endte Reisen igiennem Sverrig og kom til Christiania veed De. Ligeledes har De sel hørt af Etatsraad Müller at ieg der bivaanede

adskillige Fêter i Anledning af Prinds Christians Ankomst og Prinds Friedrichs Afreise. Den 31te Maj reiste ieg fra Christiania. Min Reisevogn maatte ieg lade blive staaende der, og i dens Sted kiøbe mig en Reisekiærre hos Grev Hammerstein. Han var saa ædelmodig at overlade mig saadan en Piece for 700 Rd og for at forandre mine Kaneseeler til Kariolseeler betalte ieg 180 Rd. Jeg maatte nu kiøre selv, og troer at ieg med den Øvelse er bleven en temmelig god practisk Kudsk. Ieg har ofte paa Reisen leet ved mig selv, naar ieg mangen Gang gik op af de steile Bakker for at skaane Hesten, som en sand Kiøresvend, med Piben i Munden, Pisken under Armen og Tømmen i Haanden. Vejret var meget godt, og naar ieg skulde klage over noget, saa var det at Varmen var for stærk. Ved at gaae op af de lange Bakker pressede Solen Sveden ud af min syndige Krop, og ieg fandt: at reise denne Vei om Sommeren er meget besværligere end paa Vinterføret. Over Filefieldet reiste ieg to Mile paa Sneefonds[1]), men desuagtet var det dog meget varmt. Neden for Fieldet fra Berge til Liusne, 3 Mile, var Vejen yderst besværlig over Gallerne og det saa kaldte Vindheldfield, saa ieg noget saa nær maatte gaae de to Miile. Da ieg kom til Leerdalsøren holdt Kiørselen op, og ieg solgte her min Reisekierre til Giestgiveren for 500 Rd. Ieg reiste Pindsedag 4re Mile til Vands til Gudvangen, og om anden Dagen fortsattes Reisen til Hest 5 Mile til Vossevangen.

Voss er vist det smukkeste Distrikt i heele Bergens Stift; thi der ere deilige Agrer, Gran og Løvskov, fersk Vand, gode Postveie, fuldkommen ligesom paa Østlandet, to prægtige Fosser og ingen høie Fielde. Tirsdagen reiste ieg 3 Mile til lands og 2½ til Søes ind til Provst Hertzberg i Ullenswang hvor ieg blev i tre Dage til man sendte mig Baad fra Rosendahl, hvor ieg landede Løverdagen den 12te dennes om Aftenen Kl. 8.

---

[1]) Fonn: Snedrive.

Jeg havde medtaget Brød fra Christiania, da man skræmmede mig der med, at ieg ei vilde kunde faae noget underveis; men det var dog ei gandske nødvendig, thi ieg fandt paa alle de Steder hvor ieg overnattede baade Rug- og Havrebrød. Et par Steder tracteredes ieg med fersk Fisk, et Sted med Dyresteg, et Sted med Haresteg; jo nærmere ieg kom disse Bøygdr jo bedre blev det. Her leve vi nu Gudskelov gandske brav. Prægtig Melk og Fløde have vi, Fisk fange vi, og min Huusholderske roeser Folkene her i Egnen at de ere vakkre med at bringe Foræringer til Kiøkkenet. Forpagterne have leveret 9 Kalve, hvoraf de have fremfødt de 3 siden 14 Dage for Juul.

Andre bringe Korn, Smør, Ost, o. s. v. saa vi intet mangle, da vi selv have det nødvendige Korn til Brød for i Sommer. Dette er altsammen til Efterretning for Fruen, da ieg troer, at det vil interessere hende. Til Efterretning for Dem, høistærede Ven, kand jeg sige at ieg har 120 Flasker meget god Rødviin i Kielderen; 22 Flasker Madera, hvoraf ieg bragte de 12 med fra Christtania. Ieg proberede nemlig det Vovestykke at bringe 12 Flasker Madera og 12 Flasker meget gammel Conjak vel indpakkede i en Kasse, paa Landeveien hertil, og havde den Glæde ved min Ankomst at see, at ikke en eneste Flaske var gaaet itu. Det som bevægede mig til det var baade Drikkevarenes Godhed og den civile Priis; thi Conjaken kostede mig der kuns 8R d. C. med Flasken, og her har ieg betalt for nogle Flasker ieg har faaet i Bergen 15 R foruden Flasken. Maderaen kostede ei fuldt 7 R Flasken, og Transporten kostede mig intet, thi Kassen blev transporteret paa en Kierre, ieg dog maatte have alligevel til den Kuffert ieg før havde paa Vognen.

d 18 Juni.

I Morgen reiser ieg til Bergen og medtager dette Brev i Haab om at faae det bort før, end ifald det skal gaae med Posten herfra. Jeg bliver kuns nogle faae Dage i

Byen, da ieg ei har andet Ærinde der end at opvarte min General, og ieg ei skiøtter om at være Vidne til den Mangel, der efter Sigende hersker blandt Almuen, længere end nødvendig er. Alting er i Bergen ulige dyrere end paa Landet, thi her gielde vores Bankosedler dog noget endnu.

Jeg har kiøbt meget gode Kiør for 120 ℛ d. C. Stykket og Hester til 5 a 600 ℛ Stykket; men Landmanden vil ei reise den lange Vei til Byen med sine Varer da han ei kand faae Korn igien som er det eneste han trænger til.

Tusend venlige Hilsener til Deres kiere Frue og til Ungdommen i Deres Huus. Himlen lade mig spørge gode Tidender fra Dem, beste Herr Professor, og det vil inderlig glæde Deres Ven. Vores gode Etatsraad Müllers Familie hilses venligst, saavelsom andre fælleds Venner i Kiøbenhavn og Roerup[1]), fra den som med urokkeligt Venskab stedse er Deres hengivne og forbundne

HOFF ROSENCRONE.

Skulde Capit. Bülows være borte fra Kiøbenhavn, saa haaber ieg at er saa god at drage Omsorg for at ieg faaer mine Ting dernede opsendt saasnart Leilighed gives. Kand de ei gaae lige til Bergen, saa til en anden Havn her oppe, hvorfra man siden kand faae dem dertil.

4.

Christiania d. 2den April 1814.

Her er ieg, høistærede Herr Professor, og griber den sig tilbydende Leilighed for at sige Dem, Deres Kone og mine øvrige Venner i Kiøbenhavn at ieg er vel. Jeg skrev dem til fra Rosendahl sidst i December f. A, men veed

---

[1]) Vends Herred i Fyen.

ei om De har modtaget Brevet. Siden den Tid har ieg modtaget et Brev fra Deres Frue af 25 Dec. 1813, som ieg erholdt den 19de Januar d. A., et Brev fra Dem af 14 Nov. 1813 hvilket ieg erholdt den 1ste Februar; og et fra Fruen af 7 November som ieg først fik den 22 Febr. For disse, skiønt gamle Breve, takkes venskabeligst.

Den uovervindelige Skiebne har da adskilt de saa længe forenede Riger, men Nationerne ere derfor ei adskilte, og ieg troer at den danske fremdeles vil elske den Norske som Broder, hvilket denne vist vil paaskiønne, og vise inderlig og oprigtig Gienkierlighed.

Roelighed vil vi her vel ei kunde vente for det første; men vi har en Mand, i Ordets sandeste Forstand, i Spidsen, som vist ei vil skuffe den Tillid og det Haab vi alle sætte til ham, og i det øvrige staae vi i Forsynets Haand.

Den 10de dennes begynder Rigsdagen paa Eidsvold, hvor Norges Regiering i Fremtiden skal bestemmes. Prindsens Proclamation i den Henseende har De vel læst.

Gud veed hvor længe mit Ophold bliver her, og paa hvad Maade ieg kommer til at tage Deel i hvad der skal skee, men ieg er som Normand bered til enhver Opofrelse.

Tusinde Hilsener til Deres kiere Frue og til mine øvrige Venner som De faaer i Tale. Kand De finde nogen Leilighed til at give mig Efterretning fra dem, veed ieg vist De giør det.

Indlagte Brev er de saa god at besørge afsendt med Posten til min Søster. Gives der Leilighed til mine Sagers Opsendelse til Bergen, saa benytt den, kiære Herr Professor, da det er mig dog meget om at giøre, at faae disse Ting herop.

Lev vel! Det sandeste, oprigste Venskab for Dem og Deres Frue, bevares stedse i mit Hierte

Deres hengivne

HOFF ROSENCRONE.

4.

Christiania dsn 17de April 1814.

Jeg haaber at De, høistærede Herr Professor, har modtaget mit for ongefær fiorten Dage siden til Dem afsendte Brev; men da der nu atter tilbyder sig en Leilighed for mig at skrive til Danmark, saa kand ieg umuelig lade samme gaae unyttet bort.

Hvor ofte har ieg i denne for Norge saa intressante Epoke ønsket mine danske Venner herop, for at være Vidner til den Orden, Enighed og Kraft med hvilke de af Nationen valgte 114 Mænd arbeide paa at bestemme Landets tilkommende Regieringsform.

Den 11te aabnedes Rigsdagen med en meget skiøn, kraftfuld Tale af Prinds Regenten (den er bleven trykt, ligesom Forsamlingens Forhandlinger efterhaanden blive trykte og paa denne Maade bragte til almindelig Kundskab). Da Prindsen havde anmodet Forsamlingen om at vælge en Præsident, forlod han Salen, og derpaa valgtes med de fleste Stemmer, Kammerherre P. Anker til President i den første Uge, Etatsraad Roggers fra Trondhjem til Vice-President og Sorenskriver Christie fra Bergen til bestandig Secretair. Derefter voteredes en Tak Adresse til Prinds Christian fordi han i Farens Øieblik med saa megen Bestemthed havde antaget sig det forladte Norge, og tilbudt sin kraftige Medvirkning til at forhindre, at de fra deres Troeskabseed til Kongen af Danmark frigiorte Normænd ei skulle komme under svensk Herredømme. Denne Adresse blev Dagen efter ved Presidenten, ledsaget af Vice Præses, Secretairen og 6 dertil valgte Mænd, overleveret hans kongelige Høihed.

Den 12te Valgtes først 3de Medlemmer, hvoriblandt Professor Sverdrup og Jacob Aal, til at censurere alle indkommende Forslag enten de saa fortiene at trykkes eller ei. Derpaa blev ved de fleste Stemmer udvalgt 15 af Representanterne (hvoriblandt Sverdrup, Sorenskriver

Falsen, Provst Schmidt fra Eger, Præsten Wergeland, Oberste Hegermann, Capit. Motzfeldt, Præsten Rein fra Bergen og flere fortrinlige Mænd) til at sammentræde i en Committee for at udarbeide et Forslag til Rigets Grundlov, og snarest mueligt at forelægge Forsamlingen det.

Allerede fire til fem Uger før Rigsdagens Begyndelse var der af et Selskab udsat en Premie af 6000 R. d. C. for den beste, Censorerne tilfredsstillende »Afhandling om Norges tilkommende Regieringsform, bygget paa sand borgerlig Frieheds Retfærdigheds Grundsætninger, samt en viis Fordeling af Magten«, 2000 ℛ for næstbeste og 1000 ℛ for den derpaa følgende.

Den 13de erklærede Præsidenten at Committeen den 16de haabede at Forsamlingen Constitutionen, og at samtlige Representanter Dagen i Forvejen skulde blive bekiendtgiorte med Grundgivningerne[1]), paa det de kunde overveje dem i Roelighed og derefter bestemme sig.

Om nogle af Hovedpunkterne som f. Ex at Regieringen skal være arvelig, indskrænket monarkisk; at den lutherske Religion skal være som hidindtil den herskende men at øvrige christelige Troesbekiendelser tolereres, ingen Søder komme nær Landet. At der skal være fuldkommen Skrive og Trykkefriehed. At Landet skal have fri national privat Bank &c, skal man allerede være eenig.

See, saaledes gaaer alt roeligt og ordentlig, uden heftige Debatter. Vel vare nogle Medlemmer kommen til Rigsdagen med andre Grundsætninger, end de der stemmer overeens med Norges Selvstændighed, men det lader nu som de give efter, da deres Antal er for lidet til at det kand give noget Udslag.

Prindsen kom allerede hertil igien to Dage efter at Forhandlingerne var begyndte, men i denne Uge reiser han nok til Eidsvold igien med Regieringsraadet.

Hvor usigelig kiert det vilde være mig at faae Efter-

---

[1]) Schjøtt: Norsk Ordbok. 1914: »Grunngjeving (nyt), motivering.«

retninger fra Dem, behøver ieg ei at sige. Hvorledes gaaer det den stakkels Frue Bülow? Hendes Mand er vel med blandt de Tropper som Danmark har givet mod Frankrig? Her har man i disse Dage havt det Rygte, at Freden mellem de Allierede og Frankrig skulde enten være sluttet, eller nær ved at blive det. Gid det var saa.

De venligste Hilsener til Deres Frue og Deres heele Huus, saavelsom til de af mine Venner i Kiøbenhavn, som De har Leilighed at see. Undskyld at ieg atter foruleiliger Dem med at sende Indlagte til min Søster, paa Posthuset.

Hav den Godhed, kiere Herr Professor, at modtage de uforanderlige Venskabs og Hengivenheds Forsikringer med hvilke ieg stedse henlever

Deres H. R.

BREVE

TIL

GREGERS WAD

FRA

Side

Chr. Ramus i Göttingen. 1 Aug 1790 14
Grev C. C. S. Danneskiold Samsøe 2/8 1794, 7/12 1794, 8/4 1795, ud. Dato 23
Edv. S. Hammer 2/8 1794 31
Prof. Børge Riisbrigh 31/3 1794, 8/7 1794 34
Cardinal Borgia 10/4, 10/6 1795 40
O. D. Kaas 29/8 1797 45
N. J. Møller 26/6 1799, 15/2, 10/6 1800, 1/4 1801 48
N. Hofman Bang 6/1 1800 57
T. C. Bruun Neergaard 13/8 1800, 11/8, 6/4, 4/7, 6/7 1801, 13/10 1802, 14/6 1804, 28/11 1808 61
B. Dussold ud. Dato, 2/10 1802 83
F. H. Müller 21/6 1802 85
M. T. Brünnich 28/12 1803, 24/8 1807, 1/7 1808 87
C. S. Münster 2/8, 29/12 1804, 28/7 1809, Prom. 28/7 1809. 94
J. Esmark 17/8 1804, 15/4, 2/12, 23/12 1809, 7/3 1812, 29/10 1825 102
H. Strøm 12/8, 18/9, 12/10 1807, 24/8 1809, 20/5 1810, 4/11 1811 112
P. Strøm 14/11 1810, ud. Dato 129
Hoff Rosencrone 9/3 1812, 24/5, 17/6 1813, 2/4, 17/4 1814.. 135

S. 1. »Det naturforskende Selskab« er Naturhistorie Selskabet stiftet efter Indbydelse af P. C. Abildgaard med P. F. Suhm som Præsident og 6 Direktører nemlig N. Tønder Lund, O. Fabricius, O. R. Sehestedt, C. Bastholm, L. Spengler og C. A. Fabricius.

Det udgav »Skrivter af Naturhistorie-Selskabet« Bd: 1—6. 1790—1810.

S. 17. Den her omtalte Studenter-Secessio i Göttingen varede fra d. 25de Juli til 8de Aug., i hvilken Tid Studenterne opholdt sig i Skovene paa Godset Kerstlingerode paa Hainberg, omtrent en halv Mil fra Göttingen, til de afhentedes af Udsendinge fra Akademiet og Borgerskabet.

Studenternes (Purscherne) Klædedragt var: store Hatte, korte Trøjer og lange Buxer.

S. 61. Lin. 2 f. o.: Mere . . . . . læs: Mine Contubernaler.

S. 139. Lin. 9 f. n.: Eigle læs: Eighst[?].

S. 139. Lin. 7 f. n.: — bakken læs: Svinebakken.

BILLEDFORTEGNELSE

Side

M. T. Brünnich i Overberghauptmands Dragt 1800. Efter Maleri af Iens Juel. Kongsberg. 87

Th. Bugge. Kobberstik. Strunk. No 482. 1

I. Esmark. Original tilhører Norges geologiske Undersøgelse. 105

L. Galvani. Kobberstik. 4

R. J. Haüy. Kokberstik. 80

M. H. Klaproth. Kobberstik. 96

A. L. Lavoisier. Portræt: Levachez sc.
Sceneri: Duplessi-Bertaux, inv & aq. forti. 8

T. C. Br. Neergaard. Lithografi. Marlet fec. Strunk No 2000. a. 64

L. N. Vauquelin. Kobberstik. 57

G. Wad. Maleri af Hans Hansen (Forf. til »Portrætmalerens Dagbog«) Univ. mineral. Musæum. . . . . Titel

A. G. Werner. Kobberstik. 49

PERSONREGISTER

Aall, Jacob. 1773—1844. Cand. theol. Studerede i Freiberg. &c. 1797—99. Købte Næs Jærnværk. Biogr. Lex. 49, 51, 52, 57, 112, 134, 150

Aas, Markscheider i Røraas 123

Abildgaard, P. C. 1740—1801. Mineralog og Dyrlæge. Stiftede Naturhistorie Selskabet 1789. Biogr. Lex. 8, 9, 11, 27, 33, 52, 64

Achard, F. C. 1753—1821. Kemiker i Berlin. Banebryder for Roesukkerindustrien. Skrev om Ædelstene 1779 9

Agrippa, Menenius. Var »Forligsmand« ved den første *Seeessio plebis* i Rom. 494 f. Kr. 19

Albrecht. Hamborg 10

d'Andrada e Silva. 1763—1836. Metallurg og Minerølog i Lissabon og Rio Janeiro. Havde studeret i Freiberg hos Koehler og rejst i Skandinavien, hvor han havde bemærket Blokflytningen fra Sverig til Rygen, Pommern og »længere hen indtil Stengrænserne af Riesen- og Bloksbiergkieden«. Se »Danskes Rejseiagttagelser« II. 1799, S. 213, f. »Om den almindelige Steenhagel« 52, 65

Andreae, G. R. 1721—93. Mineralsamler. Apotheker i Hannover. »Briefe aus Schweiz« 1763 62

Anker, P. 1749—1824. Kammerherre, Præsident for Rigsforsamlingen i Kristiania, 1813. Biogr. Lex. 150

Audebert, J. B. 1759—1800. Maler og Zoolog. »Hist. naturelles des singes« 70

Augustenborg, Fr. Chr. Hertug. 1765—1814. Var i 1783 i Leipzig. 1796 Formand for en Kommission til Ordning af et Musæum for Naturvidenskab. Biogr. Lex. 25

Baden, Jac. 1735—1804. Prof. eloquentiae i Kbhvn. 1780. Biogr. Lex. 16

Bastholm, Hans. 1774—1858. Præst. Rejste 1793 til Göttingen, Leipzig og Paris. Biogr. Lex. 29

Batsch, A. J. G. C. 1761—1802. Prof. i Jena. Botaniker og Mineralog. »Versuch einer Mineralogie«. 1796. 26

Beckmann, Joh. 1739—1811. Elev af Linné. 1766 Prof. philos.

& oecon. i Göttingen. Udgav bl. a. »Beiträge zur Geschichte der Erfindungen« 1780. (Hans Forgænger heri var Polydor Virgil: de rerum inventoribus. 1570). Udgav 1799: Marbod: de lapidibus pret. Enchir. 1, 2
Bennet, A. 1750—99. Præst i England. Konstruerede 1786 Guldbladelektroskopet 7
Berger, J. E. 1772—1833. Filosof. Prof. i Kiel. Biogr. Lex.... 3
Bernstorff, A. P. 1735—97. Minister. Biogr. Lex. 25, 33
Birkmeyer..... 67, 76
Blaud. Prof. i Würzburg 25
Bloch, M. E. 1723—99. Læge i Berlin »Fiskenes Naturhistorie«, 1—12..... 9
Blumenbach, J. F. 1752—1840. Læge, Palæontolog, Anthropolog. Prof. i Göttingen 1776—1837 ..... 2, 4, 7, 62
Bode, J. E. 1747—1826. Astronom i Hamborg og Berlin..... 9
Boetiker, N. 1756—1821. Weimar..... 26
Bolten, A. M. Baronesse 1778—1804. Gift 1795 med C. S. Bülow, 1770—1830, senere Stiftamtmand. Biogr. Lex. 39
Bohn. Handlende i Stuttgard og Coblenz 36
Bonaparte, Napoléon, 1769—1821. Første Konsul 1799, Keiser 1804 ..... 67, 91
Borgia, S. 1731—1804. Cardinal, Lærd, Samler. Ejede et Musæum i Veletri. Af Bonaparte forvist til Padua. Paa Grund af den Interesse, han havde vist danske Reisende, fik han Understøttelse fra Danmark 38, 40
Borries 135
Bossuet, J. B. 1627—1704. Biskop. Berømt fransk Taler og Forfatter 88
Boye, Joh. 1756—1830. Rektor. Biogr. Lex..... 91
Bradt, D. E. † 1793. Fuldmægtig i Bergværkskontor i Kbhvn. Skrev om Kongsberg i »Dansk Museum« 1782 og om andre norske Værker i »Minerva« 1790..... 23
Brahe, Tycho. 1546—1601. Biogr. Lex. 2
Brandt, Chr. 1735—1805. Kancellipræsident. Biogr. Lex..... 25
Breislak, Scip. 1748—1826. Geolog i Rom. Flygtede til Frankrig, død i Milano. »Voyages dans la Campanie«. 1801..... 69, 76
Breithaupt, J. F. A. 1791—1873. Prof. i Freiberg. Udgav 1811—17 sammen med C. A. S. Hoffmann Hdbch. der Mineralogie. Med Koehler 1817 »Werners letztes Mineralsystem. .....
Brisson, M. J. 1723—1806. Fysiker og Ornitholog 7
Brochant de Villiers, A. J. M. 1772—1840. Geolog. Prof. i Paris 65, 66, 68, 71, 76, 77
Brummer, J. C. F. 1768—1836. Boghandler. Biogr. Lex. 77

Brünnich, M. T. 1737—1827. Naturhistoriker. Lektor ved Univ. 1765. Prof. 1769. Grundlagt naturhist. Musæm. Sendtes 1789 til Norge. Oberberghauptmand paa Kongsberg. Biogr. Lex. 30, 87, 102, 103
Brünnich, P. 1739—1814. Historiemaler, Broder til M. T. Br... 90
Buch, C. Leop. v. 1774—1853. »Reise durch Norwegen 1806—8«, Berlin 1810. Reiste senere med Breislak..... 105, 120, 127, 131
Buffon, G. L. L. Grev. 1707—1788. Hist. des minéraux i Hist. naturelle 1774—88 (hvorom Voltaire skrev: qu'elle n'est pas naturelle). Epoques de la nature. 1778 69
Bugge, Th. 1740—1815. Astronom. Prof. Biogr. Lex. 2, 3, 5, 97, 107
Bülow, J. 1751—1823. Kaptain. Kammerjunker. Hofmarskal, afskediget 1793. Biogr. Lex. 33, 140, 144, 148, 152
Bülow, C. S. 1770—1830. Stiftamtmand. Biogr. Lex. 39
Bützow, O. N. 1742—94. Astronom. Prof. Odense. Biogr. Lex.. 37

Camara, M. F. da. Indrettede 1809 en Jærnhytte i Brasilien.... 41, 43
Charpentier, J. Fr. W. T. v. 1728—1805. 1765 Prof. i Freiburg. Berghauptmann. Modstander af Werner. Død i Freiberg. »Mineral. Geographie v. Sachsen« 1778 ..... 24, 49, 51
Christian, Prins. 1786—1848. Senere Kong Christian VIII. 129, 141, 145, 146, 150
Christie, V. F. K. 1778—1849. Sorenskriver. Bergen 150
Classen, M. 1758—1835, Generalkonsul i Paris 80
Colbjørnsen, Chr. 1749—1814. Jurist. Biogr. Lex..... 15, 33
Collin, J. 1776—1861. Var 1802—32 Sekretær ved Fonden ad usus publicos. Biogr. Lex..... 54
Cordier, P. L. A. 1777—1861. Geolog. I Ægypten 1798. Opdagede Dichroismen. Prof. i Paris. Adoptivsøn af Dolomieu. 77, 79
Cronstedt. A. T. 1722—65. Opdagede i 1751 sammen med Bergman Nikkel. »Försök till Mineralogie«. 1758. »Versuch einer Mineralogie, Vermehret durch Brünnich«. 1770..... 82
Cuvier, G. L. C. F. D. Baron. 1769—1832. Studerede i Stuttgart. »Anatomie comparative«. 1801. »Discours sur les revolutions du globe«. 1812 65

Danneskiold Samsø, C. C. S. Greve. 1774—1823. Biogr. Lex. 23, 38, 47
Decandolle, A. P. 1778—1841. Botaniker. »Plantarum hist. succul. Hist. des plantes grasses avec leurs figures en couleurs, desinées par P. J. Redouté. 1799—1829 70
Dolomieu, D. G. S. T. de Gratet de, 1759—1801. Optoges med Fødslen i Malteserordenen, men kom tidlig ud af denne, da han 1768 dræbte en Kammerat, for at hævne en Fornærmelse, Var

med Bonaparte i Ægypten, men strandede paa Tilbagevejen i 1799, tilligemed Cordier, ved Tarent, hvor Malteserne fængslede ham og holdt ham i et usundt Fængsel, indtil Frankrig i 1801 fordrede ham frigivet. Havde 1776 bereist Italien og Sicilien. T. C. Bruun Neergaard udgav i 1802 »Journal du dernier voyage du Dolomieu dans les alpes 74, 76, 77, 78, 80
Donner, C. H. 1774—1854. Bankier i Altona..... 94, 98, 101
Dussold, B. Mineraliehandler i Wien 83

Ebersdorff 112
Ehrenreich, Mineraliehandler 61
Emmerling, L. A. 1765—1842. Elev af Werner. »Lehrbuch der Mineralogie«. Giessen. 1793—97 ..... 25, 63
Engelbreth, W. Fr. 1771—1862. Præst. Reiste 1791—95 i Tyskland og Italien. Biogr. Lex. ..... 40, 42—44
Engelstoft, 1774—1851. Historiker. Var 1798 i Göttingen. Reisebreve: i Udvalg af E.'s Skrifter III. 1862. Biogr. Lex..... 57, 61
Esmark, Jens. 1763—1839. Geolog. Var 1791—92 i Freiberg. »Reise durch Ungarn &c.« 1798. Blev 1802 Lærer ved Bergseminariet paa Kongsberg, 1814 Prof. i Kristiania. Biogr. Lex. 48, 77, 89, 91, 92. 97, 102, 116
Esmark, Lauritz. 1765—1842. Assessor. Biogr. Lex. 88, 89

Fabricius 15
Falsen, C. M. 1782—1830. Jurist. Præsident i Eidsvoldforsamlingen 151
Falsen, J. C. de. 1785—1849. Søofficer. Biogr. Lex. 141
Faujas de Saint Fond, B. 1750—1819. Prof. i Paris. Udgav bl. a. Hist. naturelle de Dauphiné. 1782. Minéralogie des volcans. 1784. Var 1798 i Göttingen 70, 72, 76
Flor, M. R. 1772—1820. Overlærer i Kristiania 100
Food's Samling i Haag 64
Fortis, G. B. A. 1740—1803. Prof. i Padua. Udgav: Viaggio in Dalmazia. 1774. Mém. pour servir à l'hist. nat. de l'Italie. 1802. 71
Fourcroy, A. F. 1755—1809. Kemiker. Prof. i Paris 59, 60
Frederik. 1771—1845. Prins af Hessen. Statholder i Norge . 141, 145
Freiesleben, J. K. 1774—1846. Overbjergraad i Freiberg: Reiste ofte med Alex. v. Humboldt. »Bergmännisch-mineral. Beschreibung des Harzes«. 1792. »A. G. Werners letztes Mineralsystem«. 1817 ..... 24, 25, 30, 63
Frey, F. A. 1763—1830. Prof. jur. i Bamberg 26
Friis, J. J. 1753—1794. Magister 33

Gahn, J. G. 1745—1818. Svensk Mineralog, Metallurg og Kemiker. Bergmester. Assessor i Bergkollegiet. Berzelius' Lærer 113
Gahn, J. H. Søn af foregaaende. Blev Direktør for et Salpetersyderi. 117

Galvani, L. 1737—1798. Læge. Blev 1762 Prof. i Bologna. Opdagede 1789 Galvanismen. »De viribus electricitatis in motu musculari commentarius«. 1791 4
Gamst, H. C. 1737—1795. Kunstsmed. Biogr. Lex..... 108
Gellert, C. E. 1713—1795. Metallurg. Anvendte Amalgamation. Udgav Docimasi 1746; Metallurgisk Chemi 1750 24
Geoffroi, F. L. 1725—1810. Læge. »Hist. des insectes«. 1762.. 82
Gerhard, C. A. 1738—1821. Preussen. »Beyträge zur Chymie und Geschichte des Mineralreichs«. I—II. 1773—76 ..... 9, 120
Geyer, B. R. 1758—1815. Direktør for Rørstrands Porcelainsfabrik og Controllverket i Stockholm. Deputeret i Jernkontoret.. 117, 118
Geysler. Mineralhandler i Leipzig 30
Gmelin, J. F. 1748—1804. Læge og Kemiker. Prof. i Göttingen 1778..... 1
Goethe, J. W. v. 1749—1832. Tysk Digter og Naturhistoriker.... 26
Gren, F. A. C. 1760—98. Kemiker. Prof. i Halle. Udgav fra 1798 Annalen der Physik (fortsat af Gilbert og Poggendorff)..... 6
Grüner, P. O. R. 1783—1847. Kaptain, senere Toldkasserer i Norge 144
Guldberg, O. H. 1731—1808. Statsminister 1780—84. Biogr. Lex. 39
Gyldendahl, S. 1742—1802. Boghandler. Biogr. Lex..... 31

Haller, A. v. 1708—77. Læge. Prof. i Göttingen 1736—53. Død i Bern. (Se Langsdorff) 163
Hammelef, E. 1776—1839. Dr. i Kiel. 1797..... 59
Hammer, Edv. S. 1768—1829. Hovmester hos Grev C. C. S. Danneskiold Samsø. Dr. phil. i Göttingen. 1794 Præst i Herlufmagle. 23, 27, 31
Hammerstein. Greve 145
Hauch, A. W. 1755—1836. Fysiker. Overhofmarskal. Biogr. Lex. 6
Hausmann, J. F. L. 1782—1856. Reiste i Skandinavien 1806—7, »Reise durch Skand.« I—V. 1811—18. Var opmærksom paa Blokflytningen. Prof. i Göttingen 1811 .... 106. 109, 110, 116, 117, 120, 127
Haüy, R. J. 1743—1822. »Krystalloklasten« kaldet, da han søgte efter Spalteflader: »clivages«. Prof. ved Sorbonne i Paris. Berzelius skrev om ham, at han havde hævet Mineralogien til en Videnskabs Rang ... 12, 57, 59, 60, 64—66, 68, 71, 73—75, 76, 77, 116, 124
Hegermann, D. 1763—1835. Oberst i Norge. Medlem af Konstitutionskommitéen paa Eidsvold. Biogr. Lex. 151
Heiberg, P. A. 1758—1841. Forfatter. Biogr. Lex..... 39
Hemmert, P. v. 1734—1810. Conchyliesamler, Ejer af Brede Kobberværk. Biogr. Lex..... 90, 115

Henckel, G. C. 1751—1828. I Udlandet 1785—88. Hytteskriver paa Kongsberg 92
Hennings, C. W. H. 1716—1794. Direktør ved kirurgisk Akad... 36
Herbst, J. F. W. 1743—1807. Entomolog i Berlin 9
Herder, J. G. 1744—1803. Tysk Digter. Filosof. Geograf 26
Hermbstädt, S. F. 1760—1833. Kemiker. Teknolog. Prof. i Berlin. 96, 120
Herschell, Fr. W. Født 1738 i Hannover. Død 1822 i England. Astronom. Opdagede Planeten Uranus i 1781 og Saturns Drabanter i 1787 2
Hertzberg. Exminister Berlin 9
Hertzberg, N. 1759—1841. Provst i Hardanger 146
Heyne, C. G. 1729—1812. I 1763 Prof. eloquentiae i Göttingen. 14, 15, 40
Hildebrandt, G. F. H. 1754—1816. Læge. Prof. i Erlangen. »Chem. u. mineral. Geschichte des Quecksilbers«. 1793 26
Hjelm, P. J. 1746—1813. Møntdirektør. Stockholm 118
Hoff Rosencrone, C. H. v. 1768—1837 ..... 134, 135
Hoffmann, F. H. † 1834. Freiberg 46, 47, 50, 53, 75
Hofgaard, H. J. * 1784. Student 1802. Gaardejer i Norge. Kraft: Lit. lex. 113
Hofman Bang, N. 1776—1855. Botaniker. Godseier. Reiste 1797 med J. Aall og P. E. Müller og 1799 med Hornemann og Engelstoft. Biogr. Lex. Portræt i Christensen: Botanik. Hist. I. 207, 226, 227 ..... 57, 77
Holm, Chr. 1783—1859. Studerede 1807—11 i Kbhavn og Freiberg. Forvalter ved Næs Jærnværk. Kraft: Forf. Lex 128, 137
Holmskiold, (Holm), J. T. 1731—93. Botaniker. Postdirektør. Mineralsamler. I Direktionen for kgl. Porcelænsfabrik. Biogr. Lex. Portræt i Christensen: Botanik. Hist. I. 154 ..... 85, 86
Holsten, H. Baron 1758—1849. Søofficer. Biogr. Lex. 31
Holtermann, Etatsraad 38
Hoppe, Fr. H. 1770—1837. Kammerjunker, senere Kammerherre. 3, 9, 10, 25, 27, 29, 32, 33, 34, 38, 40, 41, 44
Hoppe, I. C. H. 1772—1835. Søofficer, Admiral. Broder til foregaaende. Biogr. Lex. 29
Hornemann, Chr. 1759—93. Filosof. Var 1791 i Jena. Biogr. Lex. 33
Hornemann, I. W. 1770—1841. Botaniker. Rejste 1799—1800. Portræt i Christensen: Botanik Hist. I. 206, 206. Biogr. Lex. 15, 57, 58
Hornschuch, C. F. Botaniker. Coburg. Reise durch Schonen u. Seeland 1819 i Flora. 1820 26
Humboldt, F. H. Alex. 1769—1859. Geolog, Plantegeograf. Prof. i Berlin 120, 128

Høst, I. K. 1772—1844. Historiker. Biogr. Lex. 133

Iselin, R. 1715—81. Handelsmand. Biogr. Lex. 47, 98
Isocrates. 436—337 f. K. Taler i Athen. Taler og Breve bevarede. 16

Jacobsen, L. L. 1783—1843. Var i Paris 1812. Læge. Biogr. Lex. 12
Jessen. 93

Kaas, O. D. -Lehn. 1772—1811. Baron. Skrev om Brunkul i Bibl. f. Physik, XVIII. Bd. 33, 45, 53
Kaestner, A. G. 1719—1800. Astronom, Sprogkyndig. Prof. i Göttingen 1756 8
Karsten, D. L. G. 1768—1818. Elev af Werner. Mineralog og Metallurg. 99, 120
Kircher, Athanasius. 1602—1680. E soc. Jesu. Polyhistor. Antog en Centralild i Jorden. »Mundus subterraneus« Fol. 1665..... 126
Klaproth, M. H. 1743—1817. Prof. i Berlin. Beiträge zur chem. Kenntniss der Mineralien, 1795—1815..... 6, 9, 62, 96, 112, 120
Knoph, C. H. 1771—1837. Schiktmester i Kongsberg, Myntdirektør i Norge. 105
Koeppen, I. H. I. 1755—91. Filolog, Hannover. Skrev om Plato's Menexenos 14, 16
Kotzebue, A. F. F. 1761—1819. Forfatter. Russisk Konsul. Dræbt af en tysk Student. Udgav 1790 i Pyrmont under Knigge's Navn: »Doktor Bahrdt mit der eisernen Stirn, oder die deutsche Union gegen Zimmermann«, som ikke blev godt modtaget, da den haanede I. G. Zimmermann i Hannover og Lichtenberg og Kaestner fra Göttingen 2
Kraft, O. 1753—93. Rektor. Biogr. Lex. 37
Kratzenstein, C. G. 1723—95. Naturforsker. Prof. i St. Petersborg, 1753 i Kbhavn. Biogr. Lex. 2
Kron (Cron), T. L. 1774—1829. Født i Kongsberg. Litterat i Kbhavn. 67

Lamarck, I. B. P. A. M. 1744—1829. Fransk Naturforsker..... 70, 82
Lampadius, W. A. 1772—1842. 1817 Prof. i Freiberg. Elektrokemiker. 47, 49
Langsdorf, C. C. Skrev om Saltværker 1771 71
Langsdorf, K. C. v. 1757—1834. (Broder til fornævnte). Fysiker, Saltværksejer. Udgav A. v. Hallers Bemærk. om sveitsiske Saltværker 71
La Pérouse, L. F. G. de. 1741—1788. Opdagelsesreisende. Voyages. 1785—88. 72
La Place, P. S. de. 1749—1827. Mathematiker og Astronom..... 7

Lavoisier, A. L. 1743—1794. (Guillotineret). Berømt fransk Kemiker 7
Lemb. Moss 140
Lempe. Udgav fra 1788 Magasin für Bergbaukunde 49
Lenz, C. G. 1763—1809. Tysk Lærd. Jena 29
Lichtenberg, G. C. 1744—1799. Fysiker og satirisk Forfatter. 1770 Prof. i Göttingen 2, 7, 8, 88
Lillin. Holstensk Præstesøn 15
Linderod 89, 93
Loescher. Modelskærer 45, 46, 50, 51, 53, 54
Lost? (maaske G. Lesz 1736—97, Prof. theol.). Dr. Prorector i Göttingen 17
de Luc, I. A. 1727—1817. Geolog. Var 1798—1804 Prof. ved Göttingens Univ., men opholdt sig i Sveits og England. Lettres sur l'histoire de la terre 1778, Lettres physiques 1779, Lettres à Blumenbach 1792—95 (1798) 4, 5, 6
Lysias. * 495 f. K. Taler i Athen 16

Mansback, I. H. 1794—1856. Norsk Officer 140
Manthey, I. G. L. 1769—1842. Prof. Administrator ved Porcelainsfabrik. Biogr. Lex. Var i Paris. 1800 ..... 66, 77
Martini 122
van Marum, M. 1750—1837. Fysiker i Haarlem 64
Mayer, Tobias. 1723—1762. Berømt Astronom. Prof. i Göttingen 1751 8
Michaëlis, I. D. 1717—91. Orientalist. 1746 Prof. i Göttingen. 15, 20
Moeckert, I. N. 1732—92. Jurist. Prof. i Göttingen 1784—87. Hofraad 2
Moll, K. M. E. v. 1760—1838. Mineralog, Saltværksdirektør. Salzburg. München. Udgav Jahrb. d. Bergkunde 1797—1801, Annalen 1801—5, Ephemeriden 1805—9, Neues Jahrbuch d. Bergkunde 1809—26 ..... 12, 107
Molberg. Købmand i Helsingborg 136
Montesquieu, C. S. de. 1689—1755. Jurist og Filosof 60
Montlosier, F. D. R. 1755—1838. »Essai sur la minéralogie d'Auvergne«. »Essai sur la théorie des Volcans d'Auvergne«. 1789 80
Morus, Th. 1480—1535 (henrettet i London). Berømt Forfatter til Bogen om Utopia. Isocrates 16
Morveau, L. B. Guyton de. 1737—1816. Kemiker. Prof. i Dijon og Paris 66, 72
Motzfeld, P. 1777—1854. Kaptain. Biogr. Lex 151
Mouarde? 2

Mumsen, I. 1737—1819. Læge i Hamborg. Reiste med Brünnich i 1788 28
Müller, A. G. 1769—1833. Etatsraad, Højesteretsassessor. 140, 144, 148
Müller, F. H. 1732—1820. Apotheker, Porcelænsfabrikant. Biogr. Lex. 85, 86
Müller, F. H. 1768—1794. Student. Søn af forrige. Studerede i Lund og Göttingen. »Spec. de zeolithis suec.« 1791 ... 3, 8, 22, 36
Müller, P. E. 1776—1834. Senere Biskop. Reiste 1797 med J. Aall, Engelstoft og Thorlacius. Biogr. Lex. 57
Münster, C. S. N. 1779—1856. Reiste 1804—07 for at studere Bjergværker. Blev Bergmester, senere ansat ved et Kobberværk i Holsten 94, 119, 124, 128
Münter, Fr. C. C. 1761—1830. 1781 i Göttingen, 1784 i Italien. Archæolog. Biskop. Biogr. Lex. 40, 42, 78
Møller, Nic. Jac. 1777—1862. Cand. jur. Reiste med H. Steffens fra Berlin til Freiberg i 1799. Reiste med Jærnværksejer Schnell. 48
Mørk (Brünnichs Svigersøn) 89, 90, 93
Neergaard, T. C. Bruun. 1776—1824. Mineralsamler. Biogr. Lex. 12, 61, 84, 85
Nelson, H. 1758—1805. Engelsk Admiral 56
Nepperschmidt, I. C. Mineralhandler 83, 84, 85, 104, 118
Nordberg 106
Nørregaard, L. 1745—1804. Prof. Auditeur. Biogr. Lex. 37
Olavsen, O. 1753—1832. Lærer ved Bergseminar. paa Kongsberg. Kraft: Forf. Lex. 87, 88
Olsen, G. H. 1760—1829. Prof. i Sorø. Biogr. Lex. 39, 133
Patrin, E. L. M. 1742—1815. Mineralog. Prof. i Paris. Hist. nat. des minéraux. I—V. 1805. Udgav Buffon 67, 69
Pfaff, C. H. 1773—1852. Prof. i Kiel i Medicin, Kemi og Fysik. 120
Pfankuchen, H. F. 1766—1833. Hofmester. Lærer i Göttingen, Prof. i Giessen, Orientalist 16
Pilo, C. G. 1712—93. Maler. Biogr. Lex. 33
Plato. 428—347 f. K. Græsk Filosof 16
Pommereul, F. R. S. de. 1745—1823. Officer. Oversatte Breislak. 69
Pontoppidan, C. 1748—1822. Justitsraad. Direktør i grønlandske Handel. Biogr. Lex. 57, 90
Pram, C. H. 1756—1821. Forfatter. Biogr. Lex. 36, 103, 105
Qvistgaard, I. 1767—1829. Borgmester. Biogr. Lex. 3
Rahbek, K. L. 1760—1830. Forfatter, Professor. Biogr. Lex. ... 36, 39
Ramond de Carbonnières, L. F. E. 1755—1807. Geolog, Prof. Prefekt. Observations faites dans les Pyrénées. Voyage au Mont Perdu 71, 75, 76, 79

Ramus, Chr. 1765—1832. Reiste 1789—93. Numismatiker. Biogr. Lex. 14, 22, 33, 42, 44
Rathke, I. 1769—1855. Prof. i Naturhist. i Kristiania. Biogr. Lex. 134
Rédouté, P. J. 1759—1840. Blomstermaler ..... 70—72
Reimarus, I. A. 1729—1814. Læge og Naturforsker. Indførte Vaccinationen og Lynafledereren i Hamborg 28
Rein, I. 1760—1821. Præst. Biogr. Lex. 151
Reinhardt, I. C. H. 1776—1845. Reiste 1801—6 bl. a. til Werner i Freiberg (hvorfra hans Collegier bevares paa min. Mus.) og til Haüy i Paris. Biogr. Lex. Prof. i Zoologi 52
Reuss, F. A. 1762—1811. Geolog. Böhmen 111
Reventlow, C. F. 1753—1834. Statsminister. Biogr. Lex. 33, 122, 128, 133
do. ung 1794 24
Riisbrigh, Børge. 1731—1809. Filosof. Prof. 1760—1803. Biogr. Lex. 1, 27, 28, 29, 32, 34
Roggers. Statsraad 150
Rosen, A. P. 1773—1834. Svensk Greve. 1814 Guvernør over Söndenfjeldske Norge 143
Rosencrone, M. G. 1738—1811. Baron 135
Rosenkrantz. Kammerjunker 81
Rosted. 1761—1816. Bergmedicus paa Kongsberg. Biogr. Lex. 88
Rothe, T. J. 1731—95. Etatsraad 37
Rottbøll, C. Fr. 1727—1797. Prof. i Botanik. Biogr. Lex. Portræt i Christensen: Botanik. Hist. 22
Rousseau, I. I. 1712—1778. Filosof, Botaniker, &c. 60
Ryberg, N. 1725—1804. Handelsmand, Konferensraad. Gav Bidrag til Univ. Naturalteater. Biogr. Lex. 47, 89, 98
Römer, O. 1644—1710. Astronom. Biogr. Lex. 2

Scheele, C. W. 1742—86. Svensk Kemiker. Memoires de Chymie. Dijon 1785. Overs. af Mme Guyton de Morveau, née Picardet. 2, 72
Schimmelmann, H. E. 1747—1831. Greve. 1782 Minister. Biogr. Lex. 25, 134
Schlösser, I. G. 1739—99. Prof. i Göttingen 19
Schmidt, Fr. 1771—1840. Provst paa Kongsberg. Biogr. Lex. Kraft: Forf. Lex. 151
Schnell. Jærnværksejer. Norge. Reiste med N. J. Møller c. 1800.. 75
Schow, N. J. 1754—1830. Professor. Lærling af Heyne og Michaëlis. Biogr. Lex. 37, 40, 42
Schousboe, P. K. A. 1766—1832. Naturhistoriker. Reise i Marokko. Biogr. Lex. Portræt i Christensen: Botanik Hist. I. 123.. 39
Schrader, L. A. G. 7
Schreber, I. C. D. 1739—1810. Læge, Botaniker, Erlangen 26

Schroeter, I. S. 1735—1808. Præst. Mineralog. Versteinerungen 1—4, 1774—84. (Diction. lithologique) 2, 7
Schultz. Methau 26
Schütz. Mineralhandler 24
Schwartz, G. M. 1783—1858. Direktør for teknol. Inst. i Stockholm 115—117
Seyffer, C. F. * 1762. Astronom i Göttingen og München 2, 8
Smith, Lars. 1754—94. Blev 1788 Dr. theol. i Göttingen. Prof. Biogr. Lex. 36
Socquet, J. M. * 1769. Prof. i Lyon. Essais sur le calorique 1800 (bl. a. Vulcaner). Essai VII: Von dem Alaun zu Sauvignaco, übers. v. Trommsdorff 1803 70
Soemmering, S. F. 1755—1830. Læge i Mainz 4
Steffens, Henrik. 1773—1845. Naturforsker. Filosof. Reiste 1796 til Kiel og Jena, 1799 til Halle, hvor han blev Prof. 1804. Prof. i Breslau 1811—32, i Berlin 1832—45. Var 1801 i Freiberg. Biogr. Lex. ..... 48, 51 f., 54 f., 123
Stellwagen, C. G. F. 1740—1808. Præst i Helsingør 92
Strabo. Græsk Geograf. C. 50 f. Kr. 41, 43
Strøm, H. C. 1784—1836. Blev 1818 Bergmester i Norge . 87, 107, 112
Strøm, P. H. 1781—1865. Blev 1816 Bergmester i Norge 129
Stutter. Mekaniker 46
Sverdrup, G. 1772—1850. Professor. Biogr. Lex. Kraft: Lit. Lex. Medlem af Konstitutionskommitéen paa Eidsvold 91, 150, 151
Sverdrup, J. L. B. 1775—1841. Overlærer. Biogr. Lex. 91

Tetens, J. N. 1738—1807. Fysiker. Deputeret i Finanskollegiet. Biogr. Lex. 2, 29
Teyler, P. van der Hulst. 1702—1778. Stiftede et Museum i Haarlem for Fysik og Geologi, hvori der opbevaredes »Homo diluvii testis« o: Cryptobranchus Scheuchzeri 64
Thaarup, Fr. 1766—1826. Amtmand. Statistiker. Biogr. Lex. 109
Thaer, A. D. 1754—1828. Læge. Agronom 107
Thomson 3
Thorlacius, B. R. 1775—1829. Filolog. Reiste 1797 med L. Engelstoft til Göttingen. Prof. 1802. Biogr. Lex. 61
Thostrup. Assessor 15
Thott, O. 1703—85. Bogsamler. Legatstifter. Biogr. Lex. 1, 9, 97
Thulstrup, M. A. 1769—1844. Kirurg. Prof. i Kristiania. Biogr. Lex. Kraft: Forf. Lex. 146
Thygeson, T. J. 1738—1822. Ejer af Mattrup. Biogr. Lex. Fader til den nævnte 38

Trant, F. C. 1738—1798. Embedsmand. Medlem af Universitetskommissionen 1788. Biogr. Lex. 37
Tutein, Axel 144

Usler. Bergmester 91

Vahl, M. 1749—1804. Botaniker. Prof. Biogr. Lex. Portræt i Christensen: Botanik. Hist. I. 158 ..... 57, 58, 61
Vaillant, Fr. 1753—1824. Reiste i Afrika 72
Vargas Bedemar, E. R. 1770—1847. Mineralog & Geolog. Biogr. Lex. 110, 132
Vauquelin, L. N. 1763—1829. Kemiker. Opdagede Krom 1797 57, 59, 60, 64—66, 74, 82

Wahlenberg, G. 1780—1831. Svensk Plantegeograf og Palæontolog. 111
Weber, F. 1781—1823. Læge i Kiel. Botaniker. Udg. 1804: »Naturhist. Reise durch einen Theil Schwedens« 81, 120
Wergeland, N. 1780—1848. Præst. Biogr. Lex. Kraft: Lit. Lex. 151
Werner, A. G. 1750—1817. Blev 1775 Lærer i Mineralogi og Bjergbygning i Freiberg .... 10, 24, 41, 43, 47, 49, 50, 51, 52, 54, 59, 65, 66, 68, 112, 116, 123—125, 128
Westrumb, J. F. 1751—1819. Kemiker. Apotheker i Hameln. 5, 6, 62
Wieland, C. M. 1733—1813. Tysk Digter (kaldet Tysklands Voltaire) 26
Wulff, C. 1777—1843. Marine-Lieutenant. Biogr. Lex. 93

Zack, Fr. 1753—1832. Astronom. Gotha 107
Zannoni, J. P. 1774—1832. Arkæolog. Musæumsdirektør i Firenze. »Voyages dans la Campanie« 69
Ziegenhagen, F. M. 1693—1776. Theolog. Hamburg 40
Zimmermann, J. G. 1728—95. Læge i Brunsvig og Hannover . 7, 10

Oehlenschläger, Ad. G. 1779—1850. Digter 134
Ørsted, H. C. 1777—1851. Prof. i Fysik 11, 134

INDHOLD

SIDE

BREVE FRA G. WAD..... 1

BREVE TIL G. WAD..... 11

FORTEGNELSE OVER BREVE TIL WAD..... 153

NOTER..... 155

BILLEDFORTEGNELSE..... 156

PERSONREGISTER..... 157